

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

На правах рукопису

САМОЙЛЕНКО ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 377.44:371.1:004

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА
ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Науковий керівник
Олійник Віктор Васильович,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України

Київ – 2015

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	12
1.1. Аналіз термінологічного апарату дослідження	12
1.2. Теоретико-методологічні підходи щодо підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання	34
1.3. Основи використання технологій дистанційного навчання у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів	45
Висновки до першого розділу.....	64
РОЗДІЛ 2 МОДЕЛЬ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	67
2.1. Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи.....	67
2.2. Структурна та змістова характеристика моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних закладів на етапі керованої самостійної роботи.....	80
2.3. Критерії, показники та рівні сформованості комп'ютерно- мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації	91
Висновки до другого розділу.....	100

РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ
МОДЕЛІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-
ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЕТАПІ КЕРОВАНОЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Організація та методика дослідження

3.2. Методика підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних
навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи

3.3. Аналіз результатів дослідження

Висновки до третього розділу

ВИСНОВКИ.....	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	107
ДОДАТКИ.....	134

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена оновленням нормативно-правового забезпечення щодо впровадження технологій дистанційного навчання в систему післядипломної педагогічної освіти (Закон України «Про вищу освіту», Закон України «Про Національну програму інформатизації», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», накази Міністерства освіти і науки України).

Трансформація в економічній, політичній та соціальній сферах суспільного життя в контексті розвитку інформаційних технологій вимагає вдосконалення сучасних форм і методів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Важливими завданнями визначається: поглиблення, розширення, оновлення знань, умінь, навичок та компетентностей слухачів відповідно до досягнень науково-технічного прогресу; сприяння інноваційному розвитку особистості, її здатності адаптуватися до сучасних умов суспільства; стимулювання потреби в самоосвіті, інтелектуальному, культурному та духовному розвитку; сприяння формуванню здатності до навчання впродовж життя. Зазначене зумовлює нові вимоги щодо розвитку та вдосконалення інформаційних і технічних засобів навчання у закладах післядипломної педагогічної освіти, подальшого використання технологій дистанційного навчання у підвищенні кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Актуальність обраного напрямку дослідження підтверджують наукові праці з проблем теорії і практики післядипломної педагогічної освіти, які висвітлювали В. О. Гравіт, В. В. Дивак, Н. І. Клокар, Л. Л. Ляхоцька, В. І. Маслов, В. К. Мельник, Н. В. Морзе, В. В. Олійник, Є. Р. Чернишова, А. І. Чміль, В. Д. Шарко, В. П. Яковець та ін. Дослідженню питань підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти присвячено роботи В. П. Беспалька, А. Ф. Верлани, Г. В. Єльнікової, В. І. Лугового, С. О. Сисоевої. Упровадження технологій дистанційного навчання в освіті вивчали В. Ю. Биков, Н. М. Болюбаш,

М. І. Жалдак, В. М. Кухаренко, В. В. Лапінський, Г. О. Райковська, О. В. Співаковський, Ю. В. Триус, М. І. Шерман.

Вивчення науково-педагогічних джерел з досліджуваної проблеми та аналіз стану підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів дозволили окреслити такі суперечності між: вимогами, зумовленими розвитком інформаційного суспільства, і реальним станом розвитку системи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів; інтенсивним темпом розвитку інформаційних технологій в освіті та недостатнім рівнем оновлення змісту підвищення кваліфікації досліджуваної категорії; потребою комп'ютеризації діяльності керівників професійно-технічних навчальних закладів і недостатньою практичною спрямованістю курсів підвищення кваліфікації в цьому напрямку.

Актуальність проблеми, її теоретична і практична значущість, необхідність розв'язання виокремлених суперечностей та недостатнє висвітлення в науковій літературі зумовили вибір теми дослідження: **«Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з тематикою науково-дослідної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України «Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій» (реєстраційний № 0112U002346) та науково-дослідної роботи кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій «Теоретико-методологічні основи впровадження дистанційного навчання у систему підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти». Тема дослідження затверджена вченою радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (протокол № 9 від 23. 11. 2011 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координаційних наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 1 від 31. 01. 2012 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель та організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи.

Для досягнення визначеної мети були поставлені наступні **завдання**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці, уточнити сутність базових понять.

2. Визначити організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи.

3. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи.

4. Розробити критерії, показники та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації як складової їх професійної компетентності.

5. Створити освітньо-методичний комплекс з метою забезпечення підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Об'єкт дослідження – процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Предмет дослідження – модель та організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: положення теорії пізнання про цілісність і взаємозалежність соціальних явищ і процесів навколишнього світу; філософські ідеї про діалектику суб'єкта й об'єкта пізнання, практику як критерій істини; положення андрагогічного, акмеологічного,

гуманістичного, синергетичного, праксеологічного та компетентнісного підходів до підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів; загальні положення теорії організації, якості використання технологій дистанційного навчання (В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. В. Морзе та ін.); принципи й закономірності підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів професійно-технічних навчальних закладів у системі післядипломної освіти (І. А. Гриценко, В. В. Олійник, О. В. Пащенко, В. І. Пуцов, Л. М. Сергеева, А. І. Чміль та ін.); базові принципи андрагогіки та методологічні підходи в освіті (О. Є. Антонова, О. А. Дубасенюк, С. С. Вітвицька, С. І. Змеєв, Н. І. Клокар, В. Г. Кремень, С. В. Лісова, Н. Г. Протасова).

Методи дослідження. Для вирішення поставленої мети і завдань застосовано такі методи:

– *теоретичні* – аналіз наукової літератури (історичний, порівняльний), класифікація, систематизація й узагальнення категорійного апарату досліджуваної проблеми для уточнення сутності понять «технології дистанційного навчання» у післядипломній освіті, «комп'ютерно-мережева компетентність керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи» та «підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання», теоретичне моделювання;

– *емпіричні* – анкетування, інтерв'ювання, тестування, бесіда та спостереження застосовувалися для виявлення освітніх потреб керівників професійно-технічних навчальних закладів та вивчення стану впровадження технологій дистанційного навчання; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи) з метою впровадження моделі підвищення кваліфікації зазначеної категорії, перевірки її ефективності;

– *математичні методи статистичної обробки експериментальних даних* – якісний та кількісний аналіз результатів педагогічного експерименту, їх математична, графічна обробка та інтерпретація.

Організація та основні етапи дослідження. Дослідження передбачало кілька етапів наукового пошуку (2010-2015 роки).

На *першому етапі* (2010-2011 рр.) – пошуковому – проаналізовано філософську, соціологічну, управлінську, психолого-педагогічну літературу з теми дослідження; визначено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; розроблено програму та методику наукового пошуку, упорядковано понятійний апарат;

На *другому етапі* (2011-2012 рр.) – моделювання – систематизовано матеріал щодо наукового обґрунтування організаційно-педагогічних умов підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів та її складових; розроблено авторську організаційно-педагогічну модель досліджуваного процесу; розроблено критерії та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів; проведено констатувальний етап експерименту.

На *третьому етапі* (2012-2015 рр.) – завершальному – здійснено формувальний етап експерименту й апробовано організаційно-педагогічну модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання; проведено статистичну обробку його результатів; сформульовано висновки щодо вдосконалення процесу підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі розробленої моделі; викладено систематизований та узагальнений дослідницький матеріал у дисертаційній роботі та наукових публікаціях; оприлюднено основні положення й висновки дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академії неперервної освіти» Херсонської обласної ради, Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. В

експерименті брали участь 218 керівників професійно-технічних навчальних закладів та 22 викладачі закладів післядипломної педагогічної освіти.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на основі цілісного теоретичного аналізу досліджуваної проблеми:

вперше науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи, теоретично обґрунтовано модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на визначеному етапі роботи з урахуванням чинників, що спонукають поєднання та вдосконалення елементів технологій дистанційного навчання, впровадження освітнього методичного комплексу, в тому числі авторського посібника й освітніх мережевих ресурсів, які включають подання навчальної інформації, системну діагностику, контроль і корекцію навчального процесу; розроблено критерії, показники та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на досліджуваному етапі підвищення кваліфікації; *удосконалено* зміст, форми, методи, і технології дистанційного навчання в процесі підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ; уточнено зміст поняття «дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті», «технології дистанційного навчання», «підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання», «комп'ютерно-мережева компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу»; *подальшого розвитку* набула методика організації дистанційного навчання керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено методичні рекомендації та освітні мережеві ресурси з метою підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи; укладено освітній методичний комплекс «Засоби спілкування в дистанційному навчанні», до якого розроблено та апробовано навчальний посібник для керівників професійно-технічних

навчальних закладів. Етап керованої самостійної роботи при підвищенні кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів забезпечено електронним інформаційним ресурсом (URL: <http://ptnz.mk.ua>) та освітніми мережевими ресурсами, що можуть бути реалізовані в практиці роботи керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в процес підвищення кваліфікації Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України (довідка про впровадження № 22. 1/244 від 18. 02. 2013 р.), Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради (довідка про впровадження № 01-23/356 від 04. 06. 2014 р.), Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка про впровадження № 551/17-20 від 23. 04. 2014 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися на наукових, науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня, зокрема: *міжнародних*: «Альянс наук: вчений – вченому» (Дніпропетровськ, 2011), «Інформація і освіта: межі комунікацій INFO» (Горно-Алтайск, Росія, 2011), «Теорія і практика дистанційного навчання в післядипломній освіті» (Київ, 2012), «Інтелектуальні системи прийняття рішень і проблеми обчислювального інтелекту» (Херсон, 2014), «Особистість у сучасній освіті: проблеми навчання та розвитку» (Київ, 2014); *всеукраїнських*: «Формування та розвиток професійної компетентності сучасного педагога в системі неперервної освіти» (Миколаїв, 2011), «Проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти у сучасному суспільстві» (Київ, 2011); науково-методичних семінарах кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (2011-2015 рр.).

Публікації. Основні наукові результати дисертації опубліковано у 16 наукових працях. З них – 5 у провідних наукових фахових виданнях України, 2 – у наукових періодичних виданнях інших держав, одна стаття в інших періодичних

виданнях, 7 – у збірках матеріалів конференцій різного рівня, 1 навчально-методичний посібник.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (247 найменувань), додатків. Повний обсяг дисертації складає 253 сторінки, з яких основний текст дисертації викладено на 176 сторінках. Робота проілюстрована 18 таблицями та 20 рисунками.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

1.1. Аналіз термінологічного апарату дослідження

Національна доктрина розвитку освіти України, Національна стратегія розвитку освіти 2021 року орієнтують післядипломну освіту на створення оптимальних умов для повноцінного фізичного, інтелектуального і духовного розвитку всіх учасників освітнього процесу. Основні зусилля закладів післядипломної педагогічної освіти традиційно сконцентровано на таких головних напрямках:

- підвищення фахової майстерності педагогічних працівників;
- розширення інтелектуальної обізнаності учасників освітнього процесу;
- оновлення раніше отриманих знань психолого-педагогічного циклу;
- вивчення та впровадження нових технологій і методик організації педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу;
- проведення науково-педагогічних досліджень, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду;
- реалізація при підвищенні кваліфікації проєктивної, особистісно-зорієнтованої педагогіки, в якій слухач є головним пріоритетом і цінністю;
- підготовка методичних рекомендацій щодо впровадження інноваційних технологій для педагогічних працівників різних категорій [85; 118; 136; 214].

Освіта спрямована на формування вміння особистості навчитися жити, тобто виробити свою позицію у житті, свій світогляд, ставлення до себе, інших, уміння діяти відповідно до поставленого перед собою завдання. Освіта має вирішувати такі функції: готувати кадри для суспільства і формувати позиції людини до активного життя в глобалізованому суспільстві. Цілком логічно, що в традиційне поняття «освіта» сьогодні вкладається новий зміст – «освіта

особистості» як процес і результат власної роботи над вдосконаленням своєї діяльності, відповідальності, запобігання невдачам і досягнення успіхів. Сьогодні інтерес учених прикутий до підвищення кваліфікації як найважливішого шляху розвитку особистості, дієвого способу опанування людиною культурно-освітнього простору, що відбувається автономно або супроводжує навчання. Це процес оновлення знань, удосконалення розумових сил і здібностей, які сприяють розвитку таких якостей, як організованість, самостійність, активність, вимогливість до себе [132].

Особистість, яка прагне до самовдосконалення, не може обійтися без неперервного підвищення кваліфікації, отримання додаткової освіти. Суспільство в цьому контексті потребує освітні заклади, керівники яких враховують сучасні ринкові умови праці, адаптуються до них і підготовлюють працівників за рівнем вимог часу. Саме тому сучасна система післядипломної освіти має ґрунтуватися на концепції неперервної освіти, яка прийнята за стратегічну в цивілізованих країнах світу. Принцип «освіта впродовж усього життя» для вкрай урбанізованого суспільства набуває з кожним роком все більшого практичного значення.

Професійне удосконалення сучасного фахівця залежить від багатьох факторів, а саме: від досягнутого рівня освіти, ступеню оволодіння професією та професійною майстерністю, основами професіоналізму, прояву пізнавальних і професійних інтересів, єдності загальної та спеціальної освіти. Спеціальна освіта спрямована на розв'язання прикладних завдань підвищення продуктивності праці, а загальна освіта, яка є досягненням цивілізованого суспільства, спрямована на вирішення завдань всебічного розвитку особистості, формування гармонійно розвиненої особистості, що відрізняється духовним багатством. Об'єднання загальної, спеціальної, а також післядипломної освіти являє собою неперервну освіту. Неперервна освіта означає не тільки освіту впродовж всього життя, а й передбачає постійний перехід на більш високі рівні, якісний і кількісний прогрес людини в оперуванні своїми професійними знаннями та вміннями, набуття життєвого та професійного досвіду [88; 228; 235].

Термін «неперервна освіта» має три значення: перше – неперервна освіта як освіта протягом трудового життя; друге – неперервна освіта як освіта протягом всього життя – «освіта крізь усе життя»; третє – неперервна освіта як безперервний глобальний процес накопичення, збереження і приросту (збільшення) буденного та наукового знання протягом всієї історії людства [190]. У своєму *першому* значенні неперервну освіту розглядають як системно організований процес освіти протягом всього їх трудового життя, в основі якого лежать нормативні розпорядження, що зобов'язали працедавця забезпечити працівнику необхідні та достатні умови для приросту професійних знань і умінь, коли зміна умов його трудової діяльності пов'язана з пред'явленням йому нових або додаткових професійних вимог. Це дозволить йому залишатися ефективним працівником, бути конкурентоспроможним на внутрішньому і зовнішньому ринках праці та зберігати соціальні умови життя, адекватні рівню його професійного рейтингу на ринку праці. У *другому* значенні під неперервною освітою розуміється безперервний і цілеспрямований процес оволодіння людиною професійними (необхідними для конкретної роботи) та іншими знаннями, що дозволяють їй залишатися творчо активною протягом всього життя. При цьому держава забезпечує умови зростання професійних знань, а суспільство – відповідно до своїх можливостей і інтересів особи. В *третьому* значенні під неперервною освітою розуміється освіта як спосіб безперервної глобальної передачі буденного та наукового знання з покоління в покоління методом безпосереднього навчання, що забезпечувало людству в цілому, окремим його етносам, суспільству і державі накопичення, збереження та збільшення знання в постійно змінюваному природному і штучному середовищі [98; 131].

Неперервна освіта реалізується такими шляхами:

– забезпеченням наступності змісту та координації освітньо-виховної діяльності на різних ступенях освіти, які функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку осіб для можливого переходу до наступних ступенів;

- формуванням потреби й здатності до самонавчання відповідно до інтелектуальних можливостей особистості;
- оптимізацією та удосконаленням системи перепідготовки та підвищення кваліфікації за рахунок використання інформаційних технологій та ресурсів мережі Інтернет;
- створенням інтегрованих навчальних планів та програм;
- забезпеченням зв'язку між середньою загальноосвітньою, професійно-технічною, вищою школами та закладами післядипломної освіти;
- формуванням й розвитком навчально-науково-виробничих комплексів підготовки фахівців.

У роботі М. І. Лапенюк зазначається, що у здійсненні неперервної освіти широко використовуються можливості мережі Інтернет, різноманітні її служби та сервіси. По-перше, це стосується власне інформаційних ресурсів Інтернет – сайтів та порталів освітньої тематики. По-друге, використання комунікаційної складової мережі для забезпечення зворотного зв'язку на етапі керованої самостійної роботи в процесі підвищення кваліфікації. Саме системність неперервної професійної освіти різко розширює її можливості, підвищує рівень пристосованості до навколишніх умов, дає можливість гнучко й оперативно реагувати на зміну потреб суспільства, соціальних груп і окремих особистостей. Окремі складові цієї системи не лише виконують певні локальні завдання, а перебувають у різноманітних, багатоваріантних зв'язках, що постійно змінюють свої якісно-кількісні характеристики під час переходу з одного ступеня на інший ступінь професійної майстерності [93; 160].

В основу розвитку освіти впродовж життя можна покласти наступні пріоритети:

1. Визнання цінності знань – осмислення важливості навчання, особливо неформального та спонтанного.
2. Інформація, профорієнтація та консультування – система неперервного доступу до якісної інформації щодо можливостей навчання впродовж всього життя.

3. Розширення освітніх можливостей – розвиток дистанційного навчання.
4. Інноваційна педагогіка – розробка ефективних методів навчання впродовж життя та всеохоплюючого навчання [93].

Ключовою складовою неперервної освіти є післядипломна освіта. Під терміном післядипломна освіта слід розуміти систему навчання та розвитку фахівців з вищою освітою, яка скерована на: приведення їх професійного рівня кваліфікації у відповідність до світових стандартів, вимог часу, особистісних та виробничих потреб; удосконалення їх наукового та загальнокультурного рівня; стимулювання та розвиток творчого та духовного потенціалу особистості, який відбувається у спеціалізованих державних, приватних навчальних закладах та засобами технологій дистанційного навчання та самоосвіти у відповідності до державних стандартів і відповідно до вимог суспільно-економічного та науково-технічного прогресу [164].

Особливо зростає роль післядипломної освіти як самостійної ланки освітнього психолого-педагогічного процесу в контексті Болонського процесу. Це пов'язано з тим, що професійна діяльність освітян ґрунтується на вже сформованих світоглядах, структурах мислення, стереотипах дій, набутих у соціальному та особистому житті, які щоразу негативно впливають на їх інноваційну діяльність. Тому основну роль в післядипломній освіті слід відводити перебудові стереотипів діяльності та мислення учасників освітнього процесу, заміні негативних настанов та шаблонів [204; 205; 178].

Одним із напрямів післядипломної освіти є проходження курсів підвищення кваліфікації. Постійно триває процес вдосконалення підвищення кваліфікації, зумовлений освітньою ситуацією. Кожна така ситуація характеризується домінантою певних підходів, парадигм, зміна яких об'єктивно вимагає змін у теорії і практиці післядипломної педагогічної освіти не тільки педагогів, а й керівників освіти. Потреба в підвищенні кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів обумовлена змінами зовнішнього і внутрішнього економічного середовища країни, удосконаленням процесу управління навчальним закладом, освоєнням нових видів і сфер діяльності, як базисом для

підготовки кваліфікованої робітничої сили. Поза увагою вчених залишились питання теоретичного обґрунтування нових напрямів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів, збагачення змісту й форм їх освітньої діяльності під час підвищення кваліфікації, впровадження нових технологій, координація зусиль у цій сфері та інші проблеми підвищення кваліфікації як складової системи неперервної освіти. Погоджуючись з В. В. Олійником, до керівників професійно-технічних навчальних закладів будемо відносити таких посадовців, які здійснюють керівництво діяльністю державного професійно-технічного навчального закладу, зокрема директорів зазначених закладів та їх заступників з навчальної, виробничої та виховної роботи [58; 128].

Підвищення кваліфікації – набуття працівником здатностей виконувати додаткові завдання та обов'язки в межах професійної діяльності. Для кращого розуміння професійної діяльності керівника професійно-технічного навчального закладу нами розглянуто основні питання організації та здійснення навчально-виробничого процесу в професійно-технічному навчальному закладі:

1. Планування навчально-виховного та навчально-виробничого процесу.
2. Особливості розроблення та запровадження робочих навчальних планів з робітничих професій.
3. Методика та особливості розподілу педагогічного навантаження. Складання тарифікаційних відомостей.
4. Роль та місце моніторингу якості освіти в системі організації та здійснення навчально-виховного та навчально-виробничого процесу в професійно-технічному навчальному закладі.
5. Нові форми роботи щодо соціального партнерства із замовниками робітничих кадрів, роботодавцями.
6. Аналіз регіонального ринку праці та маркетинговий аналіз.
7. Інноваційні технології в організації методичної роботи в професійно-технічному навчальному закладі.
8. Пошукова, дослідницька, науково-практична діяльність методичної служби професійно-технічного навчального закладу.

9. Розробка та впровадження інноваційних методик організації теоретичного та виробничого навчання в професійно-технічному навчальному закладі [127; 143].

Типовим положенням Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти передбачаються наступні основні організаційні форми підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти: теоретичне підвищення кваліфікації з професії, предмету, психолого-педагогічної та методичної підготовки шляхом індивідуального чи курсового навчання в закладах післядипломної освіти; підвищення кваліфікації з опанування новітніми технологіями управління; підвищення кваліфікації для одержання відповідного кваліфікаційного рівня шляхом стажування в умовах виробництва, навчання в навчально-практичних центрах [79; 139].

За таких умов у межах 5-річного циклу, враховуючи стаж педагогічної діяльності працівника, рекомендуються певні форми підвищення кваліфікації. Зокрема, педагогічним працівникам зі стажем до 10 років пропонується теоретичне підвищення кваліфікації, підвищення кваліфікації для одержання відповідного кваліфікаційного рівня, стажування, а зі стажем понад 10 років – підвищення кваліфікації, стажування або інші форми підвищення кваліфікації, включаючи навчання за індивідуальними планами [44; 144; 180].

Сучасні програми підвищення кваліфікації ставлять за мету навчити керівних і педагогічних кадрів освіти швидко знаходити рішення, вирішувати комплексно проблеми, працювати командою. Вони дають знання, що виходять за межі посади і формують бажання вчитись. Планування підвищення кваліфікації ґрунтується на даних аналізу потреб у навчанні. Основними етапами аналізу є:

- визначення основних вимог до виконавців на даний момент і на перспективу;
- аналіз існуючих навиків, знань та вмій;
- моделювання профілю наявної кваліфікації, виявлення розбіжностей і потреб у навчанні та пріоритетів їх задоволення [112; 140].

Враховуючи досвід американського та японського менеджменту О. П. Єгоршин сформулював такі принципи підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів:

- всебічний розвиток особистості слухачів у сфері людських відносин (управлінській, економічній, науковій, екологічній тощо). Навчальний заклад має створити умови для розвитку особистості в сферах, до яких людина не є досить підготовлена, і прояву її різносторонніх здібностей;

- залучення висококваліфікованих вчених, педагогів і керівників організації для проведення навчання;

- цільова інтенсивна підготовка на основі набору навчальних модулів;

- гнучкий зворотний зв'язок із слухачами, який встановлюється з врахуванням індивідуальних інтересів слухачів;

- індивідуально-груповий метод навчання, який реалізується через суміщення тотожних проблемних лекцій, групової форми проведення активного навчання, практичних тренінгів у малих групах та індивідуальної консультації. Цей метод дозволяє використовувати потенціал та інтереси окремого слухача, а також принцип колективізму, коли працює вся група;

- використання комп'ютерної техніки і сучасних технічних засобів. Основою підвищення кваліфікації є гнучка програма навчання, що ґрунтується на базі навчальних модулів [49].

Підвищення кваліфікації повинно бути комплексним, диференційованим, неперервним, зорієнтованим на специфічність професії. Конкретними завданнями підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів є:

- забезпечення ефективного виконання щоденних завдань керівника;

- підвищення гнучкості управління і придатності до інновацій в управлінській діяльності;

- підвищення професійної майстерності та адаптація керівників професійно-технічних навчальних закладів до використання нових технологій [129; 130].

Підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів розглянемо на базі Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Національної академії педагогічних наук України. Підвищення кваліфікації здійснюється за очно-дистанційною формою навчання в три етапи. Перший етап (очний) – організаційно-настановна сесія. Основні завдання етапу: ознайомлення слухачів із сучасними дослідженнями в сфері управління навчальним закладом, організацією та порядком підвищення кваліфікації. Другий етап (дистанційний) – керована самостійна робота. Основне завдання етапу: керована та контрольована самостійна робота слухачів, виконання атестаційної роботи. Третій етап (очний) – залікова сесія. Основні завдання етапу: систематизація знань, вмінь слухачів, захист атестаційної роботи [140].

У рамках розвитку системи підвищення кваліфікації здійснено перехід у навчанні до кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників висвітлено у працях В. В. Олійника, В. О. Гравіта, Л. Л. Ляхоцької та ін. Мета впровадження кредитно-модульної системи у процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів включає наступні напрями: досягнення відповідності стандартам європейської системи освіти, яка відштовхується від удосконаленого комплексу знань, умінь і навичок, що є надбанням особистості керівника; затребування українських категорій керівних кадрів освіти європейським ринком праці; затвердження загальноприйнятої та порівняльної системи безперервного освітнього процесу; стимулювання післядипломних навчальних закладів до вдосконалення системи об'єктивної оцінки якості удосконалених знань; забезпечення прозорості системи післядипломної педагогічної освіти [101; 125].

Кредитно-модульна система підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів має дві основні функції. Перша – сприяння мобільності керівників професійно-технічних навчальних закладів та спрощення процесу перепідготовки за рахунок інтенсивного технологічного розвитку. Друга – акумулююча, яка забезпечує чітке визначення обсягів

проведеної слухачем роботи з урахуванням усіх видів освітньої та наукової діяльності. В Центральному інституті післядипломної освіти підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів здійснюється за навчально-тематичними планами, які передбачають 6 кредитів або 216 навчальних годин. Серед них зазначені такі види занять як: інструктивно-методичне заняття, лекція, практичні та семінарські заняття, тематичні дискусії, круглий стіл та навчальні тренінги. На етапі керованої самостійної роботи навчання дані види занять також знайшли своє відображення у вигляді інтерактивних лекцій, поточного та модульного тестування, додаткових джерел інформації з теми, що вивчається.

Важливою складовою етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації є зворотній зв'язок за допомогою електронного інформаційного ресурсу. Зворотній зв'язок між слухачем курсів підвищення кваліфікації та тьютором здійснюється в режимі відкладеного часу за допомогою тематичних форумів та надання індивідуальних консультацій за допомогою відповідних інструментів освітнього мережевого ресурсу. Для зворотного зв'язку у режиму реального часу передбачено використання чат-конференцій та освітніх мережевих семінарів. Більшу кількість годин на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації складає вибіркова частина, яку слухач може вибрати самостійно за власним розсудом серед переліку запропонованих кафедрами модулів. На даному етапі підвищення кваліфікації слухач має виконати атестаційну роботу, на яку відведено 36 годин, та пройти попередній захист у медійно-мережевому семінарі. За умови успішного опанування слухачем навчально-тематичного плану та захисту атестаційної роботи, йому видається свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка [112, 139].

Під *підвищенням кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання* ми будемо розуміти процес досягнення високого професіоналізму керівника, здатного до освоєння та реалізації управлінської діяльності, удосконалення його знань, умінь та навичок

щодо використання технологій дистанційного навчання, формування комп'ютерно-мережевої компетентності.

Підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів базується на загальних принципах освіти дорослих. Вчений В. С. Збаровський, аналізуючи досвід підвищення кваліфікації педагогічних працівників, виявив, що принциповими положеннями побудови навчального процесу в роботі з дорослими є: мотивація; визначення цілей навчання, чітко та конкретне їх формулювання; добір змісту навчання; опора на знання та досвід слухачів; особистісно-діяльнісний підхід у навчанні; диференціація та стратифікація навчання; поєднання індивідуальної і колективної діяльності; проблемно-аналітичний підхід у навчанні; рефлексія; самоконтроль і самооцінка; перспективне проектування. На думку автора, провідними формами і методами навчання у системі підвищення кваліфікації мають бути: робота у складі команд, творчих груп; проведення навчальних, тренувальних, організаційно-діяльнісних ігор; імітаційне моделювання, розв'язання педагогічних задач, аналіз ситуацій; розробка блок-модулів; використання методів розвитку особистості; творча самостійна робота слухачів; захист проектів [59].

Організація навчання дорослих базується на науковій основі про знання особливостей розумової діяльності людини на різних вікових етапах. Наука, яка досліджує проблеми освіти, самоосвіти та виховання дорослих – андрагогіка. Українські вчені вважають, що завданням андрагогіки є опрацювання змісту, організаційних форм, методів і засобів навчання дорослих [34; 62; 79].

Андрагогічна модель навчання відрізняється від загальновідомої педагогічної моделі. Підґрунтя теоретико-методологічних засад навчання дорослих складають основні андрагогічні принципи як науково обґрунтовані керівні норми освітньої діяльності. Основними з них є: принцип пріоритету самостійності навчання; принцип спільної діяльності; принцип опори на досвід того, хто навчається; принцип усвідомленості навчання; принцип діагностичності; принцип рівневої диференційованості; принцип індивідуалізації навчання;

принцип системності; принцип актуалізації результатів; принцип ефективності; принцип розвитку освітніх потреб [69; 126; 142].

Навчальний процес у системі освіти дорослих має будуватися з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей тих, хто навчається, і носити випереджувальний характер. Вихідні основи андрагогіки можна сформулювати так:

- тому, хто навчається, належить провідна роль у процесі навчання;
- дорослий, який навчається, володіє життєвим (побутовим, соціальним, професійним) досвідом, який може ним використовуватися як важливе джерело навчання як для самого себе, так і для його колег;
- дорослий, який навчається, прагне до самореалізації, самостійності, самовдосконалення;
- доросла людина навчається для вирішення важливої життєвої проблеми й досягнення конкретної мети;
- дорослий, який навчається, розраховує на невідкладне використання отриманих у ході навчання умінь, навичок, знань та якостей;
- навчальна діяльність дорослого в значній мірі детермінується тимчасовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами, які або обмежують, або сприяють процесу навчання;
- процес навчання дорослого організований у вигляді спільної діяльності того, хто навчається, і того, хто навчає [102].

В андрагогічній моделі навчання змінюються й дії того, хто навчає. Переважно це спрямування, допомога, спонукання, забезпечення, залучення, намагання, створення умов тощо. На етапі реалізації процесу навчання викладач сприяє взаємодії всіх учасників і виступає як організатор спільної діяльності, створювач сприятливих умов процесу навчання, наставник, консультант, фасилітатор, джерело знань, умінь, навичок і якостей, необхідних для тих, хто навчається, експерт з технології навчання дорослих тощо. Дорослі, які навчаються, виступають як реалізатори індивідуальної програми навчання, власного освітнього маршруту [69; 120].

Важливою умовою ефективної організації процесу навчання дорослих є створення сприятливої психологічної атмосфери навчання, яка характеризується, перш за все, взаємною повагою учасників процесу навчання, доброзичливими відносинами між ними, взаємодопомогою та співпрацею. При навчанні дорослих потрібні: відмова від критики і покарань учасників процесу навчання, забезпечення умов для вільного висловлення думок; повага до плюралізму життєвих позицій [62; 142].

Андрагогіка є реальною науковою базою для навчання дорослих і сприяє подальшому розвитку всієї системи освіти, формуванню системи наук, які в комплексі розглядатимуть різні аспекти процесу навчання людини протягом всього її життя. Це дозволяє людині бути компетентною, конкурентоспроможною, адаптованою до соціально-економічних змін як у країні, так і світі, відчувати себе активною рушійною силою суспільного прогресу [102; 133].

Вивчення наукових здобутків вітчизняних та закордонних учених дає підставу зазначити, що суспільство ставить до керівників професійно-технічних навчальних закладів нові вимоги:

- активна участь у розвитку професійно-технічних навчальних закладів;
- забезпечення високої якості освітнього продукту;
- удосконалення методів управління професійно-технічними навчальними закладами;
- самостійність вирішення професійних проблем, наявність критичного і творчого мислення;
- адаптаційна гнучкість у мінливих життєвих ситуаціях, самостійність здобуття знань, застосування їх на практиці для вирішення різноманітних проблем;
- здатність до генерування нових ідей, творчості мислення, грамотності роботи з інформацією;
- комунікабельність, контактність у різних соціальних групах, уміння працювати спільно в різних областях, запобігаючи конфліктним ситуаціям або вміло виходячи з них [119; 97].

Керівник професійно-технічного навчального закладу підпорядковується департаменту професійно-технічної освіти, яка є складовою системи освіти України. Професійно-технічний навчальний заклад є центральною ланкою у системі підготовки кваліфікованих робітничих кадрів для усіх галузей виробництва України. Це вимагає у процесі модернізації та реформування системи професійно-технічної освіти значно підвищити вимоги до організації, змісту та забезпечення освітньої діяльності професійно-технічного навчального закладу та домогтися адекватного рівня теоретичної та практичної підготовки керівників до використання інноваційних технологій у освітній діяльності [88; 106; 128].

Професійно-технічна освіта є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, вміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури. Професійно-технічна освіта здобувається у професійно-технічних навчальних закладах. Професійно-технічне навчання – складова професійно-технічної освіти. Професійно-технічне навчання передбачає формування у громадян професійних умінь і навичок, необхідних для виконання певної роботи чи групи робіт, і може здійснюватися у професійно-технічних навчальних закладах, а також шляхом індивідуального чи курсового навчання на виробництві, у сфері послуг [128; 176].

Професійно-технічний навчальний заклад – це заклад освіти, що забезпечує реалізацію потреб громадян у професійно-технічній освіті, оволодінні робітничими професіями, спеціальностями, кваліфікацією відповідно до їх інтересів, здібностей, стану здоров'я. Головним завданням професійно-технічного навчального закладу є забезпечення права громадян України на професійне навчання відповідно до їх інтересів і здібностей з метою задоволення потреб економіки країни у кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітниках [127]. Ефективна діяльність професійно-технічного навчального закладу у період здійснення освітніх реформ безпосередньо залежить від

активності та професіоналізму менеджера освіти, яким є директор даного навчального закладу та його заступники. У зв'язку з цим на сучасному етапі розвитку професійно-технічної освіти в Україні особливого значення набуває об'єктивна оцінка та аналіз процесу підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів у системі безперервної освіти.

Керівнику професійно-технічного навчального закладу необхідний великий запас складних управлінських умінь: уміння ставити цілі, конкретизувати їх у вигляді завдань, проектувати і планувати роботу освітнього закладу, організовувати педагогічний процес, діагностувати, аналізувати, здійснювати моніторинг освітньо-виховного процесу та ухвалювати управлінські рішення на основі даних моніторингу. Керівнику професійно-технічного навчального закладу доводиться працювати з діловою документацією, джерелами документації та з нормативними документами з сайту Міністерства освіти і науки України для забезпечення інформаційних потреб у системі управління [50; 105; 104].

Аналіз наукової літератури та результати дослідження свідчать про те, що керівник професійно-технічного навчального закладу знаходиться в центрі соціально-економічних та педагогічних перетворень, він координує, спрямовує працю педагогів, від його економічної грамотності, ініціативності, уміння приймати самостійні рішення стратегічного і тактичного характеру залежить ступінь успішної роботи закладу в цілому [143].

Вітчизняні дослідники Б. Б. Косов та В. С. Лозниця виділяють психологічні, інтелектуальні, професійні та соціальні риси успішного керівника (таблиця 1.1) [80; 99].

Керівники професійно-технічних навчальних закладів мають функціональні обов'язки, тісно пов'язані з виконанням різних функцій управління і керівництва, які в цілому суттєво відрізняються за своєю складністю та відповідальністю. Від них, як від професіоналів в області управління навчальним закладом, вимагається високий рівень знань у різних галузях, зокрема, в галузі гуманітарних наук. Важливим завданням керівника навчального закладу є примноження існуючого об'єму знань, використання певних концепцій, теорій і методів для розв'язання

певних проблем або в систематизованому викладанні відповідних дисциплін у повному об'ємі [191; 196].

Таблиця 1.1

Риси успішного керівника за Б.Б. Косовим та В.С. Лозницею

Риси	Показники
Психологічні	<ul style="list-style-type: none"> – прагнення до лідерства, здатність до керівництва; – вольові якості та готовність до розумного ризику; – прагнення до успіху; – здатність до домінування в екстремальних умовах; самодостатність особистості; – комбінаторно-прогностичний тип мислення; – стійкість проти стресу; адаптація, тобто швидка пристосовуваність до нових умов.
Інтелектуальні	<ul style="list-style-type: none"> – прагнення до постійного самовдосконалення; – схильність до сприйняття нових ідей і досягнень, здатність відрізнити їх від ілюзорних; – панорамність мислення та професійна предметність; – мистецтво швидко опрацьовувати, структурувати інформацію та на цій основі приймати рішення; – здатність до самоаналізу; – вміння розуміти, приймати та використовувати з користю для справи думки, протилежні власним.
Професійні	<ul style="list-style-type: none"> – уміння ефективно використовувати кращі досягнення науково-технічного прогресу; – уміння заохочувати персонал за гарну роботу та справедливо критикувати; – мистецтво приймати нестандартні управлінські рішення – здатність вирішувати проблеми в тих умовах, коли альтернативні варіанти дій, інформація та цілі нечіткі або сумнівні; – уміння ефективно та раціонально розподіляти завдання і виділяти на них оптимальний час; – діловитість, ініціатива, підприємливість.
Соціальні	<ul style="list-style-type: none"> – уміння враховувати політичні наслідки рішень; – схильність керуватися принципами соціальної справедливості; – мистецтво попереджати та розв'язувати конфлікти, виступати в ролі посередника; – уміння встановлювати і підтримувати систему стосунків з рівними собі людьми; – тактовність і ввічливість, переважання демократичності в стосунках з людьми; – уміння брати на себе відповідальність; – беззастережне виконання правил, прийнятих організацією; – уміння заохочувати персонал до відвертості і групових дискусій.

До вирішальних факторів реалізації ефективної діяльності керівника професійно-технічного навчального закладу відносять наступні:

– комплекс знань, що дозволяють розпізнавати проблеми та знаходити засоби їхнього рішення;

– досвід управлінської діяльності, як комплекс знань та навичок, придбаних у процесах практичної діяльності, методом проб і помилок, оцінок та усвідомлення успіху, аналізу промахів і недоліків;

– мистецтво управління – уміння налагоджувати комунікативні зв'язки і формувати позитивні стосунки в колективі, яке спирається на індивідуальні здібності та якості керівника;

– середовище, як оточення, що розкриває потенціал професіоналізму всієї системи управління: це і персонал управління, і професійні якості працівників системи управління, організація управління – розподіл функцій, ставлення до роботи, технологія рішення проблем, взаємодія ланок, інформаційне забезпечення [219].

Аналіз наукової літератури та результати дослідження свідчать про те, що професійні уміння керівника професійно-технічного навчального закладу мають багато загального з уміннями педагога, у той же час мають і свої специфічні відмінності, які визначаються переважно особливостями функцій керівника. Основними функціями керівника професійно-технічного навчального закладу можна вважати наступні:

1. Побудова стратегії управління навчальним закладом, яка базується на: філософії освіти; законодавчій та нормативній базах; особливостях розвитку місцевих освітніх систем; умінні прогнозувати розвиток закладу; використанні надбання світової педагогічної думки; готовності до змін тощо.

2. Керівництво освітнім процесом та його моніторинг з урахуванням: методичних основ; теорії та практики навчально-виховного процесу; уміння організувати роботу персоналу, спрямовану на досягнення поставленої мети; готовності приймати управлінські рішення та здійснювати моніторинг якості управління навчальним закладом тощо.

3. Мотивація та управління персоналом, які базуються на: теоретичних основах управління; психолого-педагогічних особливостях; формах і методах роботи з персоналом; умінні використовувати ті чи інші стимули; розв'язувати

конфліктні ситуації, готовності до виправданого ризику та здатності толерантно ставитися до опонентів тощо.

4. Управління розвитком та фінансами, які потребують знань у таких сферах як: основи економіки й маркетингу; відповідна законодавча і нормативна база, вміння ефективно використовувати матеріальні та фінансові ресурси, здійснювати маркетинг, бути готовим до запровадження інновацій тощо.

5. Внутрішня та зовнішня комунікація, які потребують загальних знань про: комунікаційні процеси; володіння іноземними мовами; вміння організувати такі сучасні форми взаємодії, як робота в команді; готовність до управління навчальним закладом як відкритою педагогічною системою тощо [42; 58; 106; 143].

Опираючись на функціональні обов'язки керівників професійно-технічних навчальних закладів, виділимо такі їх особливості [125]. *Першою* особливістю є широка комунікаційна складова. Певну частину роботи керівника професійно-технічного навчального закладу складає спілкування. Оскільки керівник має представляти навчальний заклад в усіх центральних та місцевих органах виконавчої влади, організаціях, підприємствах держави та за її межами відповідно до наданих повноважень. При наявності у професійно-технічного навчального закладу декількох корпусів, розташованих у різних районах міста, керівник має скоординувати роботу своїх заступників. Це питання вирішується за допомогою використання медійно-мережових технологій обміну інформацією, зокрема використання медійно-мережевого семінару та спеціального програмного комунікаційного забезпечення. Керівник професійно-технічного навчального закладу регулює діяльність батьківських комітетів та надає допомогу органам учнівського самоврядування.

Другою особливістю категорії є створення довгострокового та потижневого організаційного, навчального, виховного та виробничого планування. Яке потребує обговорення з педагогічним колективом професійно-технічного навчального закладу, а також з майстрами виробничого навчання. Дані обговорення зручно організувати за допомогою тематичних форумів

електронного інформаційного ресурсу професійно-технічного навчального закладу, для врахування всіх зауважень та побажань до організації та проведення навчально-виховного процесу на поточний навчальний рік. Цю технологію зручно використовувати для подачі звітності всіх працівників професійно-технічного навчального закладу.

Третьою особливістю є керівництво виховною роботою, яка потребує ведення дискусій при обговоренні проведення запланованих масових та виховних заходів протягом навчального року. Такі обговорення можливо проводити в режимі реального часу за допомогою медійно-мережових технологій або в режимі відкладеного часу за допомогою електронного інформаційного ресурсу професійно-технічного навчального закладу, або персонального блогу керівника.

Четверта особливість полягає в тому, що керівник професійно-технічного навчального закладу має здійснювати моніторинг виконання плану навчально-виховного процесу та дотримання вимог правил з охорони праці та пожежної безпеки на виробничому навчанні в майстернях.

П'ятою особливістю є організація співробітництва з іншими навчальними закладами та міжнародними організаціями, налагодження зв'язків із виробництвом та погодження з майстрами виробничої практики.

Індивідуальність керівника професійно-технічного навчального закладу відображається у можливостях самотворення, визначається природними здібностями і внутрішньою активністю. Тому дуже важливо створити оптимальні умови для його становлення як соціально-культурної особистості. У такому випадку важливіші не об'єктивні умови, а суб'єктивні фактори – самовідчуття кожного з суб'єктів діяльності [183; 195]. Підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів спрямоване на послідовне удосконалення професійної компетентності, зростання майстерності [51; 71].

Розглянемо спроби дати означення понять «компетентності» та «компетенції» у сфері освіти. У Новому тлумачному словнику української мови термін «компетентний» означено так: «1) який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні;

кваліфікований; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний» [122, с. 874]. У термінологічному словнику поняття «компетентний» визначено як «знаючий, обізнаний, авторитетний в якій-небудь галузі; який володіє компетенцією» [124, с. 289]. У тлумачному словнику сучасної мови значення слова «компетентний» таке: «обізнаний, визнаний знавець з певного питання; який володіє компетенцією, повноправний» [203, с. 358]. Сучасний тлумачний словник так визначає слово «компетентний»: «який має ґрунтовні знання в якій-небудь галузі; знаючий; заснований на обізнаності; вагомий, авторитетний; який володіє компетенцією; правочинний» [194, с. 282].

У тлумачному словнику С. Л. Ожегова компетенція визначається як «коло питань, в яких хто-небудь добре обізнаний; коло чийхось повноважень, прав» [124, с. 289]. Аналогічне тлумачення компетенції наведено у радянському енциклопедичному словнику: «Компетенція – коло повноважень, наданих законом, статутом або іншим актом конкретному органу або посадовій особі; знання і досвід у певній галузі» [193, с. 613]. Також, під компетенцією можна розуміти «коло питань, явищ, в яких дана особа авторитетна, має досвід, знання; коло повноважень, галузь належних для виконання ким-небудь питань, явищ» [203, с. 358]. У Новому тлумачному словнику української мови слово «компетенція» трактується як «добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи, особи» [122, с. 874]. У наведених тлумаченнях компетенції загальним є їх змістова основа: знання, які повинна мати особа; коло питань, в яких особа повинна бути обізнана; досвід, необхідний для успішного виконання роботи у відповідності з установленими правами, законами, статутом. Знання, коло питань, досвід подані як узагальнені поняття, що не стосуються конкретної особи, які не є її особистісною характеристикою. У наведених тлумаченнях явно відображено когнітивний (знання) і регулятивний (повноваження, закон, статут) аспекти даного поняття.

За твердженням І. Г. Галяміної, «компетенція – це здатність і готовність застосовувати знання і уміння при розв'язанні професійних завдань в різноманітних областях – як у конкретній галузі знань, так і в галузях, не

прив'язаних до конкретних об'єктів, тобто це здатність і готовність проявляти гнучкість у мінливих умовах ринку праці» [29, с. 7]. В. І. Байденко вважає, що «компетенція – це здатність робити щось добре, ефективно в широкому форматі контекстів з високим ступенем саморегуляції, саморефлексії, самооцінки, з швидкою, гнучкою й адаптивною реакцією на динаміку обставин і середовища; відповідність кваліфікаційним характеристикам з урахуванням вимог локальних і регіональних потреб ринків праці; здатність виконувати особливі види діяльності й робіт у залежності від поставлених завдань, проблемних ситуацій і т. ін.» [6, с. 5].

Під компетенцією керівника професійно-технічного навчального закладу можна розуміти певну норму, досягнення якої може свідчити про можливість правильного вирішення завдань зазначеного закладу, а під компетентністю керівника професійно-технічного навчального закладу – оцінку досягнення (або недосягнення) цієї норми. Компетентність виступає як якість, характеристика особи, яка дозволяє їй вирішувати певні завдання, виносити рішення, судження у професійно-технічній галузі. Основою цієї якості є знання, обізнаність, досвід соціально-професійної діяльності людини. Цим самим підкреслюється інтегративний характер поняття «компетентність».

Розглянемо підходи до означення поняття «компетентність». Дослідник Дж. Равен означував компетентність як специфічну здатність, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, яка включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії. Бути компетентним – значить мати набір специфічних компетентностей різного рівня [148].

В умовах розвитку інформаційного суспільства, забезпечення відкритості та якості професійно-технічної освіти відбувається за рахунок удосконалення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів у напрямі комп'ютерної грамотності та інформаційної культури. Щоб перейти до розгляду питання комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів, важливо відштовхуватися від однозначного

визначення комп'ютерної компетентності. Актуальність формування комп'ютерної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів зумовлена розширенням доступу до інформаційних ресурсів і мережі Інтернет. Комп'ютерна компетентність – це сукупність знань та вмінь необхідних для використання комп'ютерних засобів для розв'язання завдань професійної, освітньої, соціальної та інших сфер діяльності людини. Комп'ютерна компетентність ґрунтується на комп'ютерній грамотності, знаннях і навичках у галузі використання комп'ютерних технологій, умінні працювати з комп'ютерами, які забезпечують доступ до сучасних засобів обробки і поширення інформації.

Комп'ютерна компетентність передбачає можливість використання комп'ютера в якості засобу діяльності подібно до володіння навичками письма та рахування. Комп'ютерна компетентність є одним з головних елементів відкритої освіти. Опанування принципами управління інформацією за допомогою різних інструментів і технологій, забезпечує досягнення необхідного рівня сформованості компетентності для виконання функціональних обов'язків, конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Комп'ютерно-мережева компетентність являє собою складову комп'ютерної компетентності, визначальним чинником якої є певний рівень знань і вмінь, що дає змогу задовольняти індивідуальні інформаційні потреби за допомогою технологій дистанційного навчання. Комп'ютерно-мережева компетентність виступає важливим показником підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів. Це зумовлено поширенням соціальних мереж, популярність яких серед суб'єктів навчального процесу спонукає керівників професійно-технічних навчальних закладів до оволодіння знаннями технологій Веб 2.0 з метою полегшення роботи з електронним інформаційним ресурсом [203].

Під поняттям комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів будемо розуміти комплекс знань, умінь, навичок, необхідних для підвищення кваліфікації та ефективної діяльності

керівника професійно-технічного навчального закладу з використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй діяльності та самовдосконаленні.

Таким чином, підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів займає одну з провідних ланок післядипломної педагогічної освіти. У здійсненні неперервної освіти керівників професійно-технічних навчальних закладів, з огляду на особливості підвищення кваліфікації даної категорії, рекомендовано використовувати можливості мережі Інтернет, шляхом використання не тільки її служб і сервісів, а також застосування освітніх мережевих ресурсів. Виокремлені особливості дозволяють стверджувати, що підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів за допомогою технологій дистанційного навчання дозволить керівникам у подальшому підвищити ефективність управлінської діяльності. Встановлено, що керівник професійно-технічного навчального закладу знаходиться в центрі соціально-економічних та педагогічних перетворень, координує і спрямовує працю педагогів, моніторить виконання навчально-виховних планів, активно підтримує зв'язки з громадськістю та учнівським самоврядуванням. Від обраної керівником стратегії управління навчальним закладом, економічної грамотності, ініціативності, уміння приймати самостійні рішення стратегічного і тактичного характеру залежить ступінь успішної роботи навчального закладу в цілому. Підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів спрямоване на послідовне удосконалення управлінських знань, умінь і навиків, зростання майстерності, формування комп'ютерно-мережевої компетентності.

1.2. Теоретико-методологічні підходи щодо підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання

Підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів характеризується специфікою змісту, концептуальними підходами та механізмами їх вирішення. А також базується на теоретико-методологічних

підходах та перебуває в колі проблем сучасної освіти як соціально-педагогічного феномену.

Методологія (від грецького *methodos* – шлях дослідження чи пізнання; *logos* – вчення) – це, по-перше – систематизована сукупність підходів, способів, методів, прийомів та процедур, що застосовуються в процесі наукового пізнання та практичної діяльності для досягнення наперед визначеної мети. Такою метою в науковому пізнанні є отримання істинного знання або побудова наукової теорії та її логічного обґрунтування, досягнення певного ефекту в експерименті чи спостереженні тощо. Практична діяльність може спрямовуватися на створення бажаного матеріального чи ідеального об'єкта, певної реальності, функціонування матеріальної системи чи її цілеспрямоване трансформування тощо. Також, під методологією розуміють галузь теоретичних знань, уявлень про сутність, форми, закони, порядок та умови застосування підходів, способів, методів, прийомів і процедур у процесі наукового пізнання та практичної діяльності [33; 75].

Осмислюючи теоретичний і соціокультурний досвід, методологія розробляє загальні принципи створення нових пізнавальних засобів. Основним об'єктом вивчення методології є метод, його сутність і сфера функціонування, структура, взаємодія з іншими методами й елементами пізнавального інструментарію та відповідність характеру досліджуваного об'єкта і його зв'язок з пізнавальною метою чи цілями практичної діяльності [218].

Методологія ставить перед собою такі завдання: з'ясувати умови перетворення позитивних наукових знань про дійсність у метод подальшого пізнання цієї реальності, виявити ефективність і межі його продуктивного застосування. Важливим і принциповим для методології є обґрунтування положення про метод як систему, його складність і багатогранність змісту, що включає в себе знання різноякісних характеристик і множинність рівнів – від принципів філософського значення до безпосередніх наукових знань про конкретний об'єкт. Це зумовлює закономірність розгортання методу в систему в процесі його теоретичного й практичного функціонування [30; 75; 217].

Також методологія розробляє типологію методів. Відповідно до цього структурується саме методологічне знання. Вченням про метод взагалі та філософський метод зокрема виступає філософська методологія. Філософський метод, розгортаючись у систему, вбирає в себе основний зміст філософського знання. Тому філософська методологія в інструментальному значенні збігається з філософією. Оскільки сфера філософії включає в себе різноманітні філософські системи й течії, то й філософська методологія являє собою множину методологічних програм, у яких вирізняються своєрідні методологічні системи [181; 210].

Вчений-педагог В. В. Краєвський вважає, що «методологією педагогіки є система знань про засади і структуру педагогічної теорії, про принципи, підходи і способи здобуття знань, що відображають педагогічну дійсність, а також систему діяльності з отримання таких знань і обґрунтування програм, логіки й методів, оціночних характеристик спеціально-наукових педагогічних досліджень» [82, с. 11]. У своїх працях В. І. Загвязінський зазначає, що методологія – це найбільш загальна система принципів організації наукового дослідження, способів досягнення й побудови наукового знання [55, с. 199].

Російський вчений О. М. Новиков розглядає методологію як вчення про організацію діяльності. Такий підхід стане підґрунтям нашого дослідження. Методологічним інструментом у системі освіти є наукові підходи. Дослідники О. М. Новикова та Д. М. Новикова зазначають, що з одного боку підхід розглядають як певний вихідний принцип, вихідну позицію, основне положення чи переконання (цілісний, комплексний, системний, синергетичний та ін.), а з іншого – як напрям вивчення предмета дослідження (історичний, логічний, змістовий, формальний та ін.) [123, с. 117-118].

У філософському словнику термін «підхід» тлумачиться, як «комплекс парадигматичних, синтагматичних і прагматичних структур і механізмів у пізнанні і/або практиці, що характеризує стратегії і програми, які конкурують між собою (чи історично змінюють один одного), у філософії, науці, політиці чи в організації життя і діяльності людей» [37, с. 526].

У дослідженнях І. А. Зимньої означено поняття «підхід» як: «а) світоглядна категорія, у якій відображаються соціальні установки суб'єктів навчання як носіїв суспільної свідомості; б) глобальна і системна організація і самоорганізація освітнього процесу, яка включає усі його компоненти, і перш за все суб'єктів педагогічної взаємодії: учителя (викладача) і учня (студента)» [61, с. 75].

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури виокремимо й обґрунтуємо доцільність використання у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів таких підходів як андрагогічного, акмеологічного, гуманістичного, синергетичного, праксеологічного та компетентнісного.

Андрагогічний підхід у педагогіці фактично становить методологічну основу теорії освіти дорослих. Слід зазначити, що андрагогіка достатньо нова галузь науки, процес становлення якої продовжується. В. Ю. Арешонков зазначає, що, як свідчить практика, андрагогіка має велике значення для психолого-педагогічних наук. Її утвердження на сучасному етапі розвитку освіти цілком закономірне, про що свідчить бурхливий розвиток цієї нової галузі педагогічних наук, широке застосування й активна розробка андрагогічної ідеї, підходів у багатьох європейських та американських педагогічних школах. Учений наголошує, що основними підходами до освіти дорослих є традиційні, запозичені з педагогіки середньої та вищої школи. Пріоритетними завданнями цієї специфічної ланки освіти залишаються надання фахівцям певної суми знань та формування вмінь і навичок у межах кваліфікаційних характеристик, вимог до фаху, різних професійних стандартів тощо [4].

Основні засади андрагогічного підходу використовувались нами при з'ясуванні освітніх потреб керівників професійно-технічних навчальних закладів у процесі підвищення кваліфікації, вивченні і моделюванні напрямів їх удосконалення, при створенні технології організаційно-педагогічної моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації.

Переходячи до розгляду *акмеологічного підходу*, слід навести точку зору М. Т. Громкової стосовно того, що андрагогіка у певному сенсі є базисом акмеології, завдяки якому вибудовується пояснення різних рівнів розвитку дорослої людини та «акме» різних сфер її діяльності [38, с. 21].

Акмеологічний підхід до змісту підвищення кваліфікації, технологій навчання, управління навчальним закладом дозволяє перевести освітній заклад з режиму функціонування до режиму розвитку. При цьому значно підвищується якість освітнього процесу, тому що в усіх суб'єктів освіти систематизуючими є пізнавальні мотиви, освіта стає внутрішньою потребою, а творче переосмислення дійсності стає провідним. Акмеологічний підхід, на нашу думку, конкретизує ідею гуманізації освіти та засади сучасної ідеології, які спрямовані на досягнення подвійної мети: підготовку до майбутньої професійної діяльності та морально-духовне становлення особистості.

Акмеологічний підхід у даний час є одним із прогресивних і перспективних для післядипломної освіти керівників професійно-технічних навчальних закладів. Суть акмеологічного підходу полягає у відновленні цілісності суб'єкта, що проходить ступінь зрілості, коли його індивідні, особистісні та суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності, в усіх взаємозв'язках та опосередкуваннях, для того щоб сприяти досягненню його вищих рівнів [3].

Необхідність акмеологічного підходу в процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів очевидна, оскільки суспільство очікує, що керівники зазначених закладів мають забезпечити підготовку спеціалістів бути комунікабельними, креативними, самостійно мислячими особистостями, які прагнуть до успіху й уміють самостійно будувати індивідуальну траєкторію розвитку. Акмеологічні прийоми, акметехнології пропонують практичне рішення питання особистісного та професійного успіху. Пошук оптимальних, найбільш ефективних способів, що впливають на якість освіти, в останні роки тільки розширюється. Створюються нові педагогічні технології, актуалізуються вже відомі, оскільки все більш явною стає

неспроможність традиційної освітньої системи відповідати новим соціокультурним та економічним умовам [121; 96].

Складність оцінки діяльності освітньої установи обумовлена специфікою навчального закладу. У будь-якому випадку, перед освітянами, зокрема керівниками професійно-технічних навчальних закладів постає питання вдосконалення навчально-виховного процесу. Акмеологічний підхід дозволяє вирішити цю проблему не тільки ефективно, а й досить оперативно. Якість освіти як універсальна категорія комплексної оцінки діяльності освітньої установи може розглядатись у контексті акмеології. Акмеологія істотно змінює акценти у сфері професійної підготовки фахівців у професійно-технічних навчальних закладах. При акмеологічному підході домінує проблематика розвитку творчих здібностей, особистісних якостей, що сприяють реалізації індивідуальних якостей людини. Акмеологія значуща для підвищення якості освіти, оскільки відкриваються перспективи створення моделі акмеологічної школи.

Провідна ідея *гуманістичного підходу*, за визначенням Г. Балла, полягає в орієнтації цілей, змісту, форм і методів освіти на особистість того, хто навчається, гармонізації її розвитку [7, с. 336]. Цю саму думку розвиває М. Романенко: «Якщо раніше основним компонентом освітнього процесу були знання, то зараз – особистісний розвиток і формування цілісної особистості» [150, с. 32-40].

На думку І. С. Дударенко: «Гуманістичний підхід дає можливість сприймати людину як «відкриту можливість» самоактуалізації. В межах гуманістичного напрямку людина розглядається як неповторна унікальна цілісність, якій притаманний певний ступінь свободи від зовнішньої детермінації завдяки тим цінностям, якими вона керується» [47, с. 114]. Гуманістичний підхід на думку автора «...є своєрідним методологічним інструментарієм, основу якого становлять сукупність вихідних концептуальних уявлень, цільових установок, методики психодіагностичних та психолого-технологічних засобів, які забезпечують більш глибоке, цілісне розуміння пізнання особистості, її розвиток» [47, с. 114].

Гуманізація виступає методологічною основою в ідеях гуманізації освіти, структурних компонентів складової післядипломної освіти, надання свободи особистості у визначенні цілей, змісту та форм розвитку професійної компетентності, актуалізації неперервного процесу саморозвитку керівників професійно-технічних навчальних закладів. Реалізація гуманістичного підходу актуалізується в післядипломній освіті керівників професійно-технічних навчальних закладів тому, що вони є найбільш розвинутою групою управлінців, адже саме вони працюють з педагогічним персоналом, що здійснює підготовку спеціалістів для всіх сфер людської діяльності [28; 32; 64].

Синергетичний підхід характеризує особистісний розвиток взаємодії об'єктів чи суб'єктів освітнього процесу не тільки як поступовий, лінійний, безконфліктний процес, а як процес, що супроводжується суперечностями, які зумовлюють трансформацію ціннісних орієнтацій, самопізнавальну активність. З позицій синергетики професійні рішення та дії визначаються не лише знаннями педагогічних закономірностей, сформованими вміннями і навичками, змістом і результатами аналітико-синтетичної діяльності, а й через розуміння процесів управління, аналіз особливостей власного стилю роботи [83].

Синергетика – це сучасна теорія самоорганізації, нове світобачення, яке пов'язується з дослідженням феноменів самоорганізації, нелінійності, глобальної еволюції, вивченням процесів становлення «порядку хаосу, змін, необоротності часу, нестійкості як основної характеристики процесів еволюції. Синергетика входить в універсальну методологічну парадигму [141; 212].

Предметом синергетики є механізми самоорганізації. Тому її називають теорією самоорганізації. Під самоорганізацією синергетики розуміють процеси виникнення макроскопічно-упорядкованих просторово-часових структур складних нелінійних систем, що далекі від рівноваги стану поблизу особливих критичних точок [103]. Іноді самоорганізація окреслюється як впорядкування будь-яких елементів, що обумовлене внутрішніми причинами, без впливу ззовні [87].

Нині результатом просування синергетики до сфери освіти стали ідеї, відправною точкою яких є синергетичність процесу освіти, а під педагогічною синергетикою розуміється педагогічне знання, світогляд якого відбито у теорії, засадах і закономірностях самоорганізації педагогічних систем [83].

Самоорганізація у педагогічній системі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів припускає наявність певної взаємодії між викладачами закладу післядипломної освіти та слухачами. Наставник відповідає вимогам розвитку педагогічної системи та впливає з об'єктивних передумов її саморуху. Це дозволяє зрозуміти її механізм розвитку педагогічного процесу. Інші найважливіші поняття синергетики досить коректно співвідносні з поняттями традиційної педагогіки. Синергетика орієнтована до пошуку певних універсальних законів еволюції відкритих нерівноважних систем будь-якої природи [73; 141]. З використанням ідей синергетики, по-перше, стає зрозуміло, що складносформованим системам не можна нав'язувати шляху їхнього розвитку; по-друге, синергетика свідчить, що кожна складносформована система має, зазвичай, не єдиний, а безліч власних, відповідних її природі, шляхів розвитку; по-третє, синергетика демонструє, що хаос може бути механізмом самоорганізації і самодобудови структур, видалення зайвого [36; 66].

З позиції синергетики в процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів немає абсолютної безструктурності, абсолютного безладдя; навіть хаос стає предметом науки і самонавчання. І хаос, і випадковість, і дезорганізація можуть бути руйнівними, але у певних обставинах укладають у собі творчий і конструктивний початок. Концептуально-методологічна новизна ідей самоорганізації керівників професійно-технічних навчальних закладів пов'язана з визнанням здібності різних систем до саморозвитку з допомогою припливу енергії, інформації ззовні, і з допомогою використання своїх внутрішніх можливостей. Синергетична концепція може призвести до глибокого пізнання таких складних, нелінійних, еволюціонуючих, відкритих систем, які можуть бути запропановані системою післядипломної педагогічної освіти. До таких систем можна віднести побудову стратегії

внутрішнього та зовнішнього оберненого зв'язку, що потребує знань в області комунікацій, уміння працювати у команді, здійснювати маркетинг тощо [141].

Праксеологічний підхід забезпечує ефективне управління пізнавальною діяльністю під час підвищення кваліфікації через її всебічний самоаналіз, самооцінювання, цілеспрямоване моделювання умов і засобів удосконалення на основі синтезу теоретичних знань та емпіричного досвіду. Теорія праксеології відображає залежність результатів роботи насамперед від попередньої ретельної підготовки до її виконання, ступеня підготовленості дій у широкому розумінні, що охоплює оволодіння знаннями, свідомий вибір засобів, методів аналізу і регулювання, критерії емоційного і практичного оцінювання результатів [100; 197].

Зазначимо, що в сучасних дослідженнях праксеологія виступає як загальна методологія, що розглядає способи діяльності (у тому числі й мисленнєвої) з точки зору практичних властивостей, тобто в розумінні їх ефективності. Метою педагогічної праксеології, на думку науковців, є отримання і надання професійній спільноті практико-орієнтованого методологічного знання про загальні принципи і способи раціональної і продуктивної педагогічної діяльності [72].

За Т. Котарбінським, щоб бути ефективною, діяльність має відповідати низці вимог: бути результативною, продуктивною або плідною (тобто досягати поставленої мети), «правильною» (точною, адекватною, максимально наближеною до зразка-норми), «чистою» (тобто максимально уникати непередбачених наслідків), «надійною» (прийоми діяльності тим більш надійні, чим більш об'єктивна можливість досягнення цими прийомами наміченого результату) та послідовною. Тобто, фактично основним критерієм практичної успішності дії є її доцільність [77].

Як зазначає Т. Пщоловський, праксеологія займається цілеспрямованою дією, тобто навмисною і свідомою – з погляду її результативності. Це означає, що розглядаються дії, орієнтовані на досягнення поставлених цілей. Відтак, основним поняттям праксеології є поняття дії. У цілому дія є тим більше раціональною, чим краще вона пристосована до всієї суми наявних обставин [147].

Відповідно до загальних вимог праксеології, дії фахівця мають бути: результативними та досягати запланованої мети; точними – найбільш наближеними за суттєвими ознаками до зразка; старанними – виконаними наполегливо з турботою про повноцінність продукту, за можливості доповненими позитивними якостями, при максимально можливій відповідності зразку; бездоганними – такими, що не мають недоліків; економічними – продуктивними й економними [147].

У педагогічній праксеології до основних властивостей дій, що виявляються при правильній організації діяльності керівника професійно-технічного навчального закладу, і забезпечують її успішність відносять такі: доцільність, цілеспрямованість, проєктивність, конструктивність, інструментальність, нормованість, технологічність, методичність, практичність, осмисленість. Практиксологічний підхід можна покласти в основу побудови стратегії управління навчальним закладом, яка базується на філософії освіти, законодавчій та нормативній базах, умінні прогнозувати розвиток професійно-технічного навчального закладу, готовності до змін, тощо [72].

Праксеологічний підхід є тим методологічним концептом, що дозволяє з урахуванням основних принципів досконалої, результативної діяльності керівників професійно-технічних навчальних закладів визначити сутність дії як основного елементу діяльності керівника та визначити систему управління навчальним закладом.

Компетентнісний підхід передбачає аксіологічну, мотиваційну, рефлексивну, когнітивну, операційно-технологічну та інші складові результатів освітнього процесу, що відбивають прирощення не лише знань, умінь і навичок, а й досвіду емоційно-ціннісного ставлення. Компетентність у сфері самостійної пізнавальної діяльності керівника професійно-технічного навчального закладу, засвоєння способів придбання знань із різних джерел інформації є основою компетентності в інших сферах: громадянській, соціально-трудої, культурно-естетичній діяльності, тощо. Ключова компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу має інтегративну природу, тому що її джерелом є

різні сфери культури і діяльності: духовної, соціальної, інформаційної, етичної, екологічної тощо [195].

Компетентнісний підхід в сучасній післядипломній освіті має забезпечити вищий рівень сформованості компетентності суб'єктів післядипломної освіти. Даний рівень репрезентується удосконаленою сформованістю у керівника професійно-технічного навчального закладу, як у суб'єкта наукового поняття «компетентність», єдності, де наукова орієнтована основа дії визначає логіку її практичного виконання, яка полягає в управлінні освітнім процесом та його моніторингом, мотивацією та керівництвом персоналу та фінансовим розвитком [52].

Компетентність цього рівня як відповідне вміння спонукається мотиваційною основою, провідним мотивом якої є прагнення до самоствердження, а також переживання почуття гідності та широкі соціальні мотиви. Принциповим моментом компетентності керівника професійно-технічного навчального закладу є те, що він безпосередньо залежить від якості освітніх здобутків, які повинні трансформуватися у систему компетентностей суб'єкта. Лише власне наукові (теоретичні) надбання мають достатній потенціал для такої компетентності. Тільки педагогіка розвитку (а не педагогіка знань) може забезпечити розвиток у суб'єкта компетентності вищого рівня. Впровадження компетентнісного підходу в післядипломну освітню практику розглядають як підвищення кваліфікації, зокрема керівників професійно-технічних навчальних закладів [60].

Теоретично розглянуто наукові підходи: андрагогічний, гуманістичний, синергетичний, праксеологічний, компетентнісний та акмеологічний. Доцільність використання у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів вказаних підходів підтверджується тим, що вони дають змогу визначати нагальні проблеми післядипломної педагогічної освіти і стратегію їх вирішення. Окреслені підходи допомагають встановлювати ієрархію та порядок значимості цих проблем; отримувати об'єктивні знання, відходити від педагогічних стереотипів, що панували раніше.

1.3. Основи використання технологій дистанційного навчання у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів

Однією з визначальних ознак нашого часу стали динамічні зміни в усіх сферах суспільного життя. Глобалізація, трансформаційні та інтеграційні процеси вимагають погоджених дій світового співтовариства не лише в галузі політики й економіки, але й у сфері освіти та педагогіки. З одного боку, слід враховувати тенденції до створення єдиного політичного, економічного, інформаційного й освітнього простору. З іншого боку, на рівні держави зростають чинники, основу яких складають такі культурно-національні особливості, як історична спадщина, духовність, ментальність і освіченість народу. Освіта й наука в цих умовах визначають динаміку економічного зростання держав, рівень їх конкурентоспроможності на міжнародній арені, ступінь та можливості рівноправної інтеграції у світову економіку.

Зростання ролі освіти обумовлене об'єктивними тенденціями в розвитку людства. Насамперед, мова йде про перехід від індустріального виробництва до науково-інформаційних технологій, до формування основ постіндустріальної цивілізації. Зростає роль інтелектуальної власності та значущість формування всебічно розвиненої, професійно підготовленої, конкурентоспроможної та вільної особистості. За рахунок розвитку освіти та досягнень науки, створення новітніх технологій, організації сучасних виробництв забезпечується переважна частина приросту економічних показників у розвинених країнах. Указані тенденції свідчать про те, що доля країни, її місце у світі, а отже, і рівень життя людей, насамперед визначатимуться рівнем підготовки кадрів відповідної кваліфікації. Тому зміни та реформи в освіті не потрібно відокремлювати від розвитку інших сфер суспільства. Освіта має розвиватися в гармонійному взаємозв'язку із суспільством у цілому, беручи на себе роль його провідника [11; 231].

Освіта, як підсистема цілісної державної системи, не має права відставати в темпах розвитку, тобто вона змушена міняти свою структуру та поділяти ті

відносини, які домінують у суспільстві. З іншого боку, освіта не тільки пасивно сприймає зміни в суспільстві, але й активно впливає на трансформації в ньому. Освіта має великий вплив на господарську та економічну діяльність, внутрішню та зовнішню політику, розвиток культури тощо. Саме освіта, як соціальна інституція, відповідає за рівень духовної, виробничої та управлінської сфер усіх сучасних країн. Освіта через науку та відповідні виробництва і новітні технології впливає на висхідний економічний розвиток постіндустріального суспільства в цілому. Усвідомлюючи визначальний вплив професійної освіти на всі життєтворчі суспільні процеси, розвинені країни прагнуть розвивати її відповідно до вимог часу. На різного роду освітянські реформи та активне функціонування освітніх інституцій розвинені країни в останній час стали витратити 8,0-11,0 % консолідованого бюджету [17; 223; 46].

Правильно оцінюючи вектори суспільного та технологічного розвитку, усвідомлюючи себе в суспільстві як реально значущу одиницю, розуміючи свої можливості та власну цінність, керівні кадри освіти відчують потребу в удосконаленні набутих знань, умінь і навичок. Заклади післядипломної педагогічної освіти з традиційною системою навчання не повною мірою спроможні задовольнити належну потребу педагогічних і керівних кадрів в освітніх послугах. Задовольнити зростаючий попит педагогічних та керівних кадрів освіти на якісне підвищення кваліфікації та забезпечити можливість «навчатись упродовж усього життя» покликанні технології дистанційного навчання [14; 236].

Для кращого розуміння поняття «дистанційне навчання» розглянемо його походження. Спочатку доцільно розглянути поняття «навчання». Про складність дидактичної категорії «навчання» свідчать різні підходи авторів до його визначення. Наприклад, дефініції С. П. Баранова: навчання – це штучно організована пізнавальна діяльність з метою прискорення індивідуального психічного розвитку й оволодіння пізнаними закономірностями оточуючого світу [9]; П. І. Сікорського: навчання – це така суб'єктна педагогічна взаємодія, яка забезпечує виховання, саморозвиток і розвиток взаємодіючих суб'єктів,

засвоєння ними необхідних знань, навичок і вмінь, методів пізнання навколишнього середовища [189]; М. Д. Ярмаченка: навчання – ще вузча, ніж освіта, категорія. Це педагогічний процес, в ході якого суб'єкти зазначеного процесу під керівництвом спеціально підготовлених людей (викладачів) опановують знання, оволодівають уміннями й навичками. Процес навчання завжди двосторонній. Він охоплює діяльність викладача і діяльність слухача [221]; С. У. Гончаренка: навчання – цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини. Слід зазначити, що більшість авторів визначаючи «навчання» використовують філософічне поняття «процес», тобто навчання має процесуальний характер і не може існувати без нього [32].

Отже, навчання – це планомірна, організована, спільна і двостороння діяльність викладачів та слухачів, спрямована на свідоме, міцне і глибоке удосконалення останніми системи знань, навичок і вмінь, процес, у ході якого розвивається особистість слухача, його світогляд, засвоюється досвід людства і професійної діяльності.

У своїх дослідженнях І. П. Підласий виділяє такі ознаки навчання, як двосторонній характер, спільна діяльність суб'єктів та об'єктів навчання; керівництво з боку викладача, спеціальна планомірна організація й управління освітнім процесом, цілісність і єдність, відповідність закономірностям вікового розвитку. Він вважає, що в сучасній дидактичній системі сутність навчання не зводиться до передавання готових знань, чи самостійного подолання труднощів, чи особистісних відкриттів, а відрізняється розумним поєднанням педагогічного управління з особистою ініціативою і самостійністю, активністю суб'єктів навчання [134].

В умовах технологічного розвитку процес навчання набуває удосконалення. Навчання дедалі більше супроводжується дистанційними елементами та комп'ютерними технологіями. У педагогічних джерелах з'являється новий термін «дистанційне навчання». Офіційно термін «дистанційне навчання» визнали у 1982 р., коли Міжнародна рада з кореспондентської освіти змінила свою назву на

Міжнародну раду з дистанційного навчання. Американські фахівці з проблеми дистанційного навчання вважають, що зазначений термін, у найширшому розумінні, це «інструкції до навчання, які передаються на відстані одному або багатьом індивідам, що перебувають в одному або декількох місцях». Згідно з цим визначенням, історія дистанційного навчання починається з 30-х років ХХ ст., коли було створено курси кореспондентського навчання [216].

Кореспондентське навчання полягало у тому, що навчальні матеріали пересилались поштою, відбувалось листувалися з педагогами, іспити складались довіреним особі. Початок ХХ століття характеризується бурхливим технологічним зростанням, наявністю телеграфу й телефону. Але достовірних фактів про їхнє використання щодо навчання, немає. Поява радіо та телебачення внесла зміни в дистанційні засоби навчання. Відбувається значний прорив, аудиторія навчання активно зростає. Транслюються навчальні телепередачі, які йшли, починаючи з 1950-х років. Проте такі форми навчання мали недоліки – відсутність зворотного зв'язку [161; 233].

У 1969 р. у Великій Британії було відкрито перший у світі університет дистанційної освіти – Відкритий Університет Великобританії, який дістав таку назву з метою продемонструвати доступність навчання за допомогою невисокої ціни, і відсутності необхідності часто відвідувати аудиторні заняття. Інші відомі університети з програмами дистанційного навчання: University of South Africa, (1946), Fern Universitt in Hagen (Германия, 1974), Національний технологічний університет (США, 1984), Відкритий університет Хаген (Німеччина), ІНТЕС-коледж Кейптауна (ПАР), Іспанський національний університет дистанційного навчання, Відкрита школа бізнесу Британського відкритого університету, Австралійська територіальна інформаційна мережа [161; 182; 216; 222; 234].

Наприкінці 80-х років доступність персональних комп'ютерів відкрила нові можливості, що пов'язані із спрощенням і автоматизацією навчання. Комп'ютерні навчальні програми вперше були застосовані у різноманітних комп'ютерних іграх. У 1988 реалізували радянсько-американський проект «Шкільна електронна пошта». Піонерами супутникових технологій дистанційного навчання у 1990-х

стали Міжнародна асоціація «Знання» і його колективний член Сучасна гуманітарна академія. У ХХІ столітті доступність комп'ютерів, і Інтернету роблять поширення дистанційного навчання ще простішим й швидшим. Інтернет став величезним проривом, значно більшим, ніж радіо і телебачення. З'явилась можливість спілкуватися і реально отримувати зворотний зв'язок від будь-якого слухача, де б той не перебував. Поширення «швидкого Інтернету» дозволило використовувати «он-лайн» семінари для навчання [40; 225].

В Україні поняття дистанційного навчання належить до тих дидактичних понять, місце яких серед дидактичних категорій не є чітко визначеним. Цьому сприяла відсутність донедавна єдиної концепції дистанційного навчання. Нині існують різні погляди на дистанційне навчання – від його абсолютизації як нової універсальної форми навчання, здатної змінити традиційну, до технології комплектування засобів і методів передачі освітньої інформації.

Деякі дослідники стверджують, що термін «дистанційне навчання» означає таку організацію освітнього процесу, у ході якого викладач розробляє навчальну програму, яка в основному базується на самостійному опануванні навчальним матеріалом. Дистанційне навчання розглядають як елемент навчального процесу інформаційно-освітньої системи віддаленого доступу, що ґрунтується на сучасних інформаційних технологіях [76; 163; 224].

Українські фахівці у процесі створення Українського центру дистанційної освіти погодилися розуміти дистанційне навчання як форму, що використовує глобальні комп'ютерні комунікації і базується на індивідуальній роботі слухачів з чітко підібраним навчальним матеріалом та активному спілкуванні з викладачами та іншими слухачами.

Деякі вчені пропонують визначити дистанційне навчання як «...синтетичну, інтегральну, гуманістичну форму навчання, що базується на використанні широкого спектру традиційних і нових інформаційних технологій та їх технічних засобів, які залучаються для передачі навчального матеріалу, його самостійного вивчення, організації діалогового обміну між викладачем і слухачем, коли процес навчання некритичний до їх розташування в просторі і в часі, а також до

конкретної освітньої установи» [1, с. 26]. Також дистанційне навчання як цілеспрямований процес інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу між собою та із засобами навчання, інваріантний (індиферентний) до їх розташування у просторі й часі, який реалізується у специфічній дидактичній системі.

У дослідженні С. П. Кудрявцева і В. В. Колос представлено кілька визначень дефініції «дистанційне навчання» [86]:

1. Дистанційне навчання – новий спосіб реалізації процесу навчання, заснований на використуванні сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дозволяють здійснювати навчання на відстані безпосередньо, без особистого контакту між викладачем і особою, що вчиться.

2. Дистанційне навчання – це удосконалене заочне навчання, на якому забезпечується використання інформаційних технологій, заснованих на застосуванні персональних комп'ютерів.

3. Дистанційне навчання – це організований, за певними темами і навчальними дисциплінами, навчальний процес, що передбачає активний обмін інформацією між слухачами і викладачем, між самими слухачами, і який використовує максимальною мірою сучасні засоби нових інформаційних технологій (аудіовізуальні засоби, персональні комп'ютери, засоби телекомунікацій).

4. Дистанційне навчання – форма, система навчання, за якої взаємодія викладача і слухача, слухачів між собою здійснюється на відстані, і відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), що реалізуються специфічними засобами Інтернет-технологій або іншими засобами, що передбачають інтерактивність.

5. Дистанційне навчання – систематичне цілеспрямоване навчання, яке здійснюється на деякій відстані від місця розташування викладача. При цьому процеси викладання і вивчення розділені не тільки в просторі, але і в часі.

Свій погляд на дефініцію «дистанційне навчання» пропонує С. О. Сисоева. Він має спільні характеристики із трактуванням А. А. Андрєєва та доповнює його

особливостями проблеми підготовки фахівців за дистанційною формою навчання: «під дистанційним навчанням розуміють таке навчання на відстані, яке здійснюється за допомогою сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій у реальному часі (чат, відеозв'язок, телефон, тощо), або асинхронно (телеконференція, електронна пошта тощо), а педагогічна взаємодія в системі «викладач-учень» і пересилання відповідного навчально-методичного забезпечення відбуваються за допомогою сучасних інформаційних засобів. Таке навчання є інваріантним стосовно простору й часу, хоча існують і обмеження на підготовку фахівців певних спеціальностей за цією формою. Оскільки основу навчального процесу у випадку дистанційного навчання становить інтенсивна, цілеспрямована та контрольована самостійна робота учнів, яка може виконуватися ними у зручному місці, у зручний час, при конкретній домовленості з педагогом щодо контактів, то означена форма навчання має виключне значення для здобуття людиною другої освіти, перекваліфікації, підвищення і поглиблення вже існуючої кваліфікації» [1; 186, с. 79].

Ми будемо розуміти під *дистанційним навчанням в післядипломній педагогічній освіті* індивідуалізований процес передачі і оновлення знань, умінь, навичок, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій з можливістю забезпечення систематичного моніторингу. Дані технології характеризуються широким використанням комп'ютерних навчальних програм та електронних підручників, доступних слухачеві за допомогою глобальної (Інтернет) і локальних (Інтранет) комп'ютерних мереж. Ефективність дистанційних технологій навчання заснована на тому, що слухачі свідомо ставляться до потреби оновлення знань. Вони мають можливість працювати з навчальними матеріалами у такому режимі та обсягах, які підходять для них індивідуально. Результат значною мірою залежить від того, як регулярно навчається слухач. Послідовне виконання контрольних-діагностичних завдань і підсумкової роботи, а також підтримка в усіх питаннях з боку викладача-

координатора (тьютора) забезпечує планомірне засвоєння програми дисципліни [15; 89; 157].

З метою розкриття категорійного апарату нашого дослідження розглянемо більш детально дефініцію «технології дистанційного навчання». Згідно визначення, яке запропоноване у академічному тлумачному словнику української мови, під технологією можна розуміти сукупність прийомів, що застосовуються у певній справі, майстерності, мистецтві. Як зазначає В. М. Шепель, технологія – це мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів обробки, зміни стану [213]. У даний час в обіг міцно ввійшло поняття «педагогічна технологія». Однак у його розумінні і вживанні існують деякі розбіжності. Власне словосполучення «педагогічна технологія» є неточним перекладом англійського *an educational technology* – «освітня технологія». До недавніх пір ця неточність не впливала на розвиток педагогічної науки. Але під назвою «педагогічна технологія» все частіше з'являються роботи, які присвячені проблемам виховання. У зв'язку з цим з'являється потреба в розмежуванні. Доцільно прийняти термін «дидактична технологія», як це має місце, наприклад, у Болгарії, або «освітня технологія», що найбільш точно відповідає початковому значенню [179].

Спроби внести технологію в навчальний процес не припинялися протягом ХХ сторіччя. Приблизно до середини 50-х років вони були пов'язані зі створенням певного технічного середовища, комплексу автоматизованих засобів для традиційного навчання. З середини 50-х років з'явився новий технологічний підхід до побудови власне навчального процесу. Перший підхід продовжує розвиватися по шляху освоєння нових інформаційних технологій. Обидва напрями з часом набувають спільних рис, змінюючи саму парадигму освіти [178; 226].

У своїй роботі Б. Т. Лихачов розглядає педагогічну технологію як сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу. У своїх працях В. П. Беспалько зазначає, що педагогічна технологія – це змістовна техніка

реалізації навчального процесу. На думку І. П. Волкова, педагогічна технологія – це опис процесу досягнення запланованих результатів освітнього процесу [94; 178]. За визначенням В. М. Монахова, педагогічна технологія – це продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя [108]. Дослідник М. В. Кларін визначає, що педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей [67].

Ми будемо розуміти під педагогічною технологією системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти. Поняття «педагогічна технологія» в освітній практиці вживається на трьох ієрархічно супідрядних рівнях:

1. Загальпедагогічний (загальнодидактичний) рівень: загальнопедагогічна (загальнодидактична) технологія характеризує цілісний освітній процес у даному регіоні, навчальному закладі, на певному щаблі навчання. Тут педагогічна технологія синонімічна педагогічній системі: у неї включається сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання, алгоритм діяльності суб'єктів та об'єктів процесу.

2. Методичний (предметний) рівень: предметна педагогічна технологія вживається у значенні «приватна методика», тобто як сукупність методів і засобів для реалізації певного змісту навчання і виховання в рамках одного предмета, класу, вчителя (методика викладання предметів, методика компенсуючого навчання, методика роботи вчителя, вихователя).

3. Локальний (модульний) рівень: локальна технологія являє собою технологію окремих частин навчально-виховного процесу, вирішення приватних дидактичних і виховних завдань (технологія окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистісних якостей, технологія уроку,

засвоєння нових знань, технологія повторення і контролю матеріалу, технологія самостійної роботи та ін.) [13; 179; 177].

У своїх працях М. М. Чошанов зазначає, що технологія навчання є складовою процесуальної частини дидактичної системи [211]. Технології дистанційного навчання складаються з педагогічних та інформаційних технологій дистанційного навчання. Педагогічні технології дистанційного навчання – це технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі слухачами з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи слухачів з структурованим навчальним матеріалом, представленим у електронному вигляді. Інформаційні технології дистанційного навчання – це технології створення, передачі і збереження навчальних матеріалів, організації та супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку [78].

Під технологіями дистанційного навчання І. В. Бацуровська розуміє сукупність знань про способи й засоби процесу навчання, який відбувається на основі інформаційно-комунікативних технологій, при якому можна спостерігати якісну зміну об'єкта. Вона зазначає, що існують декілька технологій дистанційного навчання. В освіті вони відрізняються:

- за формою представлення освітніх матеріалів;
- за наявністю посередника у системі навчання за ступенем використання телекомунікацій та персональних комп'ютерів;
- за ступенем застосування в технології навчання звичайних методів ведення освітнього процесу;
- за технологіями організації контролю освітнього процесу;
- за методами ідентифікації слухачів під час контрольних заходів [11; 90].

Ми будемо розуміти під *технологіями дистанційного навчання* сукупність апаратно-програмних засобів, що базуються на використанні комп'ютерної техніки та функціонують в умовах єдиного педагогічного освітнього середовища, яке забезпечує збереження та обробку освітньої інформації, доставку її слухачеві, інтерактивну взаємодію слухача з викладачем та можливість систематичного

моніторингу освітньої діяльності. Головною метою використання технологій дистанційного навчання у закладі післядипломної педагогічної освіти є надання слухачам доступу до електронних освітніх ресурсів на етапі керованої самостійної роботи шляхом використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж [70].

Технології дистанційного навчання у післядипломній педагогічній освіті розкривають можливості позитивного впливу на вирішення наступних проблем при підвищенні кваліфікації педагогічних і керівних кадрів освіти:

- підвищення рівня якості післядипломної педагогічної освіти;
- реалізація потреб педагогічних і керівних кадрів в освітніх послугах;
- оптимізація підвищення кваліфікації на етапі керованої самостійної роботи;
- підвищення професійної мобільності та активності педагогічних і керівних кадрів освіти;
- формування єдиного освітнього простору в рамках післядипломної педагогічної освіти;
- індивідуалізація освітнього процесу при масовості перепідготовки педагогічних і керівних кадрів освіти [21; 54; 156; 175].

Основною ідеєю технологій дистанційного навчання є створення навчального інформаційного середовища, що охоплює комп'ютерні інформаційні джерела, електронні бібліотеки, відео- та аудіотеки, книги і навчальні посібники. Таке навчальне середовище дає унікальні можливості педагогічним і керівним кадрам освіти для оновлення знань як самостійно, так і під керівництвом викладачів. «Ідеальна модель» технологій дистанційного навчання – це інтегроване середовище з визначенням ролі різних компонентів: методичних, організаційних, педагогічних і технологічних, таких як друкарські матеріали, радіомовлення, телебачення і застосування комп'ютерів [10; 35; 225; 232].

Використання в освітньому процесі технологій дистанційного навчання розширює можливості варіювання матеріалу, інформаційного фонду, яким може користуватися слухач в освітньому процесі, робить більш гнучким і оперативним

реагування викладача на характер його помилок і труднощів. Це здійснюється за допомогою постійно підтримуваного обома сторонами зворотного зв'язку. Специфічні для технологій дистанційного навчання межі інформаційного поля підсилюють зворотний зв'язок [154]. Але слід зазначити, що використовуючи технології дистанційного навчання слухач найчастіше має справу з телетекстом, у якому немає можливостей для зчитування жестів, міміки, інтонації. У процесі контактного навчання викладач, залежно від його здатності до рефлексії, аналізує і коректує свої дії, чого не може зробити машина. У педагогічному спілкуванні слухач і викладач пізнають один одного, обмінюються інформацією і ролями, виявляють певні почуття, що також неможливо у першому варіанті [174].

Особливості впровадження технологій дистанційного навчання у процес підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів освіти мають такі характерні риси:

- основу перепідготовки становить самоосвіта, що передбачає самомотивацію педагогічних та керівних кадрів освіти щодо власного самоудосконалення, а також певний рівень самоорганізації особистості;
- спілкування викладача і слухача за принципом «один до одного», що відповідає за формою і змістом індивідуальній консультації;
- спілкування і взаємодія «один до одного» не виключає взаємодії «одного до багатьох», оскільки викладач, відповідно до заздалегідь складеного графіка, працює відразу з безліччю слухачів;
- взаємодія «багатьох до багатьох» означає, що можливе одночасне спілкування великої кількості слухачів, які обмінюються між собою досвідом і враженнями [35; 127; 165].

Підвищення кваліфікації керівних кадрів професійно-технічної освіти потребує певного рівня технічного і програмного забезпечення. Якою б доступною не здавалася комп'ютерна дистанційна освіта, вона потребує наявності у того, хто навчається, комп'ютера і доступу до Інтернету. Аналізуючи соціально-психологічні аспекти впровадження технологій дистанційного навчання, А. В. Мінаков підкреслює, що сьогодні стрімке поширення сучасних

комп'ютерних засобів телекомунікації ставить на порядок денний цілу низку філософських, політичних і соціальних питань, пов'язаних з цим явищем. Особливе місце займають психологічні феномени впливу нового інформаційного середовища як на особистість людини, так і на всю систему його відносин зі світом. Учений зазначає, що на сучасному етапі Інтернет перестає бути просто системою збереження й передачі надвеликих обсягів інформації і стає новим психологічним середовищем та сферою життєдіяльності людини. У користувачів комп'ютерних мереж виникає низка інтересів, мотивів, потреб, установок, форм психологічної і соціальної активності, безпосередньо пов'язаних із цим новим середовищем [107; 158].

Специфіка взаємодії педагогічних та керівних кадрів освіти у такому середовищі має наступні особливості: можливість одночасного спілкування значної кількості освітян, що знаходяться в різних частинах світу і водночас неможливість використання більшої частини невербальних засобів спілкування; збіднення емоційного компонента спілкування, що призводить до вироблення нових норм впливу і виникнення своєрідного Інтернет-етикету [192]. Існування й успішне функціонування педагогічних та керівних кадрів освіти в новому психологічному середовищі висуває до нього низку специфічних вимог: уміння виділити й відфільтрувати інформацію з великого інформаційного потоку, здатність коротко, точно і грамотно формулювати повідомлення або запити, уміння правильно розподіляти навантаження і швидко обробляти одержувану інформацію [153].

Процес взаємодії педагогічних та керівних кадрів освіти з глобальними інформаційними мережами впливає на психологічний стан. Так, фрагментарність і роздрібненість інформації призводить до збільшення когнітивного навантаження на її сприйняття, використання гіпертекстового режиму, підтримуваного всіма веб-серверами, потребує вміння орієнтуватися у складній і часто заплутаній системі посилань, під час тривалої роботи на людину починає впливати «інформаційний шум» [43].

Аналіз і узагальнення досвіду впровадження технологій дистанційного навчання, проведений В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко, дає змогу виокремити низку властивостей, що розкривають її сутність. Уточнимо такі властивості для педагогічних та керівних кадрів освіти [89]. По-перше, це **зручність**. Слухачі, які використовують технології дистанційного навчання у процесі підвищення кваліфікації, здебільшого не відвідують регулярних занять у вигляді лекцій та семінарів, а працюють у зручний для себе час, у зручному місці, що дає значну перевагу для тих, хто не може або не хоче порушувати свій звичайний спосіб життя. Від слухача формально не вимагається певного освітнього цензу. Кожен може навчатися стільки, скільки йому особисто потрібно. По-друге, **модульність**. В основу програм впровадження технологій дистанційного навчання у процес підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів освіти покладено модульний принцип. Кожен окремий курс створює цілісне уявлення про певну предметну галузь. Це дає змогу з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним або груповим потребам. По-третє, **паралельність**. Використання технологій дистанційного навчання може проводитися відразу за декількома категоріями, у різних освітніх галузях. По-четверте, **далекодія**. Відстань від місця знаходження того, хто навчається, до навчального закладу (за умови якісного зв'язку) не перешкоджає ефективному освітньому процесу [137; 198].

Серед інших властивостей, які виокремлюють впровадження технологій дистанційного навчання у післядипломну педагогічну освіту з-поміж інших, можна зазначити:

– **асинхронність**. У процесі підвищення кваліфікації викладач і слухач можуть реалізовувати технології дистанційного навчання незалежно від часу за зручним для кожного розкладом та темпом;

– **масовість**. Кількість слухачів, які застосовують технології дистанційного навчання не є критичним параметром. Вони мають доступ до багатьох джерел навчальної інформації (електронних бібліотек, баз даних), а також можуть

спілкуватися один з одним та з викладачем через мережі зв'язку або за допомогою інших засобів інформаційних технологій без будь-яких обмежень;

– *рентабельність*. Під цією властивістю розуміють економічну ефективність. Середня оцінка зарубіжних і вітчизняних освітніх систем що впроваджували технології дистанційного навчання, свідчить, що вони приблизно на 10-50 % дешевші, ніж традиційні, завдяки концентрації та уніфікації змісту, орієнтації зазначених технологій на велику кількість користувачів, а також більш ефективному використанню наявних навчальних площ і матеріально-технічних засобів [125; 230; 237].

В Україні використовуються синхронні (он-лайн) і асинхронні (оф-лайн) технології дистанційного навчання (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Види технологій дистанційного навчання

Оф-лайн технології дистанційного навчання реалізуються використанням платформи дистанційного навчання Moodle (електронний інформаційний ресурс), доступом до ресурсів електронної бібліотеки (наукова бібліотека, інституційний репозиторій, світові інформаційні ресурси), технологіями Веб 2.0. Он-лайн технології реалізується за рахунок апаратного (Policom, Sony) та програмного (VideoPort) рішення для забезпечення багато точкового відеоконференцзв'язку. Такий зв'язок дозволяє здійснювати он-лайн трансляцію з базового до регіонального закладу зображення та голосу лектора, а також різноманітні електронні методичні матеріали (презентації, навчальне відео, фотографії, зображення з інтерактивної дошки або планшету тощо) [200; 208].

Враховуючи розвиток телекомунікацій і доступ, що постійно розширюється, до світових інформаційних ресурсів, можна сформулювати такі особливості технологій дистанційного навчання:

- поставка навчальних матеріалів в системі дистанційного навчання здійснюється шляхом використання засобів телематики;
- можливе використання світових інформаційних ресурсів для створення навчальних матеріалів;
- здійснюється спілкування та обмін досвідом між педагогами по всьому світу;
- залучаються зарубіжні педагоги і експерти до участі в розробці і проведенні дистанційних навчальних курсів;
- спостерігається активне спілкування між слухачами в ході навчання і використовуються колективні форми навчання;
- викладач має змогу водночас читати лекцію для великої кількості слухачів за допомогою освітнього мережевого семінару, тим самим з'являється час для індивідуальної роботи із слухачами [26].

Порівняно з традиційним кореспондентським навчанням, технології дистанційного навчання на основі комп'ютерних комунікацій дають можливість:

- розширити аудиторію слухачів з мінімальними витратами (не потрібно друкарських матеріалів і аудиторій, слухачі не несуть матеріальних витрат на поїздки);
- постійного контакту між педагогом і слухачами;
- залучення зарубіжних викладачів і експертів;
- постійного доступу до освітніх матеріалів, що регулярно оновлюються;
- регулярного тестування знань в асинхронному і, що головне, в синхронному режимах;
- реалізації колективних форм освітнього процесу шляхом проведення дискусій, семінарів, розробки і виконання спільних проектів [12; 8; 19].

Окреслимо форми впровадження технологій дистанційного навчання:

– чат-заняття – навчальні заняття, що здійснюються з використанням чат-технологій. Чат-заняття проводяться одночасно, тобто учасники мають одночасний доступ до чату. У межах багатьох дистанційних навчальних закладів діє чат-школа, у якій з допомогою чат-кабінетів організується діяльність дистанційних педагогів та слухачів;

– веб-заняття – дистанційні заняття, конференції, семінари, ділові гри, практикуми та ін., які відбуваються за допомогою телекомунікацій, і інших можливостей мережі Інтернет. Для веб-занять використовуються спеціалізовані освітні веб-форуми – форма роботи користувачів по певній темі чи проблемі з допомогою записів, залишених на одному з сайтів із встановленої у ньому відповідної програми. Від чат-занять веб-форуми відрізняються можливістю тривалішої (багатоденної) праці та асинхронним характером взаємодії слухачів і викладачів.

– телеконференції – проводяться, зазвичай, з урахуванням списків розсилки з допомогою електронної пошти. Для навчальних телеконференцій характерно досягнення освітніх завдань. Також є форми дистанційного навчання, у якому навчальні матеріали висилаються поштою у регіони [109; 162; 238].

Основою системи є метод навчання, що отримав назву «Природний процес навчання» (Natural Learning Manner). Використання технологій дистанційного навчання демократизує та спрощує освітній процес. Слухач, постійно виконуючи практичні завдання, набуває стійкі автоматизовані навички чи удосконалює їх. Теоретичні знання засвоюються без додаткових зусиль, інтегруючись з тренувальними вправами. Формування теоретичних і практичних навичок формується у процесі систематичного вивчення матеріалів і прослуховування та наслідувань за диктором вправ на аудіо й відео носіях [76; 137; 239].

Використовуючи технології дистанційного навчання зникає необхідність постійно відвідувати аудиторні заняття. Але навчальні заклади іноді використовують короткі (одно-дводенні) виїзні школи для групової роботи. Технології дистанційного навчання дозволяють використовувати різноманітні методи донесення навчальної інформації: від традиційних друкованих видань аж

до сучасних комп'ютерних технологій, таких, як радіо, телебачення, аудіо/відеотрансляції, аудіо/відеоконференції, E-Learning/on-line Learning, Інтернет-конференції, Інтернет-трансляції [26; 161]. Активно розвиваються останнім часом форми дистанційного навчання, які включають в себе такі технології, як онлайн-симулятори та ігри-менеджери. Такі симулятори можуть імітувати процеси управління різними галузями і бізнесами, глобальні економічні ігри та бізнес-симулятори, навчають користувачів основам менеджменту й мають базові навички управління, як маленькою компанією, так і транснаціональною корпорацією.

Методи навчання на основі дистанційних технологій сприяють накопиченню знань, оскільки слухачі постійно обмінюються інформацією. І тому існують спеціальні форуми, чати, Інтернет-конференції, де можна порадитися чи подискутувати з іншими слухачами. У віртуальній групі збираються слухачі, які мають бажання працювати, підвищити свій професійний рівень знань, здобути нову кваліфікацію, нові навички, необхідні для подальшого їх удосконалення [109].

В усіх слухачів дистанційних груп є однакові можливості активної участі в семінарських заняттях. Дискримінація по расовим чи статевим ознаками повністю зникає у атмосфері інтерактивного спілкування. Думка кожного слухача враховується і привертає загальну увагу. Безперечною перевагою впровадження технологій дистанційного навчання є можливість регулярних консультацій із викладачем в режимі он-лайн, та індивідуального підходу викладача до кожного слухача. Впровадження технологій дистанційного навчання відповідає принципу гуманістичності, за яким ніхто не може бути позбавлений можливості удосконалювати свої знання за причини географічної або тимчасової ізоляваності, соціальної незахищеності, неможливості відвідувати освітні установи з зайнятості виробничими і особистими справами [240]. Окреслимо переваги впровадження технологій дистанційного навчання у процес підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів освіти:

- ефективність, що надає можливість установлювати графік занять та темп освітнього процесу підвищення кваліфікації;
- доступність без обмеження процесу удосконалення знань;
- можливість оновлення знань, одночасно працюючи, тобто застосовуючи удосконалені знання практично;
- сучасність, за рахунок систематичного оновлення освітнього контенту;
- можливість побудови індивідуальної траєкторії навчання.

Технології дистанційного навчання мають ряд переваг і значно розширюють коло потенційних слухачів, зокрема педагогічних і керівних кадрів освіти. Сучасна освіта вимагає постійно розширювати своє сприйняття комплексності світу та формування інформаційного суспільства. Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок з діями, необхідно постійно навчати себе, поповнюючи й розширюючи свою освіту. Це є мета післядипломної педагогічної освіти.

Обгрунтовано необхідність використання технологій дистанційного навчання у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів. Технології дистанційного навчання розширюють освітні можливості і включають в себе індивідуалізований процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. Перевага цієї системи навчання полягає у наданні можливість проводити підвищення кваліфікації за допомогою Інтернету; різноманітності засобів спілкування слухачів і викладачів (електронна пошта, чат, форум, обмін файлами тощо); активізації ролі викладача і здійсненні повного контролю за процесом навчання; застосовувані багаторівневої системи тестування; поповнені бази даних, накопичені різнобічної статистики. Для керівників професійно-технічних навчальних закладів технології дистанційного навчання розширюють можливості обміну освітніми матеріалами не залежно від місця розташування та часу, забезпечують методичну підтримку та індивідуальне консультування з різних питань, що виникають у процесі опрацювання навчального матеріалу. Проте в науковій літературі недостатньо висвітлено питання щодо практичної реалізації

технології дистанційного навчання у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Висновки до першого розділу

1. Аналіз наукових праць в педагогічній теорії та практиці дає підставу стверджувати, що підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів займає одну з провідних ланок післядипломної педагогічної освіти. Встановлено, що у здійсненні неперервної освіти керівників професійно-навчальних закладів можна широко використовувати можливості мережі Інтернет. Керівник професійно-технічного навчального закладу знаходиться в центрі соціально-економічних та педагогічних перетворень, він координує, спрямовує працю педагогів, від його економічної грамотності, ініціативності, уміння приймати самостійні рішення стратегічного і тактичного характеру залежить ступінь успішної роботи закладу в цілому. Визначено, що підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів спрямоване на послідовне удосконалення професійних знань, умінь і навиків, зростання майстерності. Проаналізовано змістове наповнення понять «післядипломна педагогічна освіта», «підвищення кваліфікації», «технології навчання», «технології дистанційного навчання» у психолого-педагогічній літературі, що дало змогу зробити висновок, що головною метою використання технологій дистанційного навчання у закладі післядипломної педагогічної освіти є надання слухачам доступу до електронних освітніх ресурсів на етапі керованої самостійної роботи шляхом використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж.

2. Визначено наукові підходи: андрагогічний, гуманістичний, синергетичний, праксеологічний, компетентнісний та акмеологічний. Доцільність використання у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів вказаних підходів підтверджується тим, що вони дають змогу визначати нагальні проблеми післядипломної педагогічної освіти і стратегію їх вирішення. Окреслені підходи допомагають встановлювати ієрархію та порядок

значимості цих проблем; отримувати об'єктивні знання, відходити від педагогічних стереотипів, що панували раніше.

3. Доведено, що у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів доцільно використовувати технології дистанційного навчання, що розширюють освітні можливості. Технології дистанційного навчання включають в себе індивідуалізований процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності майбутніх фахівців. Перевага цієї системи навчання полягає у наданні можливість проводити підвищення кваліфікації за допомогою Інтернету; різноманітності засобів спілкування слухачів і викладачів (електронна пошта, чат, форум, обмін файлами тощо); активізації ролі викладача і здійсненні повного контролю за процесом навчання; застосовувані багаторівневої системи тестування; поповнені бази даних, накопичені різнобічної статистики. Для керівників професійно-технічних навчальних закладів технології дистанційного навчання розширюють можливості обміну освітніми матеріалами не залежно від місця розташування та часу, забезпечують методичну підтримку та індивідуальне консультування з різних питань, що виникають у процесі опрацювання навчального матеріалу.

Основні положення розділу опубліковані в працях автора та висвітлені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. Самойленко О. О. Особливості використання веб-порталу в навчальному процесі ВНЗ / О. О. Самойленко // «Вересень» Науковий часопис. Спецвип. Т. 2. – Миколаїв, 2011. – С. 90-95.

2. Самойленко О. О. Технології дистанційного навчання у післядипломній освіті керівних кадрів професійно-технічних навчальних закладів / О. О. Самойленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2014. – № 1 (24). – С. 71-74.

3. Самойленко А. А. Сущность понятия «дистанционное обучение» в последипломном педагогическом образовании [Электронное издание] / А. А. Самойленко // Психология. Социология. Педагогика, 2014. – № 4 (41). – Режим доступа: <http://www.psychology-sociology-pedagogy.ingnpublishing.com>

4. Самойленко О. О. Особливості використання веб-порталу в навчальному процесі ВНЗ / О. О. Самойленко // Формування та розвиток професійної компетентності сучасного педагога в системі неперервної освіти : всеукр. наук.-практ. конф. – Миколаїв : ОППО, 2011. – С. 140.

5. Самойленко О. О. Використання веб-порталу у педагогічній освіті / О. О. Самойленко // Зб. резюме доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти у сучасному суспільстві» / НАПН України, Ун-т менедж. освіти, КВНЗ «Херсон. акад. неперерв. освіти» Херсон. обл. ради; За ред. В. В. Олійника. – К., 2011. – С. 100.

6. Самойленко О. О. Стан і проблеми розвитку професійно-технічної освіти в Україні / О. О. Самойленко // Теорія і практика дистанційного навчання в післядипломній освіті : III Міжнар. наук.-практ. конф. – К., 2012. – С. 33.

7. Самойленко О. О. Проблеми та перспективи використання технологій дистанційного навчання у підвищенні кваліфікації керівних кадрів ПТНЗ / О. О. Самойленко // Елітний менеджер : технологія підготовки в системі національної освіти : матеріали наук.-практ. конф. – К., 2014. – С. 56-59.

8. Самойленко А. А. Предпосылки внедрения технологий дистанционного обучения в процессе повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений / А. А. Самойленко // Информация и образование: границы коммуникаций INFO'14: сб. науч. трудов. – № 6 (14). – С. 361-363.

РОЗДІЛ 2

МОДЕЛЬ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи

У науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «умови». Зокрема, філософи трактують поняття «умови» як категорію, що виражає відношення предмета до навколишніх явищ, без яких він існувати не може. Під умовами слід розуміти таке середовище, в якому в тісній взаємодії представлена єдність дидактичних, психологічних, загальнопедагогічних факторів, що забезпечують можливість педагогу організувати активну навчально-пізнавальну діяльність учнів. Організаційні умови, на думку дослідників залежать від особливостей організації підвищення кваліфікації. Сутність організаційних умов у підвищенні кваліфікації вбачаємо у створенні, підтриманні функціонування та розвитку освітнього процесу як цілісної системи із забезпечення реалізації цілей навчального закладу, а сутність управлінської діяльності зі створення умов для роботи навчального закладу – у модифікації, перенесенні положень педагогіки, психології, передового досвіду в практику роботи конкретного навчального закладу. Визначимо організаційні умови як сукупність необхідних і достатніх факторів, що забезпечують організацію, регулювання, взаємодію об'єктів і явищ відповідного освітнього процесу для досягнення поставленої мети [206].

Поняття «організаційна умова» у філософській науці визначається як організація відношень предмета до навколишніх явищ, без яких він не існує. По суті, організаційні умови являють собою середовище, у якому явище виникає, існує й розвивається. Це обставини, які визначають організацію тих чи інших наслідків, які сприяють одним процесам або явищам і перешкоджають іншим. Під організаційними умовами слід розуміти організацію результату цілеспрямованого

відбору, конструювання й застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення організаційних цілей. В нашому дослідженні під організаційними умовами підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів ми будемо розуміти таку організацію підвищення кваліфікації керівників зазначеної категорії, де провідну позицію займає застосування технологій дистанційного навчання [171].

Організаційні умови окреслимо навчально-тематичним планом етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів та нормативною базою. Підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів відбувається згідно з навчально-тематичними планами. Кожен навчально-тематичний план визначає склад та обсяг змістових модулів, а також послідовність і порядок їх вивчення за тижнями.

Відповідно до навчально-тематичного плану складають графік процесу підвищення кваліфікації, на основі якого організують заняття та самостійну роботу слухачів. Традиційний процес підвищення кваліфікації передбачає наявність розкладу занять, що забезпечує виконання дидактичних вимог до організації занять і самостійної роботи слухачів, які істотно впливають на ефективність процесу підвищення кваліфікації, а також психологічних вимог до організації розумової праці. На сучасному етапі застосування технологій дистанційного навчання в процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів за очно-дистанційною формою маємо можливість удосконалювати структуру та зміст етапу керованої самостійної роботи. А саме, забезпечити реальну свободу вибору керівникам професійно-технічних навчальних закладів змісту самостійної роботи на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації та кращу її керованість [126].

На основі навчально-тематичних планів складають програми, які розкривають зміст і логіку опанування змістових модулів. До структури змістових модулів входять: анотація, в якій представлено інформацію про типи навчальної діяльності, про засоби навчання і ресурси, які будуть використовуватися; ключові

слова; розділи (електронні лекційні матеріали), як структурований навчальний текст, адаптований до самостійного вивчення; завдання для практичних занять; плани семінарських занять; проектні завдання; теми дискусій та порядок їх проведення; модульний тест.

Нормативне забезпечення етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів охоплює такі положення:

1. Про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів.
2. Про віртуально-навчальну лабораторію.
3. Про право власності й захист авторських прав в Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.
4. Про норми часу на роботу на етапі керованої самостійної роботи.

Положення про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів визначає основні засади створення та функціонування веб-орієнтованого порталу освітніх мережевих ресурсів з метою реалізації етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації слухачів зазначеної категорії (Додаток А.1).

Головною метою функціонування освітніх мережевих ресурсів є доставка навчальних матеріалів за місцем проживання або тимчасового перебування слухачів з метою отримати якісне підвищення кваліфікації відповідно до обраної навчальної програми. Основною структурною одиницею освітнього мережевого ресурсу є електронний навчально-методичний кейс. Матеріали, розміщені на освітньому мережевому ресурсі, повинні відповідати вимогам Інструкції «Про порядок роботи в мережі Інтернет». Згідно чинного законодавства забороняється розміщення ненормативної лексики, відомостей, що принижують честь і гідність громадян, розголошення державної чи комерційної таємниці. Розміщення на освітньому мережевому ресурсі рекламних та інших матеріалів юридичних та фізичних осіб на платній основі здійснюється з укладанням відповідних угод.

Положення про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів окреслює наступні завдання освітніх мережевих ресурсів:

- розширення можливостей доступу слухачів курсів підвищення кваліфікації до навчальних матеріалів на період етапу керованої самостійної роботи;

- забезпечення індивідуалізації під час етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації у відповідності до потреб, особливостей і можливостей слухачів;

- підвищення якості та ефективності післядипломної освіти шляхом застосування мережевих освітніх технологій;

- створення додаткових можливостей для спілкування викладачів зі слухачами та слухачів між собою в період підвищення кваліфікації та в міжкурсний період;

- забезпечення контролю та аналізу якості етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Електронний навчально-методичний кейс для наповнення освітнього мережевого ресурсу викладача університету включає:

- методичні рекомендації для слухачів щодо сценарію роботи з освітнім мережевим ресурсом на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації, послідовності виконання завдань, особливостей моніторингу;

- відеозвернення куратора-тьютора до слухачів;

- документи планування етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації (навчальні програми змістових модулів, графік консультацій, потижневі завдання);

- змістовне, дидактичне та методичне наповнення змістових модулів;

- мультимедійні лекційні матеріали;

- відео- та аудіо-записи лекцій, семінарів (дискусій);

- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

- тематику спецкурсів із методичними рекомендаціями щодо їх проходження;
- тематику випускних робіт із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- тематику та план-графік проведення мініконференцій у тематичному форумі, тематичному чаті;
- тематику та план-графік проведення он-лайн дискусій, обговорень та консультування у чатах;
- електронні бібліотеки (підбір електронних книг, наукових видань, публікацій, монографій, методичних рекомендацій, інструкцій для завантаження; перелік рекомендованих джерел, наявних у бібліотеці університету і т.п.);
- термінологічні словники;
- пакети тестових завдань для констатації факту якості знань, поглибленої лояльної перевірки якості знань, самоконтролю;
- пакети питань для анкетування та інтерв'ювання;
- інші ресурси навчально-інформаційного призначення.

Розробку та розміщення електронних навчально-методичних кейсів на освітньому мережевому ресурсі здійснюють викладачі закладів післядипломної педагогічної освіти. Функціональні обов'язки викладача, що супроводжує етап керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації на основі освітнього мережевого ресурсу полягають у наступному:

- створює та удосконалює дизайн головної сторінки освітнього мережевого ресурсу та оновлює інформацію на ній;
- розробляє електронний навчально-методичний кейс для наповнення освітнього мережевого ресурсу;
- створює структуру та здійснює наповнення освітнього мережевого ресурсу відповідно до програми змістового модулю;
- прописує у форумі тематику електронних зустрічей, мініконференцій, обговорень, тематичних дискусій та консультацій;

- розміщує потижневі завдання відповідно до індивідуального плану підвищення кваліфікації;
- наповнює електронну базу глосарію;
- наповнює базу тестових питань;
- наповнює питаннями базу анкет та інтерв'ювання;
- відповідає за зміст електронного контенту, розміщеного на освітньому мережевому ресурсі;
- забезпечує цілісне функціонування освітнього мережевого ресурсу (надає доступ слухачам курсу після їх реєстрації; здійснює моніторинг виконання потижневих завдань як окремими слухачами, так і групи в цілому; підтримує роботу форумів освітнього мережевого ресурсу; визначає точки втручання в індивідуальний процес підвищення кваліфікації на етапі керованої самостійної роботи).

Положення про віртуально-навчальну лабораторію розроблене на виконання Закону України «Про вищу освіту», Програми розвитку системи дистанційної освіти на 2004-2006 роки, затвердженої Кабінетом Міністрів України, Загальнодержавної програми «Електронна Україна» на 2005-2012 роки, «Положення про дистанційне навчання», затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України, Рішення колегії Міністерства освіти і науки України «Про стан і перспективи розвитку дистанційної освіти в Україні» (Додаток А.2).

Етап керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації реалізується через впровадження технологій дистанційного навчання та є складником навчального процесу в університеті. У процесі даного етапу використовуються електронні навчально-методичні матеріали: дистанційні курси змістових модулів, електронні посібники, електронні інформаційні матеріали, тестові завдання тощо. Віртуально-навчальна лабораторія є структурним підрозділом університету, діє на підставі Положення та Статуту Університету, у своїй практичній діяльності керується наказами ректора, правилами внутрішнього розпорядку та чинним законодавством.

Напрями роботи віртуально-навчальної лабораторії можна окреслити наступними аспектами:

- розробка та апробація засобів навчально-методичного забезпечення етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації в університеті;

- програмна підтримка етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації в університеті;

- забезпечення надійного і безпечного функціонування освітніх мережевих ресурсів змістових модулів етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації та їх ефективного використання;

- розробка, створення та супроводження веб-орієнтованого порталу освітніх мережевих ресурсів, забезпечення зручного доступу до нього керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації;

- розробка технологій виготовлення електронних засобів навчання;

- проведення навчальних занять з використанням мультимедійних засобів;

- використання Інтернет-ресурсів (електронні бібліотеки, відеотеки, Skype-зв'язок, електронна пошта);

- розробка і виготовлення електронних навчальних видань, методичних рекомендацій із застосуванням мультимедійних засобів.

Завдання віртуально-навчальної лабораторії окреслюються визначенням системного, прикладного і технічного забезпечення, на яких буде базуватися етап керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації в університеті і забезпеченням представництва університету в мережі Інтернет засобами веб-орієнтованого порталу освітніх мережевих ресурсів університету. А також участю у розробці викладачами кафедр дидактичного та методичного забезпечення змістових модулів для дистанційного етапу підвищення кваліфікації засобами освітніх мережевих ресурсів та проведенням консультацій для викладачів/тьюторів із питань супроводження етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації засобами освітніх мережевих ресурсів в університеті. Системотехнічне забезпечення віртуально-навчальної лабораторії включає

апаратне, телекомунікаційне, програмне та інформаційне забезпечення. До апаратного забезпечення належать сервери для розміщення освітніх мережеских ресурсів, робочі станції для викладачів і персоналу, мережеве обладнання для з'єднання серверів та робочих станцій у єдину інформаційну мережу університету та їхнього підключення до мережі Інтернет. Телекомунікаційне забезпечення складається із телекомунікаційного обладнання, що здійснює об'єднання мереж, задіяних на етапі керованої самостійної роботи та із телекомунікаційного обладнання, що забезпечує необхідну якість і пропускну здатність каналів зв'язку для інтерактивної взаємодії учасників зазначеного етапу підвищення кваліфікації та їхнього доступу до освітніх мережеских ресурсів. Програмне забезпечення лабораторії: складається з системного програмного забезпечення для підтримки роботи серверів та робочих станцій, прикладного програмного забезпечення для підтримки освітніх мережеских ресурсів та іншого програмного забезпечення, що розповсюджується навчальними закладами для його використання слухачами, що проходять етап керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів.

До інформаційного забезпечення лабораторії належать освітні мережеві ресурси, що використовуються у процесі етапу керованої самостійної роботи: електронні бібліотеки, нормативно-правова база, що стосується етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації, інші інформаційні системи та бази даних, зокрема й ті, що є в мережі Інтернет. До матеріально-технічного забезпечення Лабораторії належать матеріальні об'єкти й обладнання, що забезпечують організацію роботи лабораторії та процесу етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації в університеті.

Положення про право власності й захист авторських прав у навчальному закладі регулює стосунки між університетом та авторами, які пов'язані з правом власності на результати інтелектуальної діяльності в системі дистанційної освіти та використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі (Додаток А.3). Положення розроблено відповідно до існуючого законодавства України. Нормативно-правовою базою Положення є Конституція України (статті

41, 54), Закони України «Про власність», «Про авторське право і суміжні права», «Про інформацію», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності», Цивільний кодекс України (статті 418-448), Постанова Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір».

Заходи, спрямовані на реалізацію Положення, здійснюються кафедрами університету, навчально-методичною радою університету та створеними при ній спеціалізованими експертними комісіями за фаховими напрямками, а також відділом дистанційного навчання для зберігання фонду. При цьому керівники структурних підрозділів несуть персональну відповідальність за своєчасність та якість виконання робіт.

Положення є основною базою у сфері захисту авторських прав в університеті для авторських творів у сфері дистанційної освіти, зокрема освітніх мережевих ресурсів. Під освітнім мережевим ресурсом ми розуміємо систематизоване зібрання інформації навчально-методичного характеру, представлене в електронному вигляді та призначене для організації і підтримки дистанційного навчання. Освітній мережевий ресурс призначений для створення одного з наступних комп'ютерних навчальних засобів: дистанційного курсу, електронного підручника, комп'ютерної навчальної програми, пакету тестових завдань, опису педагогічних технологій з використанням інформаційно-комунікаційних засобів.

Згідно зі статтею 23 Закону України про авторське право й суміжні права «Вільне відтворення примірників твору для навчання» та статтею 444 Цивільного кодексу України «Випадки правомірного використання твору без згоди автора», матеріали, які призначені для навчання, можуть містити результати інтелектуальної діяльності інших авторів за умови дотримання існуючих вимог та зазначення джерела запозичення та імені автора, обсяг такого відтворення повинен відповідати зазначеній меті.

Для визнання освітнього мережевого ресурсу навчально-методичною працею він повинен відповідати вимогам щодо структури, методичного забезпечення, форми подання навчальної інформації представлених матеріалів.

Вимоги визначаються окремими положеннями. Кафедра визначає якість змісту освітнього мережевого ресурсу та робить висновок про доцільність розробки. Після отримання рекомендації робота повинна пройти експертизу. Експертизу проводить експертна комісія, персональний склад якої призначає навчально-методична рада університету.

Автор освітнього мережевого ресурсу повинен представити для експертизи витяг з протоколу кафедри з рекомендацією визнання роботи навчально-методичною працею, матеріали, структуровані відповідно до вимог у вигляді текстових файлів, дві рецензії на представлені матеріали та код УДК, ББК. Експертна комісія визначає якість поданих матеріалів та рекомендує навчально-методичній раді затвердити освітній мережевий ресурс як навчально-методичну працю. Після затвердження матеріали та витяг з протоколу засідання навчально-методичної ради розміщуються у фонді навчально-методичних праць на електронному носії. Фонд зберігається у відділі дистанційного навчання. Освітній мережевий ресурс включається до реєстру фонду. Автор освітнього мережевого ресурсу отримує довідку про визнання освітнього мережевого ресурсу навчально-методичною працею.

Для регулювання взаємовідносин між авторами освітніх мережевих ресурсів та роботодавцем, для забезпечення прав та захисту інтересів автора та університету вводиться механізм реєстрації права власності на результати інтелектуальної діяльності в галузі дистанційної освіти в університеті. Питання прав власності на результати інтелектуальної діяльності у сфері дистанційної освіти в університеті регулюються згідно з чинним законодавством України. Права власності на результати інтелектуальної діяльності в галузі дистанційної освіти в університеті можна зареєструвати після визначення освітнього мережевого ресурсу навчально-методичною працею, це повинно бути засвідчено довідкою. Освітній мережевий ресурс повинен бути розміщений у фонді навчально-методичних праць на електронному носії. Стосунки між автором та університетом визначаються окремим договором – «Авторський договір». Договір підписує автор та ректор університету.

Навчальне навантаження на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів регулюється положенням університету про норми часу на роботу на етапі керованої самостійної роботи. Положення визначає норми часу, які відведені на навчальну та методичну роботу (Додаток А.4). Навчальна робота охоплює такі види робіт як вебінар, індивідуальні та групові консультації у тематичних чатах та форумах, проведення індивідуальних консультацій засобами відеоз'язку та електронної пошти. Також враховується моніторинг роботи слухача на етапі керованої самостійної роботи навчання у освітньому мережевому ресурсі, а саме: вивчення змістових модулів, проходження поточного тестування, результати анкетування та інтерв'ювання, робота з електронною поштою, форумами, чатами та електронною бібліотекою.

Методична робота окреслює такі види робіт як розробка навчальних планів, створення структури змістового модуля, підготовка та розміщення текстового матеріалу, створення та редагування відеофрагментів і особистих відеозвернень, авторських цифрових зображень, схем, гіперпосилань на інші інформаційні ресурси. Методична робота також окреслює контролюючі засоби, такі як розробка питань для тестового контролю знань та їх розміщення у тестовій базі освітнього мережевого ресурсу, розробка питань для анкетування та інтерв'ювання. Розробка комунікаційного блоку передбачає визначення норм часу в годинах для наступних видів робіт, а саме: відбір та структурування тем для роботи в тематичному форумі, розробка ситуаційних завдань для електронного діалогу у чат конференції, підготовка до вебінару та розробка методичних рекомендацій для керівників професійно-технічних навчальних закладів по проходженню етапу керованої самостійної роботи на освітньому мережевому ресурсі.

Реалізація педагогічних умов має на меті забезпечення педагогічного супроводу підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів; вдосконалення системи підвищення кваліфікації для роботи в умовах широкого запровадження інформаційно-комунікаційних засобів навчання та

інтенсивного технологічного розвитку. Педагогічні умови окреслюють визначення форм і методів інформаційної підтримки процесу підвищення кваліфікації у післядипломній педагогічній освіті.

Специфіка педагогічних умов визначається не лише сутністю та змістом підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів, але й потребує нових педагогічних підходів. Завдання полягає в тому, щоб більш точно визначитись у потребах керівників професійно-технічних навчальних закладів з урахуванням особистих освітніх потреб, спрогнозувати ефективність запровадження різних моделей технологій дистанційного навчання та визначити ефективність педагогічних структур. Педагогічні умови – це особливості організації освітнього процесу, які забезпечують цілісність підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів, сприяють їх всебічному удосконаленню та створюють сприятливі умови для виявлення та розвитку їх професіональних якостей.

В залежності від способу впливу на освітній процес, педагогічні умови підрозділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні умови виступають продуктом функціонування політичної, соціально-економічної, освітньої та інших систем зовнішнього середовища й реалізуються через відповідні фактори. Під внутрішніми автор визнає педагогічні умови, які є похідними завданнями відповідного педагогічного процесу та являють собою сукупність педагогічних заходів, що забезпечують ефективне рішення цих завдань. Під педагогічними умовами можна розуміти сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на виконання поставлених у педагогіці завдань. Педагогічні умови не можна зводити тільки до зовнішніх обставин, обстановки, сукупності об'єктів що здійснюють вплив на процес, тому що освіта особистості є єдністю суб'єктивного й об'єктивного, внутрішнього й зовнішнього, сутності і явища. Під комплексом дидактичних умов формування особистості даний автор розуміє сукупність взаємозалежних і взаємообумовлених обставин процесу навчання, що є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання й застосування елементів змісту,

методів або прийомів, а також організаційних форм навчання для досягнення певних дидактичних цілей [40].

З'ясування суті поняття педагогічні умови шляхом аналізу наукових джерел дозволяє нам прийняти визначення педагогічних умов як обставин, що сприяють розвитку чи гальмуванню освітнього процесу, тобто обумовлюють певний напрям розвитку педагогічного процесу. Педагогічні умови – це структурна оболонка педагогічних технологій чи педагогічних моделей; завдяки педагогічним умовам реалізуються компоненти технології. У нашому дослідженні до педагогічних умов ми відносимо такі, які свідомо створюються в освітньому процесі й повинні забезпечувати найбільш ефективний перебіг цього процесу.

Таким чином, під організаційними умовами підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів ми будемо розуміти таку організацію результату цілеспрямованого відбору методів та організаційних форм підвищення кваліфікації керівників зазначеної категорії, де провідну позицію займає застосування технологій дистанційного навчання. Впровадження технологій дистанційного навчання у процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів освіти здатне забезпечити формування комп'ютерно-мережевої компетентності. Організація підвищення кваліфікації має проводитись відповідно структурі та змісту етапу керованої самостійної роботи. Підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів за кредитно-модульною системою організації навчального процесу, забезпечує можливість індивідуального підходу до слухачів зазначеної категорії, залежно від їх початкової підготовки, особистих запитів і вимог кваліфікаційної характеристики. Етап керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації супроводжується такими нормативними документами як Положення про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів, Положення про віртуально-навчальну лабораторію, Положення про право власності й захист авторських прав в університеті, Положення про норми часу на роботу на етапі керованої самостійної роботи.

Встановлено, що педагогічні умови мають бути спрямовані на ефективний процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів; повинні віддзеркалювати структуру підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів і вміщувати передбачені технології дистанційного навчання в освітній процес.

2.2. Структурна та змістова характеристика моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних закладів на етапі керованої самостійної роботи

Нові підходи до розуміння розвитку системи підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів освіти висувають нові вимоги до організації навчального процесу. Стрімкий розвиток інформаційних технологій в сучасному суспільстві зумовлює виняткову актуальність моделювання в педагогіці – галузі знань, безпосередньо пов'язаній з освітнім процесом в умовах дистанційного навчання. В педагогічних роботах усе більшого поширення набувають дослідження, пов'язані з моделюванням понятійних, процесуальних, структурних і концептуальних характеристик та окремих «сторін» освітнього процесу в межах національного соціокультурного простору на професійно-орієнтованому рівні.

Наукове обґрунтування методу моделювання простежується в працях Б. О. Глинського, Б. С. Грязнова, Б. С. Диніна, В. І. Журавльова, В. В. Краєвського, Є. П. Нікітіна, Е. А. Штоффа. У роботах цих вчених знаходимо висвітлення методу моделювання як методу наукового пізнання, що має за основну функцію відтворення властивостей і відносин предметів і процесів у ході здійснення дослідження. Оригінальні предмети і процеси заміщуються моделлю, причому обираються ті відносини і взаємозв'язки об'єкту, які виступають безпосередньо предметом дослідження. Об'єктом даного дослідження виступає процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти [81; 215].

Метод моделювання є інтегративним, він дозволяє об'єднати емпіричне і теоретичне в педагогічному дослідженні, тобто поєднувати в ході вивчення

педагогічного об'єкта експеримент з побудовою логічних конструкцій і наукових абстракцій.

Моделювання є обов'язковою частиною досліджень і розробок. Результатом методу моделювання є модель. Під моделлю розуміють штучно створений об'єкт у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм або формул, який, будучи подібний до досліджуваного об'єкта, відображає і відтворює в більш простому і узагальненому вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки і відносини між елементами цього об'єкта. Модель відтворює ту чи іншу частину дійсності у схематизованій і наочній формі. Модель представляє собою організаційну і педагогічну структуру, що реалізується на практиці. Це пояснює вибір методу моделювання для підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи. Під моделлю підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи будемо розуміти схематизоване представлення усіх організаційних та педагогічних заходів, що забезпечують ефективність і результативність даного процесу.

У своїх дослідженнях С. І. Архангельський зазначає, що «...побудова моделі будь-якої системи навчального процесу вищої школи починається з визначення майбутньої діяльності фахівця на характерному для нього виробництві. Майбутня діяльність спеціаліста при цьому розглядається як певна гіпотетична система, функціонування якої забезпечується цією діяльністю» [5].

Для створення моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи виділимо основні етапи, від ступеня обґрунтованості яких, головним чином, залежить результат підвищення кваліфікації керівних кадрів:

1. *Постанова завдання.* Цей етап вважається найбільш важливим з усіх етапів побудови моделі. Певна постанова завдання забезпечує вирішення проблеми підвищення кваліфікації керівних кадрів. Завдання має бути сформульоване таким чином, щоб окреслені проблеми були достатньо діагностовані.

2. *Побудова моделі.* Після визначення основного завдання щодо побудови моделі необхідно визначити, яка інформація необхідна для її побудови, що буде задовольняти визначену мету та на «виході» ми отримуємо необхідну інформацію. Тобто необхідно визначити інформаційні потоки, установити їх залежність та взаємовплив і структурувати їх відповідним чином.

3. *Перевірка моделі на достовірність.* Після побудови моделі необхідно перевірити ступінь відповідності моделі реальному освітньому процесу. Це виявляється в аналізуванні усіх складових, що впливають на вирішення поставленого завдання.

4. *Використання моделі.* На цьому етапі визначається ступінь успішності побудованої моделі. Заключним етапом є оновлення моделі. Після використання моделі деякі її показники необхідно модифікувати. Це пов'язано з тим, що на практиці або виявилися слабкі сторони моделі, або з'явилися інші показники, які необхідно враховувати при проведенні дослідження.

Склад моделі залежить від мети дослідження і повинен дати можливість простежити які-небудь сторони характеристики об'єкта дослідження. Головна якісна своєрідність процесу підвищення кваліфікації, що визначає принципи формування педагогічної моделі, полягає в тому, що цей процес відноситься до класу ціннісно-орієнтованих систем. Тому набагато важче простежити всі можливі види взаємодій в такій системі, так як ці взаємодії та їх характер значною мірою залежать від якісних характеристик особистостей, задіяних в них. Тому нами при розробці моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи ми застосовували такі прийоми пізнання, як прийоми спостереження, аналогії, аналізу, синтезу, абстрагування, та ін.

Розроблена нами модель є частиною цілісної моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів. В основу створеної моделі було закладено таке положення: сучасний керівник професійно-технічного навчального закладу повинен володіти не тільки певним

набором управлінських і методологічних знань, але і технологією особистісного професійного саморозвитку на основі сучасних теорій та технологій [172].

Розглянемо модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи (рис. 2.1). Розроблена модель складається із чотирьох блоків: цільовий, змістово-організаційний, операційний та результативний.

Цільовий блок. Оновлення вимог до професійної діяльності керівників професійно-технічних навчальних закладів, підвищення вимог до самоудосконалення протягом життя в умовах технологічного розвитку, окреслили мету організаційно-педагогічної моделі: підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання.

Змістово-організаційний блок. В основу реалізації зазначеного блоку покладено організаційні та педагогічні умови, які реалізуватимуться на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладах. Під організаційними умовами будемо розуміти такі умови, які передбачають цільове об'єднання ресурсів та спрямовані на реалізацію змісту підвищення кваліфікації відповідно до програм. У розробленій моделі організаційні умови окреслені навчально-тематичним планом етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів та нормативною базою. Навчально-тематичний план етапу керованої самостійної роботи є частиною загального навчального плану, який розраховано на процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів. Такий план є нормативним документом післядипломного освітнього закладу, який визначає зміст освіти та регламентує організацію освітнього процесу. Навчально-тематичний план визначає перелік і обсяг змістових модулів, послідовність їх вивчення, розподіл навчальних годин за видами занять протягом етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації та вид контролю.

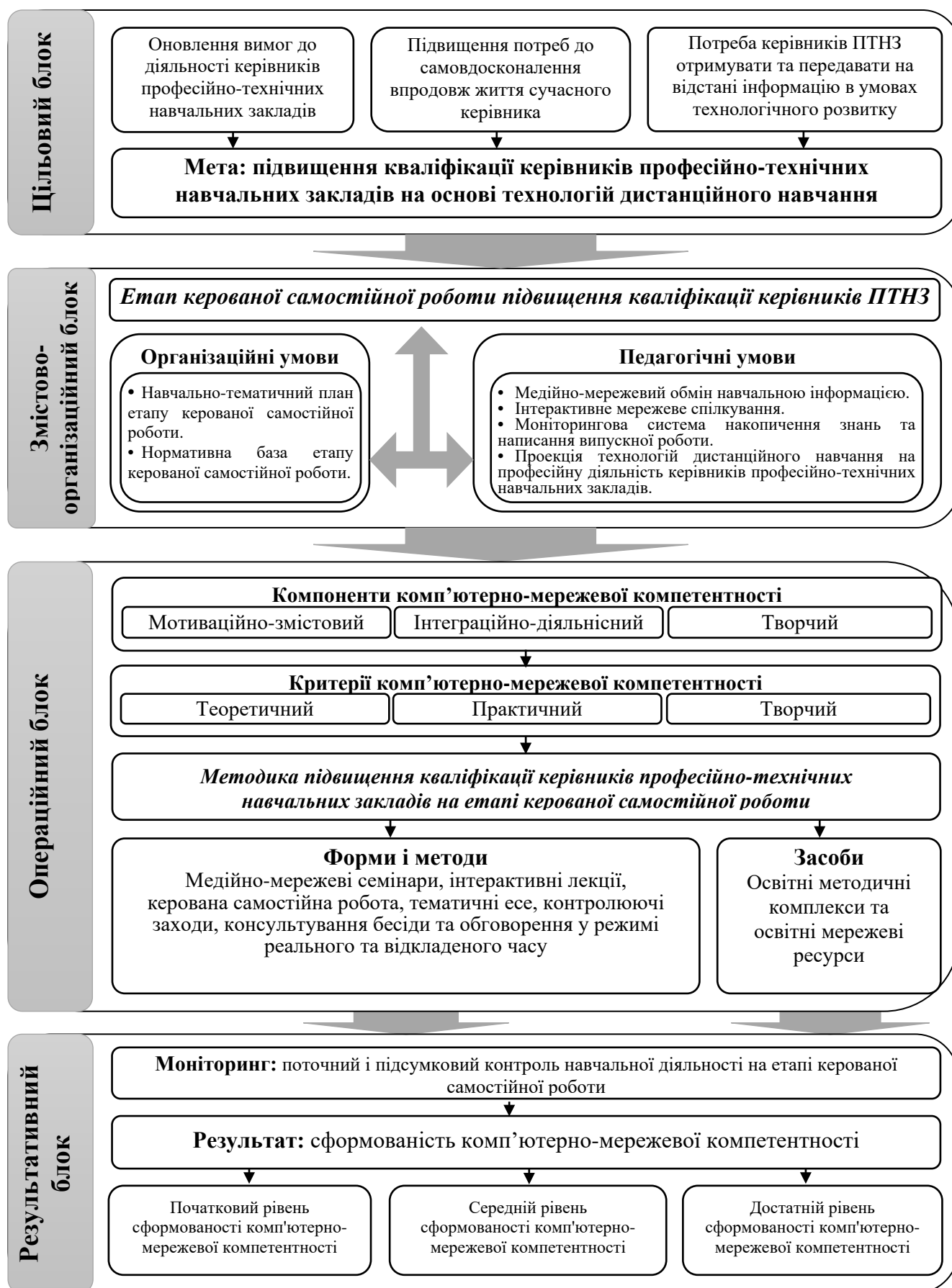

Рис. 2.1. Модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання

Навчально-тематичний план етапу керованої самостійної роботи передбачає собою такі форми освітнього процесу, як відеолекції, медійно-мережеві та текстово-графічні технології обміну інформацією. Відеолекції представляють собою логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, при необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів. Така форма є одним з основних видів навчальних занять і, водночас, методів навчання у післядипломній освіті. Під текстово-графічними технологіями обміну інформацією будемо розуміти такі технології обміну інформацією в мережі Інтернет які передбачають обмін текстовими та графічними повідомленнями в режимі реального або відкладеного часу. Під медійно-мережевим обміном інформацією будемо розуміти такі технології обміну інформацією в мережі Інтернет, які передбачають трансляцію медіафайлів із аудіосупроводженням та консультуванням в режимі реального часу.

Нормативна база етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів передбачає розробку та впровадження в освітні процес таких документів: положення про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів; положення про віртуально-навчальну лабораторію; положення про право власності й захист авторських прав; положення про норми часу на роботу на етапі керованої самостійної роботи.

Під педагогічними умовами будемо розуміти необхідний комплекс засобів, від якого у подальшому буде залежати ефективність та результативність процесу підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів. Розроблена модель передбачає такі педагогічні умови на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів:

– медійно-мережевий обмін навчальною інформацією, який передбачає підготовку до початку занять, що супроводжується окресленням теми та інформаційною розсилкою; процесом проведення, що окреслюється

представленням доповіді, бесідами консультаційного напрямку та допоміжні матеріали; підведенням підсумків, де пропонується збереження корисних посилань та відповіді на поставлені питання;

– інтерактивне мережеве спілкування, яке передбачає відкриті та закриті додаткові пояснення та обговорення у режимі реального та відкладеного часу;

– моніторингова система накопичення знань та написання випускної роботи, яка передбачає систематичне відстеження за динамікою освітнього процесу та його своєчасну корекцію;

– проєкція технологій дистанційного навчання на професійну діяльність керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Операційний блок. Методика підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи здійснювалась на основі технологій дистанційного навчання. Були застосовані такі форми і методи, як медійно-мережеві семінари, інтерактивні лекції, керована самостійна робота, тематичні есе, контролюючі заходи, консультування, бесіди та обговорення у режимі реального та відкладеного часу, внутрішньою електронною поштою.

Під медійно-мережевими семінарами ми розуміємо такі семінари, що проходять в режимі реального часу на основі Інтернет-технологій, та надають можливість представити його учасникам освітню інформацію наочно із аудіосупроводом.

Інтерактивні лекції мають суто інформаційний характер і побудовані переважно на творчій активності викладача, а не слухача. Інтерактивна лекція дозволяє поєднати керуючу роль викладача з високою активністю слухачів на основі використання сучасних інтерактивних технологій. Керована самостійна робота представляє собою управління самостійною роботою слухача на етапі керованої самостійної роботи навчання і здійснюється як опосередковано, через програми, завдання, методики та ін., так і безпосередньо куратором-тьютором навчальної групи та викладачами, які використовують інформаційно-комунікаційні технології та Інтернет для регулярного зворотного зв'язку.

Тематичне есе представляє собою електронне повідомлення, що має вільний характер та містить індивідуальний погляд слухача на тему чи проблему із аргументацією власної точки зору. Контролюючі заходи, консультування, бесіди та обговорення у режимі реального та відкладеного часу, внутрішньою електронною поштою представляють собою обернений зв'язок, що здійснюється систематично між викладачами та слухачами. До засобів реалізації організаційно-педагогічної моделі ми віднесли освітні методичні комплекси та освітні мережеві ресурси.

Освітній методичний комплекс для керівників професійно-технічних навчальних закладів представляється у вигляді сукупності документів та методичних матеріалів та має відповідати наступним вимогам:

- відображати зміст підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів, обґрунтування рівня засвоєння;

- містити дидактичний матеріал, відповідний організаційній формі освітнього процесу;

- надавати слухачу можливість у будь-який момент часу перевірити ефективність своєї праці, самостійно проконтролювати себе і відкоригувати свою освітню діяльність;

- максимально включати об'єктивні методи контролю якості освіти з боку адміністрації та викладачів закладу післядипломної педагогічної освіти.

Реалізація науково-методичного супроводу професійного зростання веде до індивідуалізації, створення власної траєкторії професійного зростання, відповідає конкретним заданим цілям, а також передбачає можливість вибору форм, методів, темпу вивчення та засвоєння матеріалу.

Сучасні можливості інформаційно-комп'ютерних технологій дозволяють створити електронні освітні методичні комплекси. Такі комплекси фактично, представляють собою дидактичну систему, в якій з метою створення умов для педагогічної активності, інформаційної взаємодії між викладачами та слухачами інтегруються прикладні програмні продукти, бази даних, а також інші дидактичні

засоби і методичні матеріали, що забезпечують та підтримують освітній процес.

Зазначені комплекси включають такі компоненти:

- програму засвоєння освітньої інформації, що враховує специфіку підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів;

- методичні рекомендації з вивчення змістових модулів для слухачів. До методичних рекомендацій входять методичні вказівки з вивчення тем модулю, з виконання випускних робіт, атестаційних робіт та проектів;

- навчально-методичні матеріали до занять: лекційних, семінарських, практичних, що представлені у вигляді конспектів лекцій, електронними посібниками тощо;

- навчально-довідникові матеріали: словники, довідники, державні законодавчі акти, стандарти, інструкції тощо;

- освітні наочні матеріали: електронні альбоми ілюстрацій, відеофільми, слайди електронних презентацій, веб-документи тощо;

- словник термінів, глосарій;

- форми поточного, проміжного і підсумкового контролю – це тематика випускних (атестаційних) робіт, доповідей, контрольні запитання; збірники контрольних або тестових завдань тощо;

- матеріали професійного спрямування – перелік установ, на базі яких здійснюються виїзні заняття слухачів, перелік матеріалів до установчої і звітної конференцій, тематика інтернет-занять, методичні рекомендації до оформлення документів та ін.;

- навчально-бібліографічні матеріали: навчально-бібліографічний довідник; списки нормативних, законодавчих актів тощо.

Освітні мережеві ресурси представляють собою середовища, доступ до яких створюється через мережу Інтернет. Слухач виконує всі вказівки стосовно вивчення певної теми, перевіряє рівень своїх знань, одержує посилання на інші сайти в мережі Інтернет для глибшого знайомства з відповідною тематикою. Також освітні мережеві ресурси передбачають активний обмін інформацією, думками між керівниками професійно-технічних навчальних закладів та

викладачами, а також між собою. У цьому випадку встановлюються контрольні терміни освітнього процесу. Освітні мережеві ресурси містять такі інформаційні та інструктивні матеріали, як електронні посібники або конспекти лекцій, відеолекції, методичні матеріали до виконання випускних робіт, контролюючі, тестуючі, тренажерні програми, довідники, енциклопедії.

Керівникам професійно-технічних навчальних закладів в умовах освітнього мережевого ресурсу представлено:

- вступну інформацію, де викладаються мета та завдання, графік роботи;
- попередній тестовий контроль, що дозволяє користувачу оцінити рівень своєї підготовки на початку етапу керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації;
- інструктивні та методичні рекомендації до освоєння освітнього мережевого ресурсу;
- теоретичний матеріал, наведений, у вигляді змістових модулів;
- глосарій, де представлені основні терміни, що використовуються у контексті змістових модулів;
- список корисних посилань на інші освітні сайти в Інтернет для поглиблення знань з певного напрямку.

Контролюючі засоби освітнього мережевого ресурсу характеризуються наступними аспектами:

- простотою підготовки тестових завдань (завдання можуть створювати викладачі, які мають мінімальну обізнаність з комп'ютером);
- широким діапазоном застосування (можливість використання для підготовки тестів з широкого спектру змістових модулів);
- зручністю управління базами тестових завдань (видалення, додавання завдань, об'єднання та інтегрування баз завдань);
- наявністю системи збору й обробки статистичної інформації з результатів тестування (ведення протоколів як для тих, кого тестують, так і для тих, хто проводить тестування);

– легкістю організації поточного контролю знань та оперативної інтерактивної взаємодії слухачів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації;

– зручністю використання мультимедійних засобів формування електронних контролюючих програм тому, хто їх розробляє і тому, хто їх використовує для оформлення контрольних-звітних матеріалів.

Результативний блок. Систематичний моніторинг підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи дозволяє продуктивне просування по критеріям та рівням. Під моніторингом ми розуміємо комплекс наукових, технічних, технологічних, організаційних та інших засобів, які забезпечують систематичний контроль за станом та тенденціями підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи. Ефективність просування по критеріям та рівням сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації перевірялась на основі анкетування. Результатом впровадження організаційно-педагогічної моделі є рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Таким чином, науково обґрунтовано організаційно-педагогічну модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи, яка складається із чотирьох блоків: цільовий, змістово-організаційний, операційний та результативний. Розроблена модель задовольняє освітні потреби керівників професійно-технічних навчальних закладів за рахунок індивідуального підходу до слухачів зазначеної категорії, забезпечення реальної свободи вибору змісту самостійної роботи на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації та запропонованої методики її керованості. Модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи є повноцінним структурованим процесом удосконалення післядипломної освіти.

2.3. Критерії, показники та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації

Ефективність підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання визначається рівнем сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності сучасного керівника. Під час педагогічного дослідження виникає необхідність постійного спостереження за процесом змін, перетворень. Ефективність такого спостереження може забезпечити окреслення педагогічних компонент комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації.

Проведене дослідження науково-педагогічної літератури дає можливість стверджувати, що у визначенні структурних компонент компетентності не існує єдиної думки – залежно від досліджуваного напрямку науковці наводять різні компоненти компетентності. Розглянемо деякі з них. В структурі компетентності Ю. Г. Татур виділяє п'ять аспектів: мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смысловий, емоційно-вольову регуляцію процесу і результату прояву. Н. Х. Насирова до складу інформаційної компетентності включає: мотивацію, потребу та інтерес до отримання знань, умінь і навичок у галузі технічних, програмних засобів та інформації; сукупність знань, які відображають систему сучасного інформаційного суспільства та складають інформативну основу пошукової пізнавальної діяльності; способи і дії, які визначають операціональну основу пошукової діяльності; досвід пошукової діяльності у сфері програмного забезпечення і технічних ресурсів; досвід відношень «людина-комп'ютер» [117; 199].

У дослідженнях С. А. Ракова у структурі інформаційно-комунікаційної компетентності виділено такі компоненти:

–методологічну – усвідомлення комп'ютера як основи інтелектуального технологічного оточуючого середовища, усвідомлення можливостей та обмежень застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язування соціально й індивідуально значущих задач сьогодні й у майбутньому;

–дослідницьку – усвідомлення комп'ютера як універсального технічного засобу автоматизації дослідження; володіння засобами інформаційно-комунікаційних технологій та методами застосувань і наукових досліджень у різних галузях знань [149].

У структурі інформатичної компетентності дослідник М. С. Головань виділяє мотиваційну, когнітивну, діяльнісну, ціннісно-рефлексивну та емоційно-вольову компоненти. Він також зазначає, що виділені компоненти існують не ізольовано один від одного, вони тісно взаємопов'язані між собою [31].

У роботах В. А. Болотова, А. В. Хуторського, В. В. Серікова, І. А. Зимньої до структури поняття компетентності віднесено наступні складові: мотиваційну (готовність до прояву компетентності), когнітивну (володіння знаннями); діяльнісну (сформованість способів діяльності, технологічної письменності); аксиологічну (освоєння цінностей, ціннісне ставлення до професійної діяльності і особистого зростання) [22; 207].

У своїй праці А. О. Деркач виділяє такі структурні компоненти професійної компетентності фахівця: мотиваційний (позитивне ставлення до певного виду діяльності, бажання ним займатися); когнітивний (наявність необхідних знань, уявлень); гностичний (володіння способами та прийомами, що необхідні в даному виді діяльності); емоційно-вольовий (здатність відчувати задоволення від роботи, самоконтроль та ін.); самооцінний (самооцінка своєї професійної підготовки) [45].

Проаналізувавши структурні компоненти компетентності, запропоновані різними вченими, ми виділили наступні компоненти комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації: мотиваційно-змістовий; інтеграційно-діяльнісний; творчий.

При обґрунтуванні мотиваційно-змістового компонента ми опиралися на те, що будь-яка діяльність людини викликана певними мотивами. Мотиваційно-змістовий компонент є базовим для інших компонентів та інтегрує в собі мотиви, інтереси, потреби та ціннісні орієнтації керівника, які відображають психологічну настанову на вивчення та використання технологій дистанційного навчання, розуміння необхідності застосування технологій дистанційного навчання у професійній діяльності, усвідомлення керівником соціальної, професійної та особистісної значущості технологій дистанційного навчання на сучасному етапі розвитку системи освіти, усвідомлення змісту оволодіння теорією та практикою використання технологій дистанційного навчання, психологічну готовність керівника використовувати дані технології при розв'язуванні професійних завдань, а також бажання підвищити якість своєї професійної діяльності, прагнення до особистісного саморозвитку та професійного самовдосконалення й самореалізації.

Для успішного використання технологій дистанційного навчання в професійній діяльності керівники професійно-технічних навчальних закладів повинні розуміти їх суть, а також мати знання, вміння та певний досвід щодо технологій дистанційного навчання, які можна використовувати у професійній діяльності. Змістова частина даного компоненту комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів передбачає засвоєння відповідних технічних та методичних знань. Вона розкриває сутність елементів технологій дистанційного навчання, можливості їх використання керівниками професійно-технічних навчальних закладів у професійній діяльності.

Мотиваційно-змістовий компонент комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації включає:

- розуміння слухачем зазначеної категорії потреби самостійного отримання знань та потреби у саморозвитку в процесі підвищення кваліфікації;
- потребу керівників професійно-технічних навчальних закладів у самореалізації себе в технологічно-зорієнтованому напрямку на основі викорис-

тання технологій дистанційного навчання;

– усвідомлення ними свого місця в інформаційному суспільстві і значення технологій дистанційного навчання, які формують сучасну картину інформаційно-комунікаційного світу;

– мотивований вибір елементів технологій дистанційного навчання з метою використання їх у подальшій професійній діяльності.

У структурі комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів важлива роль належить інтеграційно-діяльнісному компоненту. Наявність теоретичних знань з технологій дистанційного навчання є лише основою для комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів. Поряд з теоретичними знаннями необхідними є методичні, дидактичні, ергономічні, технічні вміння з використання технологій дистанційного навчання у професійній діяльності, зокрема вміння інтегрувати елементи технологій дистанційного навчання для успішної реалізації професійних потреб. Інтеграційно-діялісний компонент відображає практичну складову комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів.

Інтеграційно-діялісний компонент комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації являє собою та включає:

– удосконалення системи знань, умінь і навичок в напрямку поєднання різних елементів технологій дистанційного навчання;

– удосконалення загальних умінь технологічного характеру – постановка мети, завдань та підбір декількох технологічних засобів реалізації, що забезпечують отримання якісного результату підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів;

– удосконалення загальних умінь поєднання теоретико-практичних знань з фаху та окремих елементів технологій дистанційного навчання.

Творчий компонент комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації являє собою та включає:

- сформованість у керівників професійно-технічних навчальних закладів вміння будувати процес самонавчання на основі технологій дистанційного навчання;

- здатність керівників зазначеної категорії до створення власної індивідуальної траєкторії самоудосконалення шляхом визначення структури власного засвоєння будь-якої освітньої інформації;

- здатність до аналізу та коригування процесу самоосвіти та саморозвитку шляхом вибору власної індивідуальної освітньої траєкторії;

- здатність застосовувати технології дистанційного навчання в професійній діяльності в процесі створення власних електронних продуктів.

Для того, щоб спостерігати за динамікою формування комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації, ми визначили критерії, на основі яких визначаються її рівні.

Поняття «критерії» у спеціальних науково-методичних джерелах означає ознаку, відповідно до якої робиться оцінка, мірило для визначення, оцінки предмета чи явища; ознака, узята за основу класифікації. Ми будемо розуміти під критеріями певні ознаки, за якими можна визначити ступінь відповідності діяльності керівника професійно-технічного навчального закладу встановленим цілям, стандартам, нормам.

Визначаючи критерії комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації, ми враховували вимоги, що ставляться до вибору критеріїв взагалі: інформативність, об'єктивність, валідність, нейтральність, можливість якісного опису. Зазначимо, що основні критерії сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів

на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації відповідають її основним компонентам.

Керуючись результатами аналізу наукових джерел і враховуючи виявлені освітні потреби керівників професійно-технічних навчальних закладів виділимо критерії комп'ютерно-мережевої компетентності керівників зазначених закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації:

Критерій А – теоретичний – характеризується спрямованістю керівників професійно-технічних навчальних закладів на використання інформаційно-комунікаційних технологій при підвищенні кваліфікації та у професійній діяльності.

Критерій Б – практичний – характеризується умінням керівників професійно-технічних навчальних закладів використовувати методику поєднання елементів технологій дистанційного навчання у професійній діяльності.

Критерій В – творчий – характеризується володінням методикою використання та удосконалення технологій дистанційного навчання у професійній діяльності.

Визначена нами система критеріїв комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів передбачає врахування показників (табл. 2.1).

Спостереження за ступенем вияву визначених показників комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів за виділеними нами критеріями, дало можливість простежити динаміку формування комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів і подати характеристику рівнів її сформованості [159].

Відносно виокремлених критеріїв та показників визначимо рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації: початковий, середній і високий. Під рівнем сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних

навчальних закладів будемо розуміти якісне урахування вищезазначених критеріїв і показників.

Таблиця 2.1

Критерії та показники комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації

Компонент	Критерії	Показники
Мотиваційно-змістовий	Критерій А теоретичний	<p>A.1. Усвідомлення необхідності отримання нових знань з питань використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності.</p> <p>A.2. Прагнення набути навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності.</p> <p>A.3. Володіння понятійним апаратом щодо можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>A.4. Знання основ використання комп'ютерних засобів у професійній діяльності, роботи з електронними документами та сервісами мережі Інтернет.</p>
Інтеграційно-діяльнісний	Критерій Б практичний	<p>Б.1. Уміння поєднувати та синтезувати елементи готової електронної інформації (електронні нормативні документи, освітні та демонстраційні програми і т.д.).</p> <p>Б.2. Створення власних електронних документів шляхом застосування двох або більше різних форматів (pdf, word, excel, powerpoint).</p> <p>Б.3. Уміння створювати власні демонстраційні матеріали на основі самостійно створених і заздалегідь заготовлених цифрових аудіо та відео матеріалів.</p> <p>Б.4. Уміння за допомогою комунікаційних засобів мережі Інтернет передавати власностворену інформацію.</p>
Творчий	Критерій В творчий	<p>Розробка освітнього мережевого ресурсу:</p> <p>В.1. Методичне формування інформаційного контенту освітнього мережевого ресурсу.</p> <p>В.2. Формування комунікаційного блоку освітнього мережевого ресурсу.</p> <p>В.3. Формування контролюючого елементу освітнього мережевого ресурсу.</p> <p>Володіння методикою підтримки професійної діяльності на основі освітнього мережевого ресурсу:</p> <p>В.4. Організація освітньо-інформаційного простору у межах єдиного електронного інформаційного ресурсу.</p> <p>В.5. Аналіз та корегування інформаційно-методичного рівня викладацького складу навчального закладу за допомогою освітнього мережевого ресурсу.</p> <p>В.6. Удосконалення та оновлення освітньо-інформаційного контенту освітнього мережевого ресурсу.</p>

Початковий рівень сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності характеризується у керівників професійно-технічних навчальних закладів володінням понятійним апаратом щодо можливостей інформаційно-

комунікаційних технологій, наявністю уміння використовувати стаціонарні та мобільні комп'ютерні засоби у професійній діяльності, такі як персональний комп'ютер, ноутбук, нетбук, планшети, смартфони; працювати з електронними документами, зокрема таблицями, масивами текстової інформації, гістограмами, презентативними матеріалами; користуватися сервісами мережі Інтернет, такими як освітні інформаційні портали, комунікаційні засоби тощо.

Середній рівень сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності характеризуються у керівників професійно-технічних навчальних закладів умінням поєднувати та синтезувати елементи готової електронної інформації (електронні нормативні документи, освітні та демонстраційні програми і т.д.); поєднувати власні електронні документи шляхом застосування двох або більше різних форматів (pdf, word, exel, powerpoint); створювати власні демонстраційні матеріали на основі самостійно створених і заздалегідь заготовлених цифрових аудіо та відео матеріалів; за допомогою комунікаційних засобів мережі Інтернет передавати власностворену інформацію.

Високий рівень сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності характеризується у керівників професійно-технічних навчальних закладів умінням розробляти візуально-дизайнерський елемент освітнього мережевого ресурсу; методичним формуванням інформаційного контенту, формуванням комунікаційного та контролюючого елементу освітнього мережевого ресурсу. А також організацією освітньо-інформаційного процесу в межах єдиного електронного інформаційного ресурсу; аналізом та корегуванням інформаційно-методичного рівня викладацького складу навчального закладу за допомогою освітнього мережевого ресурсу; умінням удосконалювати та оновлювати освітньо-інформаційний контент освітнього мережевого ресурсу.

Встановимо відповідність критеріїв А, Б, В та зазначених рівнів сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів. Слід зазначити, що кожний наступний рівень включає в себе проходження по всім показникам попереднього. Початковий рівень сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників

професійно-технічних навчальних закладів характеризується наявністю показників критерію А та відсутністю показників критеріїв Б і В. Середній рівень сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів характеризується наявністю показників критеріїв А і Б та відсутністю показників критерію В. Високий рівень сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів характеризується наявністю показників критеріїв А, Б та В.

Для визначення рівня сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації пропонувалась анкета (Додаток Б.1). Ми вважали, що керівники професійно-технічних навчальних закладів, перебуваючи на своїй посаді, здатні адекватно оцінити рівень своїх знань та умінь в процесі підвищення кваліфікації. Анкета охоплювала показники трьох критеріїв.

Таким чином, розуміючи під критеріями певні ознаки, за якими можна визначити ступінь відповідності діяльності керівника професійно-технічного навчального закладу встановленим цілям, стандартам, нормам, виділено три основних критерії комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів. В основу виділених критеріїв покладено спрямованість на використання інформаційно-комунікаційних технологій при підвищенні кваліфікації та у професійній діяльності, уміння використовувати методикку поєднання елементів технологій дистанційного навчання, володіння методикою використання та удосконалення технологій дистанційного навчання. Зазначені критерії супроводжуються показниками комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації та дали змогу визначити рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності: початковий, середній, високий. Відповідний рівень сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів визначається на основі анкетування.

Висновки до другого розділу

1. Теоретичне опрацювання психолого-педагогічної літератури з окресленої проблеми дало змогу визначити комплекс організаційно-педагогічних умов підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи. З'ясовано, що організація підвищення кваліфікації проводиться відповідно структури та змісту дистанційного етапу. Керівники професійно-технічних навчальних закладів навчаються за кредитно-модульною системою організації навчального процесу, що забезпечує можливість індивідуального підходу до слухачів зазначеної категорії, залежно від їх початкової підготовки, особистих запитів і вимог кваліфікаційної характеристики. Організаційні умови окреслені навчально-тематичним планом дистанційного етапу підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів та нормативною базою. Представлено нормативні документи, якими супроводжується дистанційний етап підвищення кваліфікації: Положення про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів, Положення про віртуально-навчальну лабораторію, Положення про право власності й захист авторських прав в університеті, Положення про норми часу на роботу на етапі керованої самостійної роботи. Встановлено, що впровадження технологій дистанційного навчання у процес підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів освіти здатне забезпечити формування комп'ютерно-мережевої компетентності.

Окреслено педагогічні умови на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів: медійно-мережевий обмін навчальною інформацією, який передбачає підготовку до початку занять, що супроводжується окресленням теми та інформаційною розсилкою; процесом проведення, що окреслюється представленням доповіді, бесідами консультаційного напрямку та допоміжні матеріали; підведенням підсумків, де пропонується збереження корисних посилань та відповіді на

поставлені питання; інтерактивне мережеве спілкування, яке передбачає відкриті та закриті додаткові пояснення та обговорення у режимі реального та відкладеного часу; моніторингова система накопичення знань та написання випускної роботи, яка передбачає систематичне відстеження за динамікою освітнього процесу та його своєчасну корекцію; проекція технологій дистанційного навчання на професійну діяльність керівників професійно-технічних навчальних закладів.

2. Науково обґрунтовано організаційно-педагогічну модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи, яка складається із чотирьох блоків: цільовий, змістово-організаційний, операційний та результативний. Розроблена модель задовольняє освітні потреби керівників професійно-технічних навчальних закладів за рахунок індивідуального підходу до слухачів зазначеної категорії, забезпечення реальної свободи вибору змісту самостійної роботи на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації та запропонованої методики її керованості. Запропонована модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи є повноцінним структурованим процесом удосконалення післядипломної освіти.

3. Ґрунтуючись на дослідженнях учених щодо вивчення проблеми підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів, визначено компоненти комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів (мотиваційно-змістовий, інтеграційно-діяльнісний, творчий), критерії, показники та рівні її сформованості. Виділено три основних критерії комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів, в основу яких покладено спрямованість керівників професійно-технічних навчальних закладів на використання інформаційно-комунікаційних технологій при підвищенні кваліфікації та у професійній діяльності, уміння керівників професійно-технічних навчальних закладів використовувати методику поєднання елементів технологій

дистанційного навчання, володіння методикою використання та удосконалення технологій дистанційного навчання. Зазначені критерії супроводжуються показниками та трьома рівнями сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації: початковим, середнім та високим.

Основні положення розділу опубліковані в працях автора та висвітлені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. Самойленко О. О. Організаційні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технології дистанційного навчання / О. О. Самойленко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць Херсонського нац. техн. ун-ту. – Вип. 1 (10). – Херсон, 2014. – С. 139-142.

2. Самойленко Алексей. Критерии и показатели повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений на основе технологий дистанционного обучения // Modern Science – Moderní věda. – Praha. – České Republika, Nemoros. – 2014. – № 4. – P. 68-74.

3. Самойленко О. О. Організаційно-педагогічна модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання / Проблеми освіти : наук. – мет. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2014. – Вип. 80 – С. 200-206.

ВИСНОВКИ

1. У результаті аналізу науково-педагогічної літератури з питань упровадження технологій дистанційного навчання в післядипломну педагогічну освіту з'ясовано, що в процесі неперервної освіти керівників професійно-навчальних закладів особливого значення набуває використання можливостей мережі Інтернет, різноманітних її служб та сервісів. Виявлено, що керівник професійно-технічного навчального закладу знаходиться в центрі соціально-економічних та педагогічних перетворень, координує, спрямовує працю педагогів у напрямі набуття економічної грамотності, ініціативності, вміння приймати самостійні рішення стратегічного і тактичного характеру, від чого залежить ефективність роботи закладу в цілому. Окреслено основні теоретичні підходи, реалізація яких дає змогу визначати нагальні проблеми післядипломної педагогічної освіти і стратегію їх вирішення, встановлювати ієрархію та порядок значущості, здобути об'єктивні знання, уникнути педагогічних стереотипів. Доведено, що технології дистанційного навчання надають можливість: проводити етап керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації за допомогою сервісів мережі Інтернету; урізноманітнювати засоби спілкування слухачів і викладачів (електронна пошта, чат-конференція, тематичний форум, медійно-мережевий семінар, відеозв'язок, обмін текстовими та графічними файлами тощо); активізувати роль викладача і здійснювати повний контроль за процесом навчання; застосовувати багаторівневу систему тестування; поповнювати базу даних, накопичувати різнобічну статистику. З'ясовано, що методика на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання при підвищенні кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів предметно не розглядалася. Уточнено зміст поняття «дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті», «технології дистанційного навчання», «підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання», «комп'ютерно-мережева компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу».

2. Науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи, що передбачає використання технологій дистанційного навчання. З'ясовано, що підвищення кваліфікації за кредитно-модульною системою організації навчального процесу забезпечує можливість індивідуального підходу до слухачів зазначеної категорії залежно від їх початкової підготовки, особистих запитів і вимог кваліфікаційної характеристики. Запропоновано нормативні документи для супроводження дистанційного етапу підвищення кваліфікації: «Положення про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів», «Положення про віртуально-навчальну лабораторію», «Положення про право власності й захист авторських прав в університеті», «Положення про норми часу на роботу на етапі керованої самостійної роботи».

Окреслено значущість таких педагогічних умов на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання у процесі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів як медійно-мережевий обмін навчальною інформацією, запровадження моніторингової системи накопичення знань та написання випускної роботи; проєкція технологій дистанційного навчання на професійну діяльність керівників професійно-технічних навчальних закладів.

3. Теоретично обґрунтовано модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи з використанням технологій дистанційного навчання, яка передбачає цілеспрямований розвиток мотиваційно-змістового, інтеграційно-діяльнісного та творчого компонентів комп'ютерно-мережевої компетентності шляхом застосування технологій дистанційного навчання. Досягнення визначеної мети забезпечується особистісним просуванням за визначеними критеріями та рівнями за рахунок реалізації організаційно-педагогічних умов. З'ясовано, що впровадження технологій дистанційного навчання у процес підвищення

кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів освіти забезпечує формування комп'ютерно-мережевої компетентності.

У ході формувального етапу експерименту перевірено ефективність розробленої моделі підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи на основі технологій дистанційного навчання. Статистично оброблені результати експериментального дослідження засвідчили ефективність запропонованої моделі. Результати педагогічного експерименту підтверджують позитивну динаміку формування комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів. Теоретично обґрунтовані та реалізовані організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації у досліджуваному напрямку забезпечили послідовне й ефективне формування комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів.

4. Розроблено критерії та рівні сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації. Виділено три основних критерії, в основу яких покладено: спрямованість на використання технологій дистанційного навчання в процесі підвищення кваліфікації; уміння використовувати методику поєднання різних елементів технологій дистанційного навчання; застосування технологій дистанційного навчання у професійній діяльності. Визначені критерії супроводжуються показниками та трьома рівнями сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації (початковим, середнім та достатнім).

5. За результатами дослідження розроблено освітньо-методичний комплекс модуля «Засоби спілкування в дистанційному навчанні», впровадження якого дає змогу керівникам професійно-технічних навчальних закладів на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації здобути знання з використання інформаційно-комунікаційних технологій з проекцією у професійну діяльність.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого наукового обґрунтування та практичного впровадження потребують питання розробки навчально-методичного забезпечення дистанційного навчання в системі післядипломної педагогічної освіти в цілому. Існує необхідність організації навчання на дистанційних курсах, семінарах, вебінарах, майстер-класах за поглибленими програмами, що передбачає вивчення спеціальних питань укомплектованими групами фахівців з однаковою специфікою професійної діяльності. Перспективність розробки досліджуваної проблеми полягає також у визначенні методик вибору найбільш ефективних шляхів професійно-особистісного вдосконалення керівників у системі післядипломної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреев А. А. Введение в дистанционное обучение / А. А. Андреев // Компьютеры в учебном процессе. – М. : Интерсоциоинформ, 1998. – № 2. – С. 25-68.
2. Аносов І. П. Педагогіка вищої школи і вищої освіти: курс лекцій для магістрів / І. П. Аносов, Т. Ф. Бельчева, М. В. Елькін, М. І. Приходько та ін. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 316 с.
3. Антонова О. Є. Акмеологічний підхід до визначення сутності педагогічної обдарованості / О. Є. Антонова // Акмеологія – наука ХХІ століття: матеріали ІІІ Міжнар. наук.-практ. конфер. / За ред. В. О. Огнев'юка. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. – С. 17-22.
4. Арешонков В. Ю. Проблеми наукового забезпечення післядипломної освіти вчителів [Електронний ресурс] / В. Ю. Арешонков. – Режим доступу : <http://studentam.net.ua/content/view/7730/97/>
5. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С. И. Архангельский. – М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.
6. Байденко В. И. Концептуальная модель государственных образовательных стандартов в компетентностном формате (дискуссионный вариант) [Электронный ресурс] / В. И. Байденко // Материалы ко второму заседанию методологического семинара. – М. : Издательский центр проблем качества подготовки специалистов. – 2004. – 19 с. – Режим доступу : http://www.rc.edu.ru/rc/bologna/works/baidenko_II_sod.pdf.
7. Балл Г. Гуманізація освіти як джерело особистісної свободи / Г. Балл // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : науково-методичний збірник / [ред. кол. Н. Софій (голова), І. Єрмаков (керівник авторського колективу і науковий редактор) та ін.]. – К. : Контекст, 2000. – 336 с.
8. Балыкина Е. Н. Особенности разработки инструментальной среды контроля знаний для дистанционного обучения / Е. Н. Балыкина и др. //

Информационные технологии в управлении и учебном процессе вуза : Материалы межрегиональной научно-практической конференции 11-13 октября 2000 г. // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2001. – № 6. – С. 8-9.

9. Баранов С. П. Сущность процесса обучения / С. П. Баранов. – М. : Просвещение, 1981. – 143 с.

10. Бацуровська І. В. Віртуальне навчальне середовище як інтеграція технологій дистанційного навчання / І.В. Бацуровська, Н.С. Ручинська // Матеріали Всеукр. наук.-метод конф. «Якість природничо-математичної та технологічної освіти як науковий та соціальний пріоритет» / Наук. ред. Юзбашева Г.С. Херсон: Айлант. – 2011. Вип. 14. – С. 253-255.

11. Бацуровська І. В. Технології дистанційного навчання у вищій освіті / І. В. Бацуровська, О. М. Самойленко // Альянс наук: вчений вченому : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 лют. 2011 р. : Т. 6: Наукові праці з педагогіки та психології. – 2011. – С. 26-29.

12. Бацуровська І. В. Технології дистанційного навчання у вітчизняній і зарубіжній системах вищої освіти / І.В. Бацуровська // VII Междунар. Конф. «Стратегія якості в промисловості і освіті». – Варна, Болгарія: 2011. Матеріали у 3-х томах. – Т. 2. – С. 358-361.

13. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 195 с.

14. Биков В. Ю. Дистанційні технології навчання в забезпеченні реформування освіти України / В. Ю. Биков // Психол.-пед. пробл. удоскон. проф. Підготовки фахівців сфери туризму в умовах неперервної освіти : Наук. зап. Київ. ін-ту туризму, економіки і права : У 2 т. – К., 2001. – Т. 1. – С. 16-20.

15. Биков В. Ю. Дистанційні технології навчання в сучасній освіті / В. Ю. Биков // Проблеми сучасного підручника : Зб. наук. пр. / АПН України. Ін-т педагогіки. – К. ; Бердянськ, 2004. – Вип. 5. – С. 15-22.

16. Биков В. Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення / В. Ю. Биков, В. В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – №2. – 2012. – С. 3-6.

17. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2009. – 684 с.

18. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://core.ac.uk/download/pdf/11083990.pdf>

19. Биков В. Ю. Технологія створення дистанційного курсу : навч. посіб. / За ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.

20. Биков В. Ю. Технологія розробки дистанційного курсу / В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко. За заг. ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.

21. Битченко А. Н. Дистанционное обучение: определение, преимущества, проблемы внедрения / А. Н. Битченко, С. А. Мясников // Пробл. інж.-пед. освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Х., 2008. – № 20. – С. 94-100.

22. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8-14.

23. Болсун С. Техніка спілкування педагога з учнями / С. Болсун // Завуч. – 2009. – № 2 (368). – С. 13-17.

24. Бондар С. Компетентність особистості інтегрований компонент навчальних досягнень учнів / С. Бондар // Біологія і хімія в школі. – 2003. – № 2. – С. 8-9.

25. Вершловский С.Г. Непрерывное образование: историко-теоретический анализ феномена / С.Г. Вершловский. - СПб., 2008. - 155 с.

26. Владимирська Є. Ю. Дистанційна чи відкрита освіта : дефініційні артикуляції / Є. Ю. Владимирська // Вища освіта України, 2004. – № 2. – С. 112-115.

27. Воловик П. М. Теорія ймовірностей і математична статистика в педагогіці: [навч. посібник] / П. М. Воловик. – К. : Рад. школа, 1969. – 22 с.

28. Воронцова В. Г. Постдипломное образование педагога : гуманитарно-аксиологический подход : [монография] / В. Г. Воронцова. – СПб. : Академия, 1997. – 260 с.

29. Галямина И. Г. Проектирование государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования нового поколения с использованием компетентностного подхода [Электронный ресурс] / И. Г. Галямина // Материалы к четвертому заседанию методологического семинара «Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы» – М. : Издательский центр проблем качества подготовки специалистов. – 2004. – 66 с. – Режим доступа : <http://www.rc.edu.ru/rc/bologna/works>

30. Гершунский Б. С. Методологические проблемы развития системы непрерывного образования / Б. С. Гершунский // Перспективные проблемы развития системы непрерывного образования : сб. науч. тр. / [под ред. Б. С. Гершунского]. – М. : Изд-во АПН СССР, 1987. – С. 54–56.

31. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23-30.

32. Гончаренко С. Гуманізація і гуманітаризація освіти / С. Гончаренко, Ю. Мальований // Шлях освіти. – 2001. – № 3. – С. 4-5.

33. Гончаренко С. У. Методологія як важливий складник наукового дослідження в педагогіці / С. У. Гончаренко, В. А. Кушнір // Неперервна професійна освіта : теорія і практика. – 2002. – Вип. IV. – С. 15-22.

34. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997.

35. Гравіт В. О. Впровадження дистанційного навчання в післядипломну педагогічну освіту / В. О. Гравіт, С. В. Антощук // Педагог професійної освіти : Зб. наук. пр. / За ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Наук. світ, 2002. – Вип. 3. – С. 88-95.

36. Грачов У. Д. Філософія розуму / У. Д. Грачов. – Ставрополь : вид-во СГУ, 1999. – 108 с.

37. Грицанов А. А. Новейший философский словарь / [сост. А. А. Грицанов]. – Мн. : Изд. В. М. Скакун, 1998. – 896 с.

38. Громкова М. Т. Андрагогика: теория и практика образования взрослых: учебн. пособие [для студентов вузов] / М. Т. Громкова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 495 с. – (Серия «Высшее профессиональное образование: педагогика»).

39. Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників професійно-технічних навчальних закладів : навчальний посібник / О. Д. Гуменний – К. : Вид-во Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, 2013. – 92 с.

40. Гуревич Р. С. Сучасні інформаційні технології та їхнє використання: методичний посібник / [Гуревич Р. С., Шестопалюк О. В., Кадемія М. Ю., Кобися А. П., Кобися В. М.]. – Вінниця: ТОВ ПЦ «Енозіс», 2006. – 131 с.

41. Даниленко Л. І. Післядипломна педагогічна освіта в умовах інноваційних змін / Л. І. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 6. С. 21-25.

42. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: монографія / Л.І.Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – 358 с.

43. Демкин В. П. Организация учебного процесса на основе технологий дистанционного обучения [Электронный ресурс] : Учебно-методическое пособие / В. П. Демкин, Г. В. Можяева – Томск, 2003. – Режим доступа : <http://www.ict.edu.ru/ft/003625//index.html>

44. Державна цільова програма впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 494. – Київ. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/494-2011-%D0%BF>

45. Деркач А. А. Психология развития профессионала : учеб. пособие / А. А. Деркач [и др.]. – М. : РАГС, 2000. – 125 с.

46. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики [Монографія] / О. А. Дубасенюк [та ін.] ; ред.

О. А. Дубасенюк ; Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 564 с.

47. Дударенко І. С. Психолого-педагогічні умови набуття професійної ідентичності майбутнім психологом-практиком / І. С. Дударенко // Психологія XXI століття: перспективи розвитку: матеріали VI Костюківських читань у 3-х т. – К., 2003. – Т. 3. – С. 112-116.

48. Дьяченко Б. А. Професіоналізм учителя як психолого-педагогічний феномен / Б. А. Дьяченко // Наука Луганщини у контексті розвитку регіону: Збірник наукових праць за матеріалами симпозиуму. – Луганськ, 1999. – С. 52-57.

49. Егоршин А. П. Управление персоналом / А. П. Егоршин. – Нижний Новгород : «Нимб», 2003. – 720 с.

50. Елькін М. В. Особливості управлінсько-педагогічної підготовки керівників освітніх закладів у сучасних умовах / М. В. Елькін, М. М. Головкова, А. А. Коробченко // Зб. наук. праць Науковий вісник Мелітопольського держ. пед. ун-ту імені Богдана Хмельницького. Серія : Педагогіка. – 2010. – № 5. – С. 181-188.

51. Єльнікова Г. В. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: Кол. монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. / за ред. Г. В. Єльнікової. – Чернівці : Технодрук, 2009. – 572 с.

52. Єльнікова Г. В. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти : [монографія] / [Г. В. Єльнікова, О. І. Зайченко, В. І. Маслов та ін.] ; за ред. Г. В. Єльнікова. – Київ-Чернівці : Книги – XXI, 2010. – 460 с.

53. Жернов В. И. Теоретико-методологические основы формирования профессионально-педагогической направленности личности студента педагогического вуза : [Монография] / В. И. Жернов. – Магнитогорск : Магнитогорский гос. пед. ин-тут, 1999. – 116 с.

54. Журавський В. Л. Проблеми розробки дистанційних курсів при підвищенні кваліфікації кадрів [Електронний ресурс] / В. Л. Журавський. – Режим доступу : [http://nc.nusta.com.ua/Kyrsi%202004/tezi/images/tezi/138 .htm](http://nc.nusta.com.ua/Kyrsi%202004/tezi/images/tezi/138.htm)

55. Загвязинський В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / В. Загвязинский, Р. Атаханов. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 208 с.

56. Закон України «Про вищу освіту». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

57. Закон України «Про Національну програму інформатизації». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>

58. Закон України «Про професійно-технічну освіту» // Законодавчі акти України з питань освіти. – К. : Парламентське вид-во, 2004. – С. 129-158.

59. Збаровский В. С. Повышение квалификации специалистов как ведущее направление андрагогики / В. С. Збаровский // Педагогический менеджмент и прогрессивные технологии обучения: Материалы II Петербургской междунар. науч.-метод. Конференции. 26-29 июня 1996 г. – С.Пб., 1997. – Ч. II. – С. 147.

60. Зеер Э. Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход : [учеб. пособие] / Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Э. Э. Сыманюк ; Российская академия образования, Московский психолого-социальный институт. – М. : Московский психолого-социальный ин-т, 2005. – 216 с.

61. Зимняя И. А. Педагогическая психология : [учебник для вузов] / И. А. Зимняя. – [Изд. второе, доп., испр., перераб]. – М. : Логос, 2007. – 384 с.

62. Змеев С. И. Становление андрагогики: развитие теории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеев. – М., 2000.

63. Зубко А. М. Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів: автореф. дис. канд. пед. наук 13.00.04 / А. М. Зубко. – К., 2002. – 22 с.

64. Зязюн І. А. Людина в контексті гуманітарної філософії / І. А. Зязюн // Професійна освіта : Педагогіка і психологія. – 1999. – № 1. – С. 323-333.
65. Іванова С. В. Критерії та показники розвитку професійної компетентності вчителів біології в закладах післядипломної педагогічної освіти / С. В. Іванова // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 52. Педагогічні науки. – 2010. – С. 152-156.
66. Ігнатова У. А. Педагогічні аспекти синергетики / У. А. Ігнатова // Педагогіка. – 2001. – № 8. – С. 26-31.
67. Кларін М. В. Інноваційні моделі в зарубіжних педагогічних пошуках / М. В. Кларін. – Мінськ РІПО, 1994.
68. Клокар Н. І. Андрагогічна модель підвищення кваліфікації педагогів на засадах диференційованого підходу / Н. І. Клокар // Після дипломи а освіта в Україні. – 2008. – № 2. – С. 23-28.
69. Клокар Н. І. Андрагогічна модель підвищення кваліфікації педагогів на засадах диференційованого підходу [Електронний ресурс] / Н. І. Клокар // Народна освіта. – 2007. – № 1. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2007-1/07knizdp.htm>
70. Клокар Н. І. Проектування дистанційного навчання педагогічних працівників у системі післядипломної освіти регіону [Електронний ресурс] / Н. І. Клокар // Народна освіта. – 2009. – № 2. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2009-2/09knipor.htm>
71. Клокар Н. І. Управління обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти: теорія і практика: Науково-методичний посібник. К. : Міленіум, 2004. – 218 с.
72. Князева Є. М. Синергетика : початку нелінійного мислення / Є. М. Князева, З. П. Курдюмов // Громадські науки й сучасність. 1993. – № 2. – С. 38-47.
73. Князева Є. М. Синергетический виклик культурі / Є. М. Князева / Московський міжнародний синергетичний форум. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://iph.ras.ru/~mifs>.

74. Коваленко А. В. Профессионализм и его развитие как научная проблема в психологии / А. В. Коваленко, И. В. Сыромятников // Инновации в образовании. – 2008. – № 10. – С. 58-70.

75. Ковальова С. В. До проблеми формування методологічної опори науково-педагогічного дослідження / С. В. Ковальова // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.], Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К.; Луганськ: Вид-во «НОУЛІДЖ», 2014. – Вип. 1 (8). – С. 33-39.

76. Козубовська І. В. Дистанційне навчання в системі освіти / І. В. Козубовська, В. В. Сагарда, О. П. Пічкара. – Ужгород: УжНУ, 2001. – 290 с.

77. Колесникова И. А. Педагогическая праксеология [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / И. А. Колесникова, Е. В. Титова. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 256 с.

78. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (Затверджено Міністром освіти і науки України В. Г. Кременем 20 грудня 2000 р.). – К.: Просвіта, 2000.

79. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/index.php/ru/diyalnist/osvita/25-vishcha/4397-kontsepts%D1%96ya-rozvitku-p%D1%96slyadiplomnoi-osv%D1%96ti-v-ukrain%D1%96->

80. Косов Б. Б. Типологические особенности стиля деятельности руководителей разной эффективности / Б. Б. Косов // Вопросы психологии. – 1983. – № 5. – С. 126-130.

81. Краевский В. В. Методология педагогического исследования. Пособие для педагога-исследователя / В. В. Краевский. – Самара: Изд-во СамГПИ, 1994. – 165 с.

82. Краевский В. В. Методология педагогіки: Пособие для педагогов-исследователей / В. В. Краевський. – Чебоксары: Изд-во Чуваш, ун-та, 2001. – 244 с.

83. Кремень В. Г. Освіта у вимірах методології синергетики // Педагогічна і психологічна науки в Україні : [зб. наук. пр.] : [в 5 т.] / НАПН України. – К. : Пед. думка, 2012. – Т. 1 : Загальна педагогіка та філософія освіти. – С. 11-22.

84. Кристопчук Т. Забезпечення контролю професійних знань студентів аграрного коледжу за допомогою інформаційних технологій / Т. Кристопчук // Неперервна професійна освіта: теорія та практика. – 2007. – № 1-2 – С. 135-139.

85. Крисюк С. Післядипломна освіта педагогічних кадрів: реалії і перспективи // Освіта і управління. – 1997. – № 1. – С. 85-92.

86. Кудрявцева С. П. Міжнародна інформація : [навч. посіб.] / С. П. Кудрявцева, В. В. Колос. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2005. – 400 с.

87. Кузнецов З. А. Великий тлумачний словник російської мови / укл. і гол. ред. З. А. Кузнецов. – СПб. : Норинт, 1998. – 1536 с.

88. Куприєвич В. А. Самовершенствование руководителя профессионально-технического учебного заведения в процессе повышения квалификации / В. А. Куприєвич // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Неперервна педагогічна освіта в контексті інноваційних проектів загального розвитку». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://net-edu.ru/node/9603>

89. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс : [навч. посібник] / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко; за ред. В. М. Кухаренка. – [3-е вид.]. – Харків : НТУ «ХПШ», «Торсінг», 2002. – 320 с.

90. Кушнір В. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на основі ієрархічного моделювання процесу розв'язування задач: діяльнісний підхід // Математика в рідній школі. – № 4 (151). – 2014. – С. 41-47.

91. Кушнір В. А. Гіпертекстова організація навчальної інформації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій // Наукові записки. – Випуск 5 частина 3. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3. – Кіровоград; РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2014. – С. 28-33.

92. Кушнір В. А. Концепція моделювання інформаційно-освітнього середовища з використанням інформаційно-комунікаційних технологій // Наукові записки. – Випуск 132. Серія; Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2014. – С. 6-11.

93. Лапенко М. І. Безперервна педагогічна освіта. Досвід системного дослідження діяльності інституту післядипломної освіти: [монографія] / М. І. Лапенко, І. М. Авдєєва, Л. М. Гура. – Севастополь : Рібест, 2003. – С. 72.

94. Лихачев Б. Т. Педагогика. Курс лекцій: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений и слушателей ИПК и ФПК / Б. Т. Лихачев. – М. : Прометей, Юрайт, 1998. – 464 с.

95. Лісова Н. І. Розвиток психолого-педагогічної компетентності молодих учителів у системі післядипломної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Н. І. Лісова. – К. – 2005. – 17 с.

96. Лісова С. В. Прогресивні педагогічні технології й освітні моделі / С. В. Лісова // Збірник наукових праць «Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання». – Рівне : РДГУ. – Вип. 23., 2005. – С. 45-50.

97. Лісова С. В. Тенденції розвитку системи професійної освіти в країнах Західної Європи та в Україні / С. В. Лісова // Збірник наукових доповідей на 15 науковій конференції Угорської Академії наук. Ніредьхаза. – 2006.

98. Лобанов Н. А. Образование через всю жизнь: Непрерывное образование в интересах устойчивого развития / Н. А. Лобанов, В. Н. Скворцов // Труды международного сотрудничества. – СПб. : ЛГУ им. А. С.Пушкина, 2010. – Выпуск 8. – С. 32-33.

99. Лозниця В. С. Психологія менеджменту. Теорія і практика: навч. посібник / В. С. Лозниця. – К. : ТОВ «УВПК, Екс. об.», 2001. – 512 с.

100. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти: навчальний посібник / В. С. Лутай. – К. : Центр «Магістр-S» Творчої спілки вчителів України, 1996. – 256 с.

101. Ляхоцька Л. Л. Теорія і практика дистанційного навчання в освітньому просторі системи підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів освіти [Електронний ресурс] / Л. Л. Ляхоцька // Матеріали конференції «Информационно-коммуникативное пространство как новая среда личности». – Режим доступу : <http://www.ukrdeti.com/firstforum/m22.html>

102. Мазуренко Л. М. Безперервна освіта: особливості навчання дорослих / Л. М. Мазуренко // Збірник наукових тез III Міжнародного Форуму 26-29 квітня 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip8.html

103. Макарова Л. М. Викладач вищій школі : індивідуальність, стиль, діяльність : [монографія : У 2 год.] / Л. М. Макарова. – М. : МГПУ, ТГУ ім. Г. Р. Державіна. – М. : Тамбов : вид-во ТГУ, 2000. – Ч. 2. – 2000. – 142 с.

104. Маслов В. І. Наукові засади оптимального керівництва навчальними закладами / В. І. Маслов, В. В. Олійник // Наукові записки. – Серія : Педагогічні науки. – Кіровоград : РВУ КДПУ ім. Винниченка, 2001. – Вип. 32. – Ч. 1. – С. 59-60.

105. Маслов В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами: [навч. посіб.] / В. І. Маслов. – Тернопіль : Астон, 2007. – 150 с.

106. Мельник В. К. Теоретичні засади формування фахової компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти / В. К. Мельник // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 1. – С. 85-88.

107. Минаков А. В. Социально-психологические аспекты взаимодействия человека с глобальными компьютерными сетями (Интернет) / А. В. Минаков // Сб. тезисы докладов международной конференции ИОЛ-99. – С-Пб., 1999. – С. 333.

108. Монахов В. М. Педагогические технологии как дидактический инструментальный модернизации образования / В. М. Монахов, Е. В. Бахусова, Д. А. Власов. – М. – Тольятти : ВУиТ, 2004.

109. Морзе Н. В. Интерактивные методы в дистанционном обучении / Н. В. Морзе, Г. Ю. Шуляк // Образование и виртуальность. – Харьков-Ялта : УАДО, 2002. – С. 307-314.

110. Москаленко А. М. Критеріально-ціннісна система оцінювання умінь професійного спілкування вчителя / А. М. Москаленко // Теоретичні питання освіти та виховання: Збірник наукових праць. Випуск 16 / За загальною редакцією академіка АПН України Євтуха М. Б., укладач – О. В. Михайличенко. – Київ : Видавничий центр КДЛУ, 2001. – С. 74-77.

111. Набока Л. Андрагогізація підготовки методистів до інноваційної діяльності / Л. Набока // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 2. – С. 3-7.

112. Навчально-методичний комплекс підвищення кваліфікації директорів ПТНЗ за дистанційною формою навчання / За заг. ред. В. В. Олійника / Упоряд. Л. Л. Ляхоцька. – К. : Міленіум, 2003. – 100 с.

113. Наказ Міністерства освіти і науки України «Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>

114. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

115. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про створення Координаційної ради з розвитку системи дистанційного навчання при Міністерстві освіти і науки». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Dist_osv/3166/

116. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про створення Українського центру дистанційної освіти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/01.html>

117. Насырова Н.Х. Проектирование подготовки студентов гуманитарных факультетов классического университета по информатике: Автореферат дис. ... к.п.н. – Казань, 2000. – 17 с.

118. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – № 26 (4984). – С. 2.

119. Національна рамка кваліфікацій. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

120. Ничкало Н. Г. Професійна освіта : Словник : Навч. посібник / Уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; За ред Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – С. 149.

121. Ніколаєску І. О. Акмеологічний підхід до розвитку професійного іміджу сучасного педагога в системі післядипломної освіти / І. О. Ніколаєску // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 5 (Ч. 1). – С. 245-251.

122. Новий тлумачний словник української мови (у трьох томах). Том 1, А – К / Укладачі : В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – Київ, Вид-во “АКОНІТ”, 2006. – 926 с.

123. Новиков А. М. Методологія / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М. : Синтег, 2007. – 664 с.

124. Ожегов С. И. Словарь русского языка : 70000 слов / Под ред. Н. Ю. Шведовой. – 23-е изд., испр. – М. : Русский язык, 1990. – 917 с.

125. Олійник В. В. Дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті : організаційно-педагогічний аспект / В. В. Олійник, В. О. Гравіт // Вісник Академії дистанційної освіти. – 2004. – № 2. – С. 33-35.

126. Олійник В. В. Наукові основи управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: монографія / В. В. Олійник. – К. : Міленіум, 2003. – 594 с.

127. Олійник В. В. Підвищення кваліфікації керівників освіти за дистанційною формою навчання / [Олійник В. В., Биков В. Ю., Гравіт В. О., Кухаренко В. М., Жук Ю. О., Антошук С. В., Кліменко А. Л., Сябрук Т. І.]; за заг. ред. В. В. Олійника. – К. : Логос, 2006. – 408 с.

128. Олійник В. В. Підвищення кваліфікації керівних кадрів професійно-технічних навчальних закладів за дистанційною формою навчання : [навч. посіб.]

/ В. В. Олійник, В. Ю. Биков, В. О. Гравіт [та ін.] ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2010. – 235 с.

129. Олійник В. В. Теоретичні та методичні засади розвитку системи підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти на основі дистанційних технологій : навч. посіб. / В. В. Олійник. – НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2010. – 268 с.

130. Олійник В. В. Управління розвитком системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічної освіти: наук.-метод. посіб. / АГПН України; Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти / В. В. Олійник. – К. : ЦППО, 2002. – 186 с.

131. Осадчий В. В. Сучасні тенденції у неперервній освіті України Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту : зб. наук. пр. за ред. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ (ХХПІ)Ю 2006. – № 12. – С. 123-128.

132. Петренко Л. М. Аналіз концепцій розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів / Л. М. Петренко // Професійна освіта : проблеми і перспективи: збірник наукових праць / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України; Республіканський вищий навчальний заклад «Кримський інженерно-педагогічний університет». – Київ ; Сімферополь, 2012. – Вип. 3. – С. 21-26.

133. Пехота О. М. Андрагогічні проблеми у підготовці викладачів для системи післядипломної освіти : [посіб.] / Пехота О. М., Пуцов В. І., Набока Л. Я., Старєва А. М. – К., 2006. – 96 с.

134. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології / І. П. Підласий. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 616 с.

135. Пікельна В. С. Управління школою / В. С. Пікельна. – У 2 ч. – Х. : Вид. гр. «Основа», 2004. – 180 с.

136. Післядипломна освіта: проблеми управління, методичне забезпечення / За ред. Г. С. Данилової, Г. А. Дмитренка. – К., 2000. – 188 с.

137. Полат Е. С. Теория и практика дистанционного обучения : учеб. пособ. для студентов высш. учеб. заведений / Полат Е., Бухаркина М., Моисеева М.; под ред. Е. Полат. – М. : Академия, 2004. – 416 с.

138. Положення про куратора (тьютора) навчальної групи. – К. : ЦППО, 2005. – 15 с.

139. Положення про організацію навчального процесу в Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти за очно-дистанційною формою підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів. – К. : ЦППО, 2005. – 22 с.

140. Положення про організацію очно-дистанційного підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у Центральному інституті післядипломної педагогічної освіти / за заг. ред. В. В. Олійника. – К. : ЦППО, 2005. – 40 с.

141. Пригожин І. Порядок з хаосу : Новий діалог людини з дикою природою : перекл. з англ. / під заг. ред. У. І. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича і Ю. У. Сачкова / І. Пригожин, І. Стенгерс. – М. : Прогрес, 1986. – 432 с.

142. Присяжнюк Ю. С. Андрагогічні підходи до післядипломної освіти викладачів ВНЗ на засадах гуманізації та гуманітаризації освітнього процесу [Електронний ресурс] / Ю. С. Присяжнюк. – Режим доступу : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf3/Prisjagnuk.pdf

143. Про удосконалення управління професійно-технічною освітою: регіональний аспект (на прикладі Дніпропетровської області): матеріали колегії МОНмолодьспорту (23 січня 2013 р.) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/>

144. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tempus.org.ua/uk/projekt-nacionalnoji-strategiji-rozvitku-osviti-v-ukrajini-na-2012-2021-rr-.html>

145. Пуховська Л. П. Розвиток цінностей педагогів у контексті Євроінтеграції / Л. П. Пуховська, О. С. Снісаренко, Л. П. Сніцар. – К., 2010. – 138 с.

146. Пуцов В. Вчити дорослих по-дорослому / В.Пуцов // Післядипломна освіта в Україні. - 2011. - № 2. - С. 49 -51.

147. Пщоловский Т. Принципы современной деятельности (Введение в праксеологию) / Т. Пщоловский ; пер. с польск. – К., 1993. – 271 с.

148. Равен Дж. Педагогическое тестирование : Проблемы, заблуждения, перспективы : Пер. с англ., Изд. 2-е, испр. – М. : “Когито-Центр”, 2001. – 142 с.

149. Раков С.А. Сучасний учитель інформатики: кваліфікація і вимоги // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2005. – № 3. – С. 35-38.

150. Романенко М. І. Гуманізація освіти : концептуальні проблеми та практичний досвід : [монографія] / М. І. Романенко. – Д. : Промінь, 2001.

151. Руссол В. М. Професійний розвиток педагога в системі післядипломної освіти / В. М. Руссол // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Тенденції розвитку методичної роботи в системі післядипломної освіти педагогів. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2003. – С. 12-18.

152. Ручинська Н. С. Використання дистанційних технологій для контролю якості підвищення кваліфікації/ Н. С. Ручинська // VI Міжнар. конф. «Стратегія якості в промисловості та освіті» (4-11 червня 2010 р., Варна, Болгарія): Матеріали. У 4-х т. Т. II (Ч. 2). Упор.: Хохлова Т. С. та ін. – Дніпропетровськ-Варна, 2010. – С. 616-619.

153. Ручинська Н. С. Використання технології персонального навчального веб-ресурсу викладача: [навч.-метод. посіб.] / Н. С. Ручинська. – Миколаїв, 2013. – 60 с.

154. Ручинська Н. С. Готовність викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти до використання технологій дистанційного навчання / Н. С. Ручинська // «Нова педагогічна думка»: наук.-метод. журнал. – № 2 (70). – 2012. – С. 50-52.

155. Ручинська Н. С. Методика створення та удосконалення елементів технологій дистанційного навчання на основі персонального веб-ресурсу: [навч.-метод. посіб.] / Н. С. Ручинська. – Миколаїв, 2013. – 80 с.

156. Ручинська Н. С. Технології дистанційного навчання в роботі викладача закладу післядипломної педагогічної освіти / Н. С. Ручинська // Післядипломна освіта в Україні. – 2012. – № 1. – С. 67-69.

157. Самойленко А. А. Сущность понятия «дистанционное обучение» в последипломном педагогическом образовании [Электронное издание] / А. А. Самойленко // Психология. Социология. Педагогика, 2014. – № 4 (41). – Режим доступа: <http://www.psychology-sociology-pedagogy.ingnpublishing.com>

158. Самойленко А. А. Предпосылки внедрения технологий дистанционного обучения в процессе повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений / А. А. Самойленко // Информация и образование: границы коммуникаций INFO'14: сб. науч. трудов. – № 6 (14). – С. 361-363.

159. Самойленко Алексей. Критерии и показатели повышения квалификации руководителей профессионально-технических учебных заведений на основе технологий дистанционного обучения // Modern Science – Moderní věda. – Praha. – České Republika, Nemoros. – 2014. – № 4. – Р. 68-74.

160. Самойленко О. М. Дистанційні технології в системі безперервної освіти [Електронний ресурс] / О. М. Самойленко // Народна освіта. Випуск 2(5). – Київ, 2008. – Режим доступу до журн.: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NarOsv/2008-2/08somsbo.htm>

161. Самойленко О. М. Закордонні концепції дистанційної освіти / О. М. Самойленко // Матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. «Якість природничо-математичної та технологічної освіти як науковий та соціальний пріоритет» / Наук. ред. Юзбашева Г.С. – Херсон : Айлант, 2011. – Випуск 14. – С. 31-33.

162. Самойленко О. М. Застосування персонального навчального веб-ресурсу викладачами у післядипломній педагогічній освіті / Самойленко О. М., Юзбашева Г. С., Ручинська Н. С., Бацуровська І. В. // Матеріали науково-методичної конференції «Актуальні проблеми створення інформаційно-комунікаційного освітнього простору для розвитку професійної компетентності

педагогічних працівників» / Упор. Г.А. Назаренко. – Черкаси : ЧОПОПП, 2012. – С. 39-46.

163. Самойленко О. М. Моделі дистанційної освіти та основні етапи їх розвитку / О. М. Самойленко // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. праць / ред. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]. – К. : «Дорадо-Друк», 2005. – Вип. 5(18) / голов. ред. В. В. Олійник. – 2011. – С. 122-130.

164. Самойленко О. М. Модернізація післядипломної педагогічної освіти: концептуальний підхід / О. М. Самойленко, Н. С. Ручинська // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології як чинник оптимізації педагогічної теорії і практики» / Наук. ред. Юзбашева Г.С. – Херсон : Айлант. – 2012. – Випуск 15. – С. 11-15.

165. Самойленко О. О. Використання веб-порталу у педагогічній освіті / О. О. Самойленко // Зб. резюме доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти у сучасному суспільстві» / НАПН України, Ун-т менедж. освіти, КВНЗ «Херсон. акад. неперерв. освіти» Херсон. обл. ради; За ред. В. В. Олійника. – К., 2011. – С. 100.

166. Самойленко О. О. Використання технологій дистанційного навчання у післядипломній освіті керівних кадрів ПТНЗ / О. О. Самойленко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць Херсонського нац. техн. ун-ту. – Вип. 2(9). – Херсон, 2013. – С. 395-398.

167. Самойленко О. О. Засоби спілкування в мережі Інтернет: метод. посіб. / О. О. Самойленко. – К. : УМО НАПН України, 2014. – 88 с.

168. Самойленко О. О. Комунікаційні технології в післядипломній освіті керівників професійно-технічних навчальних закладів / О. О. Самойленко // Інтелектуальні системи прийняття рішень і проблеми обчислювального інтелекту : Міжнар. наук. конф. – Херсон : ХНТУ, 2014. – С. 168-170.

169. Самойленко О. О. Методика використання освітнього web-порталу в закладах післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / О. О. Самойленко // «Теорія та методика управління освітою», 2011. – № 6. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/>

170. Самойленко О. О. Методика дистанційного етапу підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ / О. О. Самойленко // Особистість у сучасній освіті : проблеми навчання та розвитку : Міжнародна наук.-практ. конф. – К., 2014. – С. 189-192.

171. Самойленко О. О. Організаційні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технології дистанційного навчання / О. О. Самойленко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць Херсонського нац. техн. ун-ту. – Вип. 1 (10). – Херсон, 2014. – С. 139-142.

172. Самойленко О. О. Організаційно-педагогічна модель підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання / Проблеми освіти : наук. – мет. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2014. – Вип. 80 – С. 200-206.

173. Самойленко О. О. Особливості використання веб-порталу в навчальному процесі ВНЗ / О. О. Самойленко // Вересень : Науковий часопис. Спецвип. Т. 2. – Миколаїв, 2011. – С. 90-95.

174. Самойленко О. О. Особливості використання веб-порталу в навчальному процесі ВНЗ / О. О. Самойленко // Формування та розвиток професійної компетентності сучасного педагога в системі неперервної освіти : всеукр. наук.-практ. конф. – Миколаїв : ОППО, 2011. – С. 140.

175. Самойленко О. О. Проблеми та перспективи використання технологій дистанційного навчання у підвищенні кваліфікації керівних кадрів ПТНЗ / О. О. Самойленко // Елітний менеджер : технологія підготовки в системі національної освіти : матеріали наук.-практ. конф. – К., 2014. – С. 56-59.

176. Самойленко О. О. Стан і проблеми розвитку професійно-технічної освіти в Україні / О. О. Самойленко // Теорія і практика дистанційного навчання в післядипломній освіті : III Міжнар. наук.-практ. конф. – К., 2012. – С. 33.

177. Самойленко О. О. Технології дистанційного навчання у післядипломній освіті керівних кадрів професійно-технічних навчальних закладів

/ О. О. Самойленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2014. – № 1 (24). – С. 71-74.

178. Саух П. Ю. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи [монографія] / П. Ю. Саух [та ін.] ; за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 443 с.

179. Селевко Г. К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 208 с.

180. Семиченко В. А. Актуальні проблеми реформування системи післядипломної освіти в Україні / В. А. Семиченко // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 56–60.

181. Семиченко В. А. Методологічні проблеми сучасних психолого-педагогічних досліджень [Електронний ресурс] / В. А. Семиченко. – Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/463/94/>

182. Сергеева Л. М. З досвіду підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у Канаді / Л. М. Сергеева // Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН МС України. – К., 2011. – Вип. 66, ч. I. – С. 53-57.

183. Сергеева Л. М. Практики підготовки керівних кадрів професійної освіти в умовах магістратури / Л. М. Сергеева // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л.Б. Лук'янова (голова) та ін.], Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – К. ; Луганськ : Вид-во «НОУЛІДЖ», 2014. – Вип. 1(8). – С. 51-57.

184. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко // – СПб. : ООО «Речь», 2007. – 350 с.

185. Сисоева С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / С. О. Сисоева. – К. : Полиграфкнига, 1996. – 406 с.

186. Сисоева С. О. Проблеми дистанційного навчання : педагогічний аспект / С. О. Сисоева // Неперервна професійна освіта : теорія і практика : Науково-методичний журнал. – 2003. – Випуск 3-4. – 308 с.

187. Сігаєва Л.Є., Мартіросян О.І. Неперервна освіта дорослих: історико-педагогічний аналіз / Л.Сігаєва, О.Мартіросян / Педагогічний процес: теорія і практика. 36. Наук. Праць. Вип.3. К.: ІНТЕРТЕХНОДРУК. 2007. – С. 183-195.

188. Сігаєва Л. Є. Підвищення кваліфікації педагогів як складова неперервної освіти / Л. Є. Сігаєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – У 2 ч. – К., 2001. – Ч. 2. – С. 246-250.

189. Сікорський П. І. Теорія і методика диференційованого навчання : монографія / П. І. Сікорський. – Львів : Сполом, 2000. – 421 с.

190. Скворцов В. Н. Социально-экономические проблемы теорий непрерывного образования / В. Н. Скворцов. – СПбУЭФ. – СПб., 1999.

191. Слостенин В. А. Подготовка педагогических кадров: опыт, проблемы, перспективы / В. А. Слостенин // Формирование личности учителя в системе высшего педагогического образования. – М., 1980. – 133 с.

192. Смирнова-Трибульская Е.Н. Основы формирования информатических компетентностей учителей в области дистанционного обучения [монография] / Е. Н. Смирнова-Трибульская // Научный редактор : академик АПН Украины, д.пед.наук, проф., М. И. Жалдак. – Херсон : Айлант, 2007. – 704 с.

193. Советский энциклопедический словарь. 3-е изд. М. : Советская энциклопедия, 1984. – 1600 с.

194. Современный толковый словарь русского языка / Сост. Л. Прокофьева. – СПб. : Норинт, 2005 – 960 с.

195. Сорока О.В. Модель функціональної компетентності керівника сучасного навчально-виховного закладу / О. В. Сорока // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки. – 2009. – Вип. 147. – С. 150-156.

196. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика: монографія / Т. М. Сорочан. – Луганськ : Знання, 2005. – 384 с.

197. Сущенко А. В. Еволюція педагогічної освіти в Україні на етапі націєтворення : монографія / [А. В. Сущенко, Т. І. Сущенко, О. О. Фунтікова та ін.] ; за заг. ред. О. О. Фунтікової. – Запоріжжя : КПУ, 2008. – 392 с.

198. Таппасханова М. А. Дистанционное обучение – способ реализации образовательной траектории / М. А. Таппасханова // *Almamater*. – 2011. – № 8. – С. 44-48.

199. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста // *Высшее образование сегодня*. – 2004. – № 3. – С. 20-26.

200. Ткаченко В. Современные технологии дистанционного обучения [Электронный ресурс] / Ткаченко В. – Харьков, 2003. – Режим доступа : http://tva.jino.ru/Edu_2_1.htm

201. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

202. Унтілова Е. А. Формування еталонів ефективної педагогічної взаємодії: Методичні рекомендації / Е. А. Унтілова. – Одеса : СВД Черкасов М.П., 2005. – 24 с.

203. Ушаков Д. Н. Толковый словарь современного русского языка / Под ред. Татьянченко Н. Ф. – М. : Альта-Пресс, 2005. – 1216 с.

204. Химинець В. В. Науково-методичні основи підвищення кваліфікації вчителів / В. В. Химинець. – Ужгород, 2003. – 220 с.

205. Химинець В. В. Підвищення фахової майстерності вчителів у системі післядипломної освіти / В. В. Химинець // Соціально-педагогічні проблеми підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. – Ужгород, 2003. – С. 240-244.

206. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : Навч. посіб. / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.

207. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // *Ученик в общеобразовательной школе*. – М.: ИОСО РАО, 2002. – С. 135-157

208. Хуторской А. В. Дистанционное обучение и его технологии [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005. – 10 сентября. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-18.htm>

209. Черепанов В. С. Экспертная оценка в педагогических исследованиях / В. С. Черепанов. – М. : Педагогика, 1989. – 152 с.

210. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності: Навчальний посібник : Вид. 2-ге, допов. / [Д. В. Чернілевський, О. Є. Антонова, Л. В. Барановська, О. В. Вознюк та ін.] / За ред. професора Д. В. Чернілевського. – Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с.

211. Чошанов М. А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения : Методическое пособие / М. А. Чошанов. – М. : Народное образование, 1996. – 160 с.

212. Шарко В. Д. Синергетичний підхід до організації навчального процесу як шлях підвищення якості методичної підготовки вчителя фізики / В. Д. Шарко // Педагогічні науки. Зб. наук. праць. – Випуск 42. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2006. – С. 396-403.

213. Шепель В. М. Управленческая антропология: для менеджеров / В. М. Шепель. – М. : Народное образование, 1999. – 432 с.

214. Шкурко І. Система підвищення кваліфікації керівників освіти / І. Шкурко, Б. Гадзецький // Освіта і управління. – 1997. – № 1. – С. 99-112.

215. Штофф Е. А. Моделирование и философия / Е. А. Штофф. – М., Л., 1966.

216. Шуневич Б. І. Обґрунтування наукової термінології з дистанційного навчання / Б. І. Шуневич // Вісник Нац. ун-ту «Львів. політ.» – 2003. – № 490. – С. 95-104.

217. Щедровицкий Г. П. Система педагогических исследований (методологический анализ) / Г. П. Щедровицкий // Педагогика и логика. – М., 1992. – С. 16-20.

218. Юдин Э. Г. Методология науки. Системность. Деятельность. / Э. Г. Юдин. – М. : Эдиториал УРСС, 1997. – 444 с.

219. Юсипов Р. Профессионализм управленческой деятельности / Р. Юсипов // Право и образование. – 2010. – № 1. – С. 172-176.

220. Якушно І. Компетентнісний підхід у сучасній післядипломній педагогічній освіті / І. Якушно // Післядипломна освіта в Україні. – 2011. – № 1. – С. 53 -59.

221. Ярмаченко М. Д. Актуальні питання педагогічної науки / М. Д. Ярмаченко. – К. : Знання, 1978. – 48 с.

222. About the Royal Pingdom blog [Електронний ресурс] / PingdomBlog. – Режим доступу : <http://royal.pingdom.com/>

223. Agaoglu E. A case study of organizing distance education / E. Agaoglu, G. Imer, G. Kurubacak // The Turkish online journal of distance education. – 2002. – № 3(1). – P. 45-51.

224. ATutor [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.atutor.ca>

225. Benderets N. M. Model of the Regional System of Distance In-Service Teacher Training in Ukraine and Its Implementation / Klokar N., Benderets N., Borbit A. // Journal of Research in Innovative Teaching. – 2011. – Volume 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : <http://www.nu.edu/assets/resources/pageResources/journal-of-research-in-innovative-teaching-volume-4.pdf>

226. Brusilovsky P. Methods and Techniques of Adaptive Hypermedia / Peter Brusilovsky : in P. Brusilovsky and J. Vassileva (eds.) // User Modeling and User-Adapted Interaction. Special Issue on Adaptive Hypertext and Hypermedia. – 1996. – № 6(2-3). – P. 87-129.

227. Daniel J. The Open University of Great Britain // Towards Virtualization : open and Distance Learning. – New Delhi : Kogan Page, 2002. – P. 598–620.

228. Davies Ch. Open learning systems for mature students. (Working Paper 14) / Davies Ch. – London : Council for Educational Technology, 1977. – 325 p.

229. Downes S., Trends in Learning : a View to our Future [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://sites.google.com/site/taseday2010/keynotes/stephen-downes/>.

230. E-Learning Framework (ELF) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.elframework.org>

231. Engelhard W. A. Life and Science / W. A. Engelhard // Annual Review of Biochemistry. – 1982. – Vol. 51. – P. 1-19.

232. European Foundation for Quality in eLearning (EFQUEL) / Authors : Ulf-Daniel Ehlers, Cornelia Helmstedt, Marie Bijmens / EFQUEL / 31st of October 2011 / [Electronic resource]. – Режим доступа : http://efquel.org/wp-content/uploads/2012/03/EFQUEL_White-paper_shared-evaluation_2011.pdf?a6409c

233. Finder K., Raleigh D. Establishing a Framework Useful for Developing Web-Based Assignments in K-12 Education. Proceedings of the Society for Information Technology & Education SITE'98, Washington DC, March 10-14, 1998.

234. Gallagher M. E-Learning in Australia : universities and the new distance education, paper presented by Jeremy Stuparich at the OECD / Japan Seminar E-Learning in Post-Secondary Education, Tokyo, 5-6 June 2001.

235. Keegen D. Foundations of distance education. London and New York : Routledge. 3rd revised edition, 1996. – 218 p.

236. Maxwell L. Integrating Open Learning and Distance Education / L. Maxwell // Educational Technology. – 1995. – November-December. – P. 43-48.

237. O'Reilly T. What Is Web 2.0? Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software [Электронный ресурс] / Т. О'Reilly. – Режим доступа : <http://www.oreilly.de/artikel/web20.html/>

238. Open Knowledge Initiative (OKI) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.okiproject.org>

239. Siemens G. Knowing Knowledge. [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.elearnspace.org/KnowingKnowledge_LowRes.pdf/.

240. Trafford P. PLEs as Environments for Personal and Personalized Learning [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.weblearn.ox.ac.uk/site/asuc/oucs/staff/pault/research/ramble/present/uploads/PaulT_Mini%20PLEPaper1.0.pdf/

241. Sarah Green. Pedagogy Of MOOCs And Benefits For Modern Professionals [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://elearningindustry.com/pedagogy-of-moocs-benefits-modern-professionals#.VOI7uJD0YIc.linkedin>

242. Valerie Nichols. Should you use MOOCs in learning? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.trainingzone.co.uk/feature/od/should-you-use-moocs-learning/187882>

243. Inge de Waard. MOOC factors influencing teachers in formal education. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.scoop.it/t/openingupeducation/p/4036257394/2015/01/30/mooc-factors-influencing-teachers-in-formal-education>

244. Amy Moynihan. The changing role of the teacher in personalized learning environments. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.teachthought.com/learning/the-changing-role-of-the-teacher-in-personalized-learning-environment/>

245. Francesca Catalano. 5 Elements To Better Connection And Communication With Online Students. – Режим доступа : <http://elearningindustry.com/5-elements-better-connection-communication-with-online-students>

246. Anais John. 4 Best Blended Learning Resources To Drive Engagement. – Режим доступа : <http://elearningindustry.com/4-best-blended-learning-resources-drive-engagement>

247. 10. Elham Arabi. Using Learning Activities to Optimize Blended Learning. – Режим доступа : <http://elearningindustry.com/using-learning-activities-optimize-blended-learning>

ДОДАТКИ

Додаток А.1

Положення про освітні мережеві ресурси викладачів курсів підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів

Електронний інформаційний ресурс університету складає веб-орієнтований портал, який створено та діє у зв'язку з проведенням заходів, спрямованих на виконання вимог Указу Президента України від 30.07.00 № 928 / 2000 «Про заходи щодо розвитку національної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні».

1. Це Положення визначає основні засади створення та функціонування веб-орієнтованого порталу ДВНЗ «Університету менеджменту освіти» НАПН України (далі – Університет) з метою реалізації дистанційного етапу підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ.
2. У Положенні терміни і поняття вживаються у такому значенні:
  - 1) Веб-орієнтований портал Університету (далі – мережевий Портал) є інформаційним ресурсом, який інтегрує освітні мережеві ресурси викладачів Університету.
  - 2) Дистанційний етап підвищення кваліфікації – індивідуалізований процес удосконалення знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за умов взаємодії розподілених у просторі учасників навчального процесу у спеціалізованому комп'ютерно-мережевому середовищі, яке функціонує на базі педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.
  - 3) Технології дистанційного навчання – комплекс освітніх технологій, включаючи педагогічні та інформаційно-комунікаційні, які надають можливість реалізувати процес дистанційного етапу підвищення кваліфікації.
  - 4) Освітній мережевий ресурс – системно організована сукупність веб-ресурсів навчального призначення, програмного забезпечення

управління веб-ресурсами та управління дистанційним етапом підвищення кваліфікації.

3. Головною метою функціонування мережевого Порталу є доставка навчальних матеріалів за місцем проживання або тимчасового перебування слухачів засобами освітніх мережевих ресурсів з метою отримати якісне підвищення кваліфікації відповідно до обраної навчальної програми.
4. Призначення мережевого Порталу:
  1. Представлення та популяризація діяльності кафедр Університету у світовій мережі Інтернет.
  2. Презентація дистанційного етапу підвищення кваліфікації та наукової діяльності Університету.
  3. Розширення взаємодії кафедр та підрозділів Університету з іншими навчальними закладами, науково-дослідними та іншими установами України.
5. При користуванні мережевим Порталом забороняється:
  - 1) знищення чи фальсифікація матеріалів, розміщених на мережевому Порталі;
  - 2) зловмисне перевантаження мережевого Порталу на шкоду іншим користувачам. Відповідальність за ці та інші дії, що шкодять роботі мережевого Порталу, настає згідно з нормами чинного законодавства України.
6. Матеріали, розміщені на мережевому Порталі, повинні відповідати вимогам Інструкції «Про порядок роботи в мережі Інтернет». Згідно чинного законодавства забороняється розміщення:
  - ненормативної лексики;
  - відомостей, що принижують честь і гідність громадян;
  - розголошення державної чи комерційної таємниці;
  - розміщення на порталі рекламних та інших матеріалів юридичних та фізичних осіб на платній основі здійснюється з укладанням відповідних угод.

7. До основних завдань освітніх мережевих ресурсів викладачів Університету є:
  - розширення можливостей доступу слухачів курсів підвищення кваліфікації до навчальних матеріалів на період дистанційного етапу;
  - забезпечення індивідуалізації під час дистанційного етапу підвищення кваліфікації у відповідності до потреб, особливостей і можливостей слухачів;
  - підвищення якості та ефективності післядипломної освіти шляхом застосування мережевих освітніх технологій;
  - створення додаткових можливостей для спілкування викладачів зі слухачами та слухачів між собою в період курсової підготовки та в міжкурсовий період;
  - забезпечення контролю та аналізу якості дистанційного етапу підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ.
8. Електронний навчально-методичний кейс для наповнення освітнього мережевого ресурсу викладача Університету включає:
  - методичні рекомендації для слухачів щодо сценарію роботи з веб-орієнтованим ресурсом на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації, послідовності виконання завдань, особливостей моніторингу;
  - документи планування дистанційного етапу підвищення кваліфікації (навчальні програми змістових модулів, графік консультацій, потижневі завдання);
  - відеозвернення куратора-тьютора до слухачів;
  - змістовне, дидактичне та методичне наповнення змістових модулів;
  - мультимедійні лекційні матеріали;
  - відео- та аудіо-записи лекцій, семінарів (дискусій);
  - практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
  - тематика спецкурсів із методичними рекомендаціями щодо їх проходження;

- тематика випускних робіт із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
  - тематика та план-графік проведення мініконференцій у тематичному форумі, тематичному чаті;
  - тематика та план-графік проведення он-лайн дискусій, обговорень та консультування у чатах;
  - електронні бібліотеки (підбір електронних книг, наукових видань, публікацій, монографій, методичних рекомендацій, інструкцій для завантаження; перелік рекомендованих джерел, наявних у бібліотеці Університету і т.п.);
  - термінологічні словники;
  - пакети тестових завдань для: констатації факту якості знань (тести знань); поглибленої лояльної перевірки якості знань, самоконтролю (мережеве тестування); визначення психологічних особливостей (психологічні тести);
  - пакети питань для анкетування та інтерв'ювання;
  - інші ресурси навчально-інформаційного призначення.
9. Функціональні обов'язки викладача, що супроводжує дистанційний етап підвищення кваліфікації:
- створює та удосконалює дизайн головної сторінки освітнього мережевого ресурсу та оновлює інформацію на ній;
  - розробляє електронний навчально-методичний кейс для наповнення освітнього мережевого ресурсу;
  - створює структуру та здійснює наповнення освітнього мережевого ресурсу відповідно до програми змістового модулю;
  - прописує у форумі тематику електронних зустрічей, міні конференцій, обговорень, тематичних дискусій та консультацій;
  - розміщує потижневі завдання відповідно до індивідуального плану підвищення кваліфікації;
  - наповнює електронну базу глосарію;

- наповнює базу тестових питань;
- наповнює питаннями базу анкет та інтерв'ювання;
- відповідає за зміст електронного контенту, розміщеного на освітньому мережевому ресурсі;
- забезпечує цілісне функціонування освітнього мережевого ресурсу:
  - надає доступ слухачам курсу після їх реєстрації;
  - здійснює моніторинг виконання потижневих завдань (вивчення модулів курсу, тестування, анкетування, роботи у форумі, роботи з бібліотекою) як окремими слухачами, так і групи в цілому;
  - підтримує роботу форумів освітнього мережевого ресурсу;
  - визначає точки втручання в індивідуальний процес навчання.

Додаток А.2

Положення про віртуально-навчальну лабораторію

1. Загальні положення

1.1. Положення про віртуально-навчальну лабораторію (далі – Положення) розроблене на виконання Закону України «Про вищу освіту», Програми розвитку системи дистанційної освіти на 2004-2006 роки, затвердженої Кабінетом Міністрів України, Загальнодержавної програми «Електронна Україна» на 2005-2012 роки, «Положення про дистанційне навчання», затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України, Рішення колегії Міністерства освіти і науки України «Про стан і перспективи розвитку дистанційної освіти в Україні».

1.2. Дистанційне етап підвищення кваліфікації в ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (далі – Університет) реалізується через впровадження технологій дистанційного навчання та є складником навчального процесу в Університеті.

1.3. У процесі дистанційного етапу використовуються електронні навчально-методичні матеріали: дистанційні курси змістових модулів, електронні посібники, електронні інформаційні матеріали, тестові завдання тощо.

2. Юридичні засади функціонування віртуально-навчальної лабораторії

2.1. Віртуально-навчальна лабораторія (далі – Лабораторія) є структурним підрозділом Університету, діє на підставі Положення та Статуту Університету, у своїй практичній діяльності керується наказами ректора, Правилами внутрішнього розпорядку та чинним законодавством.

3. Напрями роботи Лабораторії

3.1. Розробка та апробація засобів навчально-методичного забезпечення дистанційного етапу підвищення кваліфікації в Університеті.

3.2. Програмна підтримка дистанційного етапу підвищення кваліфікації в Університеті.

3.3. Забезпечення надійного і безпечного функціонування освітніх мережевих ресурсів змістових модулів дистанційного етапу підвищення кваліфікації та їх ефективного використання.

3.4. Розробка, створення та супроводження веб-орієнтованого порталу освітніх мережевих ресурсів, забезпечення зручного доступу до нього керівників ПТНЗ на етапі керованої самостійної роботи підвищення кваліфікації.

3.5. Розробка технологій виготовлення сучасних електронних засобів навчання.

3.6. Проведення навчальних занять з використанням мультимедійних засобів.

3.7. Використання Інтернет-ресурсів (електронні бібліотеки, відеотеки, Skype-зв'язок, електронна пошта).

3.8. Розробка і виготовлення електронних навчальних видань, методичних рекомендацій із застосуванням мультимедійних засобів.

4. Завдання Лабораторії

4.1. Визначення системного, прикладного і технічного забезпечення, на яких буде базуватися дистанційний етап підвищення кваліфікації в Університеті.

4.2. Забезпечення представництва Університету в мережі Інтернет засобами веб-орієнтованого порталу освітніх мережевих ресурсів Університету.

4.3. Участь у розробці викладачами кафедр дидактичного та методичного забезпечення змістових модулів для дистанційного етапу підвищення кваліфікації засобами освітніх мережевих ресурсів.

4.4. Проведення консультацій для викладачів/т'юторів із питань супроводження дистанційного етапу підвищення кваліфікації засобами освітніх мережевих ресурсів в Університеті.

5. Забезпечення Лабораторії

5.1. Забезпечення Лабораторії включає такі складники:

- науково-методичне забезпечення;
- кадрове забезпечення;
- системотехнічне забезпечення;

– матеріально-технічне забезпечення.

5.2. Науково-методичне забезпечення Лабораторії включає:

- науково-методичні основи технологій дистанційного навчання для дистанційного етапу підвищення кваліфікації в Університеті;
- дидактичне та методичне забезпечення дистанційного етапу підвищення кваліфікації в Університеті;
- методики розробки, апробації та впровадження освітніх мережеских ресурсів змістових модулів дистанційного етапу підвищення кваліфікації в Університеті.

5.3. Кадрове забезпечення Лабораторії

Керівником Лабораторії є завідувач Лабораторії, який призначається на посаду та звільняється наказом ректора.

5.3.1 Функціональні обов'язки працівників Лабораторії

Загальні обов'язки

Працівники Лабораторії призначаються на посаду та звільняються наказом ректора.

Діяльність Лабораторії здійснюється згідно з наказами ректора, розпорядженнями першого проректора і університетськими нормативними документами.

Працівники зобов'язані дотримуватися інструкції з техніки безпеки, дбайливо ставитись до приміщення, обладнання та матеріалів Лабораторії, не допускаючи їх псування та пошкодження.

Заборонена присутність сторонніх осіб у приміщеннях Лабораторії без виробничої потреби чи дозволу завідувача Лабораторії.

Працівникам забороняється залишати без нагляду приміщення.

Завідувач Лабораторії:

- підпорядковується ректору;
- організовує роботу Лабораторії;
- відповідає за дотримання стандартів дистанційного етапу підвищення кваліфікації;

- проводить консультації для викладачів/тьюторів із питань супроводження дистанційного етапу підвищення кваліфікації засобами освітніх мережевих ресурсів в Університеті;
- відповідає за виконання обов'язків працівників, передбачених цим Положенням, правил внутрішнього розпорядку і техніки безпеки, за стан виконавчої та трудової дисципліни.

Старший лаборант, лаборант:

- підпорядковується завідувачу Лабораторії;
- на підставі розпоряджень завідувача виконує роботи, передбачені планом роботи Лабораторії на поточний навчальний рік.

5.3.2. Кількісний склад Лабораторії

Кількість працівників Лабораторії визначає Штатний розпис, затверджений ректором Університету, і може змінюватися залежно від обсягів робіт, передбачених планом роботи Лабораторії на поточний навчальний рік.

5.4. Системотехнічне забезпечення Лабораторії включає:

- апаратне забезпечення;
- телекомунікаційне забезпечення;
- програмне забезпечення;
- інформаційне забезпечення.

5.4.1. До апаратного забезпечення належать:

- сервери для розміщення освітніх мережевих ресурсів в кількості _____ шт;
- робочі станції для викладачів і персоналу, які супроводжують дистанційний етап підвищення кваліфікації в кількості _____ шт;
- мережеве обладнання для з'єднання серверів та робочих станцій у єдину інформаційну мережу Університету та їхнього підключення до мережі Інтернет.

5.4.2. Телекомунікаційне забезпечення складається:

- із телекомунікаційного обладнання, що здійснює об'єднання мереж, задіяних у етапі керованої самостійної роботи;

- із телекомунікаційного обладнання, що забезпечує необхідну якість і пропускну здатність каналів зв'язку для інтерактивної взаємодії учасників дистанційного етапу підвищення кваліфікації та їхнього доступу до інформаційних ресурсів.

5.4.3. Програмне забезпечення Лабораторії включає:

- системне програмне забезпечення для підтримки роботи серверів та робочих станцій;
- прикладне програмне забезпечення для підтримки освітніх мережевих ресурсів;
- інше програмне забезпечення, що розповсюджується навчальними закладами для його використання слухачами, що проходять дистанційний етап підвищення кваліфікації.

5.4.4. До інформаційного забезпечення Лабораторії належать інформаційні ресурси, що використовуються у процесі дистанційного етапу: електронні бібліотеки, нормативно-правова база, що стосується дистанційного етапу підвищення кваліфікації, інші інформаційні системи та бази даних, зокрема й ті, що є в мережі Інтернет.

5.5. До матеріально-технічного забезпечення Лабораторії належать матеріальні об'єкти й обладнання № ____, № ____, № ____, що забезпечують організацію роботи Лабораторії та процесу дистанційної етапу підвищення кваліфікації в Університеті.

6. Фінансування Лабораторії

6.1. Фінансування Лабораторії здійснюється за рахунок коштів:

- державного бюджету;
- виконання держбюджетних тем;
- отримання грантів;
- добровільних внесків і пожертвувань;
- інших надходжень, що не заборонені законодавством.

Додаток А.3

Положення про право власності й захист авторських прав в ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Загальні положення

Положення регулює стосунки між університетом та авторами, які пов'язані з правом власності на результати інтелектуальної діяльності в системі дистанційної освіти та використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі.

Положення розроблено відповідно до існуючого законодавства України. Нормативно-правовою базою Положення є Конституція України (статті 41, 54), Закони України “Про власність”, “Про авторське право і суміжні права”, “Про інформацію”, “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності”, Цивільний кодекс України (статті 418-448), Постанова Кабінету Міністрів України “Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір”.

Заходи спрямовані на реалізацію Положення, здійснюються кафедрами університету, навчально-методичною радою університету та створеними при ній спеціалізованими експертними комісіями за фаховими напрямками, а також відділом дистанційної освіти для зберігання фонду. При цьому керівники структурних підрозділів несуть персональну відповідальність за своєчасність та якість виконання робіт.

Перелік інформаційних ресурсів у сфері дистанційного навчання

Положення є основною базою у сфері захисту авторських прав у ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України для авторських творів у сфері дистанційної освіти.

Інформаційний ресурс у Положенні – це систематизоване зібрання інформації навчально-методичного характеру, представлене в електронному вигляді та призначене для організації і підтримки дистанційного навчання.

Інформаційний ресурс, призначений для створення одного з наступних комп'ютерних навчальних засобів: дистанційного курсу, електронного підручника, комп'ютерної навчальної програми, пакету тестових завдань, опису педагогічних технологій використання ІКТ.

Дистанційний курс – комп'ютерна програма, яка створена як навчально-методичний програмно-інформаційний комплекс з окремої дисципліни, складений із навчальних матеріалів інформаційно-змістовного, контрольо-моніторингового та інформаційно-комунікаційного блоків, які дозволяють організувати дистанційний етап підвищення кваліфікації слухача.

Електронний підручник (словник, довідник, енциклопедія) – комп'ютерна програма, яка пред'являє інформації з конкретної галузі знань та надає можливість її пошуку.

Комп'ютерна навчальна програма – комп'ютерна програма, яка забезпечує можливість слухачу в інтерактивному режимі самостійно засвоїти певний обсяг знань, або сформувані вміння та навички, або перевірити рівень навчальних досягнень у певній предметній галузі.

Пакет тестових завдань – комп'ютерна програма, що містить завдання для автоматизованого контролю знань, які відповідають вимогам до оформлення тестів, містять тести для поточного, модульного та підсумкового контролю.

Опис педагогічних технологій використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) – ретельно описаний за часом порядок реалізації мети навчання з використанням ІКТ.

Згідно зі статтею 23 Закону України про авторське право й суміжні права “Вільне відтворення примірників твору для навчання” та статтею 444 Цивільного кодексу України “Випадки правомірного використання твору без згоди автора”, матеріали, які призначені для навчання, можуть містити результати інтелектуальної діяльності інших авторів за умови дотримання існуючих вимог та зазначення джерела запозичення та імені автора, обсяг такого відтворення повинен відповідати зазначеній меті.

Порядок визнання інформаційного ресурсу навчально-методичною працею

Для визнання інформаційного ресурсу навчально-методичною працею він повинен відповідати вимогам щодо структури, методичного забезпечення, форми подання навчальної інформації представлених матеріалів. Вимоги визначаються окремими положеннями.

Кафедра визначає якість змісту інформаційного ресурсу та робить висновок про доцільність розробки. Після отримання рекомендації робота повинна пройти експертизу. Експертизу проводить експертна комісія, персональний склад якої призначає навчально-методична рада університету.

Автор повинен представити для експертизи:

1) витяг з протоколу кафедри з рекомендацією визначення інформаційного ресурсу навчально-методичною працею;

2) матеріали, структуровані відповідно до вимог у вигляді текстових файлів (у форматі Microsoft Word: Times New Roman, шрифт 14). Ілюстрації мають бути вставлені в текст або представлені окремими файлами, на які є посилання в тексті. Матеріали мають бути подані на CD;

3) 2 рецензії на представлені матеріали;

4) код УДК, ББК (довідка з бібліотеки).

Експертна комісія визначає якість поданих матеріалів та рекомендує навчально-методичній раді затвердити інформаційний ресурс як навчально-методичну працю. Після затвердження матеріали та витяг з протоколу засідання навчально-методичної ради розміщуються у фонді навчально-методичних праць на електронному носії. Фонд зберігається у відділі дистанційного навчання. Інформаційний ресурс включається до реєстру фонду. Автор інформаційного ресурсу отримує довідку про визначення інформаційного ресурсу навчально-методичною працею.

Порядок визначення права власності на результати інтелектуальної діяльності у галузі дистанційної освіти

Для регулювання взаємовідносин між авторами дистанційних курсів та роботодавцем, для забезпечення прав та захисту інтересів автора та університету вводиться механізм реєстрації права власності на результати інтелектуальної діяльності в галузі дистанційної освіти в ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Питання прав власності на результати інтелектуальної діяльності у сфері дистанційної освіти в університеті регулюються згідно з чинним законодавством України.

Права власності на результати інтелектуальної діяльності в галузі дистанційної освіти в університеті можна зареєструвати після визначення інформаційного ресурсу навчально-методичною працею, це повинно бути засвідчено довідкою. Інформаційний ресурс повинен бути розміщений у фонді навчально-методичних праць на електронному носії.

Стосунки між автором та університетом визначаються окремим договором – “Авторський договір”. Договір підписує автор та ректор університету.

Додаток А.4

Положення про норми часу на роботу на етапі керованої самостійної роботи

НАВЧАЛЬНА РОБОТА

Вид роботи	Одиниця роботи	Норма часу в годинах
Проведення вебінару	1 акад. година	1 година
Проведення консультацій у тематичних чатах:		
- індивідуальних	1 слухач	15 хвилин
- групових	1 група	1 година
Проведення закритих індивідуальних консультацій засобами електронної пошти веб-ресурсу	1 слухач	15 хвилин
Проведення електронного діалогу у чат-конференції веб-ресурсу	1 група	до 2 годин
Проведення міні-конференцій (конференції з обміну досвідом) у тематичних форумах веб-ресурсу	1 група	до 2 годин
Проведення дискусій, обговорень у тематичних форумах веб-ресурсу	1 група	до 2 годин
Моніторинг роботи слухача у веб-ресурсі:		
- вивчення змістових модулів	1 слухач	до 7 хвилин
- проходження поточного тестування	1 слухач	до 7 хвилин
- заповнення анкет	1 слухач	15 хвилин
- проходження інтерв'ювання	1 слухач	15 хвилин
- робота у форумі	1 слухач	до 7 хвилин
- робота у чатах	1 слухач	до 7 хвилин
- робота з поштою	1 слухач	до 7 хвилин
- робота з електронною бібліотекою	1 слухач	до 7 хвилин

МЕТОДИЧНА РОБОТА

Вид роботи	Одиниця роботи	Норма часу в годинах для розрахунку навантаження
Розробка навчальних планів	1 план	20 годин
Створення у веб-ресурсі структури дисципліни		1 година
Підготовка та розміщення у веб-ресурсі електронного текстового матеріалу змістових модулів	1 д.а.	30 годин
Створення відеофрагментів, особистих відеозвернень	30 хвилин	1 година

Редагування відеофрагментів, особистих відеозвернень	4 хвилини	1 година
Розміщення відеофрагментів, особистих відеозвернень у веб-ресурсі:		
- у вигляді гіперпосилання для завантаження та збереження файлу	10 посилань	0,5 години
- для перегляду у флеш-плеєрі браузера без завантаження	3 відео	1 година
Створення оригінальних авторських малюнків або схем та розміщення їх у веб-ресурсі	1 рисунок	3 години
Створення та оформлення презентацій та розміщення гіперпосилань на них у веб-ресурсі	до 12 слайдів до 25 слайдів	0,5 години 1 година
Підбір інформаційних ресурсів мережі Інтернет та розміщення гіперпосилань на них у веб-ресурсі	5 посилань	1 година
Розробка електронного посібника (що не має друкованого аналога) та розміщення його в електронній бібліотеці веб-ресурсі	1 година роботи слухача	10 годин для забезпечення 1-єї години роботи слухача
Розробка контролюючих засобів:		
- розробка питань для тестового контролю знань та їх розміщення у базі тестів веб-ресурсу	1 питання	0,5 години
- розробка анкет та розміщення їх у веб-ресурсі	1 питання	0,5 години
- розробка питань для інтерв'ювання та розміщення їх у веб-ресурсі	1 питання	0,5 години
Розробка комунікаційного блоку:		
- відбір та структурування тем для роботи у тематичному форумі веб-ресурсу	до 10 тем	1 година
- розробка ситуаційних завдань для електронного діалогу у чат-конференції веб-ресурсу	1 завдання	1 година
Підготовка до вебінару:		
- підготовка та розсилка листів-запрошень на вебінар	1 лист	0,5 години
- проведення тестового вебінару		1 година
Підготовка методичних рекомендацій слухачам по проходженню дистанційного етапу у веб-ресурсі	1 друк.арк.	10 годин
Переробка та удосконалення методичних рекомендацій слухачам по роботі у веб-ресурсі	1 друк.арк.	5 годин

Додаток Б.1

Анкета

(на виявлення рівня сформованості комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів)

1. Якому комп'ютерному засобу ви надаєте перевагу в професійній діяльності, поставте у порядку зменшення (1 – найбільший, 5 – найменший), у разі невикористання поставте мінус:

- Стаціонарний комп'ютер
- Ноутбук
- Нетбук
- Планшетний комп'ютер
- Смартфон
- Інше: _____

2. Яким видам електронних документів ви надаєте перевагу в професійній діяльності, поставте у порядку зменшення (1 – найбільший, 4 – найменший), у разі невикористання поставте мінус:

- Текстовим документам
- Табличним документам
- Гістограмам, графікам
- Презентаціям
- Інше: _____

3. Яким видам сервісів мережі Інтернет ви надаєте перевагу в професійній діяльності, поставте у порядку зменшення (1 – найбільший, 2 – найменший), у разі невикористання поставте мінус:

Освітні інформаційні портали (позначте «+» ті, які використовуєте)

<http://mon.gov.ua> – сайт міністерства освіти

<http://osvita.ua>- загальний освітянський сайт

Освітні інформаційні портали вашого регіону

Освітній інформаційний портал професійно-технічної освіти вашого регіону

Комунікаційні засоби (позначте «+» ті, які використовуєте)

Електронна пошта (e-mail)

Соціальні мережі

Тематичні чати

Форуми

Он-лайн семінари (вебінари)

Відео та аудіо-конференції (наприклад Skype)

Блоги, Твіттер

Інше: _____

4. Перерахуйте в порядку зростання які Ви створюєте нові електронні документи поєднуючи з готовою електронною інформацією(наприклад з сайту міністерства освіти):

Створення нормативних документів для закладу освіти (наказів, розпоряджень та ін.)

Освітні демонстраційні програми (презентації, освітні демонстраційні продукти)

Інші: _____

Не використовую вищезазначені

5. Перерахуйте у порядку зменшення (1 – найбільший, 6 – найменший) з якими електронними документами у поєднанні ви користуєтесь у вашій професійній діяльності, у разі невикористання поставте мінус:
☐ Pdf+Word	☐ Word + інша програма
☐ Pdf+Exel	☐ Exel + інша програма
☐ Pdf+Powerpoint	☐ Powerpoint + інша програма
6. За допомогою яких електронних продуктів ви створюєте демонстраційний матеріал:
- Цифрові аудіо матеріали + комп'ютерна програма _____
  - Цифрові відеоматеріали + комп'ютерна програма _____
  - Цифрові аудіо-візуальні матеріали + комп'ютерна програма _____
  - Цифрові зображення + комп'ютерна програма _____
7. Чи передаєте ви власно створену електронну інформацію за допомогою комунікаційних засобів мережі Інтернет:
- Так
  - Ні
8. Вкажіть в якій послідовності у порядку зменшення (1 – найбільший, 4 – найменший, у разі невикористання поставте мінус) ви приділяєте увагу нищеперерахованим блокам при створенні персонального веб-середовища:
- розробка візуально-дизайнерського елемента веб-середовища
  - методичне формування інформаційного контенту персонального веб-середовища
  - вміння формувати комунікаційний блок персонального веб-середовища

- формування контролюючого елементу персонального веб-середовища
- не мав можливості створити персональне веб-середовище
  - але маю бажання навчитись створювати персональне веб-середовище*
  - не маю бажання створювати персональне веб-середовище*

9. Як ви використовуєте персональне веб-середовище в професійній діяльності:

- з метою організації освітньо-інформаційного процесу в межах єдиної інформаційної платформи;
- з метою аналізу та корегування інформаційно-методичного рівня викладацького складу навчального закладу за допомогою персонального веб-середовища
- з метою удосконалення та оновлення освітньо-інформаційного контенту персонального веб-середовища
- не маю персонального веб-середовища

10. Будь ласка, вкажіть Вашу посаду _____

Будь ласка, зазначте Ваш педагогічний стаж роботи _____

Додаток Б.2

Анкета

(на виявлення освітніх потреб керівників ПТНЗ в процесі підвищення кваліфікації)

1. Як би ви хотіли окреслити Ваші потреби з метою врахування їх на курсах підвищення кваліфікації?
  - Приїхати і заповнити заяву очно і скористуватися представленими послугами закладу підвищення кваліфікації
  - Приїхати і заповнити заяву очно, де зазначити бажані потреби в процесі підвищення кваліфікації (бажання оволодіти або удосконалити ті чи інші навички)
  - Заповнити електронну анкету та відправити за допомогою електронної пошти, вказавши власні потреби при підвищенні кваліфікації
  - Заповнити електронну анкету та відправити за допомогою електронної пошти і скористуватися представленими послугами закладу підвищення кваліфікації

2. Чи хотіли би ви інтенсифікувати окремі курси при підвищенні кваліфікації шляхом застосування технологій дистанційного навчання.
  - Так
  - Ні

3. Як би ви хотіли щоб на курсах підвищення кваліфікації була організована консультаційна робота?
  - Консультації очні
  - Консультації за допомогою листування
  - Консультації за допомогою електронної пошти
  - Консультації за допомогою
  - Консультації в режимі реального часу (чат, відеозв'язок)

Додаток В

Експериментальна навчальна програма підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів

На основі форми № Н-3.03
Наказу Міністерства освіти і
науки, молоді та спорту
України від 29 березня 2012
року № 384

ДВНЗ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

(повна назва вищого навчального закладу)

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОЧА ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

керівних кадрів освіти кадрів освіти
(керівних, науково-педагогічних, педагогічних)

напрямок 0101 «Педагогічна освіта»
(шифр і назва напрямку)

категорія директори професійно-технічних навчальних закладів
(назва категорії)

Розробники програми: Ляхоцька Л.Л., завідувач кафедри дистанційної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент
(ПІБ, посада, вчене звання)

Самойленко О.О., старший викладач кафедри дистанційної освіти
(ПІБ, посада, вчене звання)

Робоча програма підвищення кваліфікації на засіданні кафедри дистанційної освіти _____
Протокол № 9 від 5 червня 2013 р.

В.о. зав. кафедри _____ Бессарабов В.І

(підпис)

Схвалено вченою радою Університету менеджменту освіти

«__» _____ 20__ року, протокол № _____

Голова _____
(Підпис) (Прізвище, ініціали)

ОПИС КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

1. Опис курсу підвищення кваліфікації

1.1. Показники

- Тривалість: 24 тижнів, 6 місяців;
- Загальний бюджет часу: 216 годин, 6 кредитів ECTS, в тому числі: очно (I та III етапи) – 72 год., 2 кредити ECTS; дистанційно (II етап) – 144 год., 4 кредити ECTS;
- Кількість модулів: 11, в тому числі нормативних 4;
- Кількість змістових модулів: 21, в тому числі нормативних 8;
- Тижневий бюджет часу:

I та III етапи

очно: всього 72 годин; 2 кредитів ECTS,
в тому числі: аудиторний 42 години, 1,17 кредитів ECTS,
самостійна робота 30 годин, 0,83 кредитів ECTS

II етап

дистанційно: 6 годин/тиждень;
в тому числі: аудиторний 1 година,
самостійна робота 5 години

1.2. Характеристика курсу підвищення кваліфікації

- Форма навчання *очно-дистанційна*: *I, III етапи* – очно, *II етап* - дистанційно;
- Структура *кредитно-модульна організація навчального процесу*;
- Види занять:

I, III етапи (нормативна складова):

- лекції 6 годин;
- тем. дискусії, круглі столи 26 годин;
- практичні, семінарські заняття 6 годин;
- інструктивно-методичні заняття 4 годин;
- самостійна робота 30 годин;
- консультації 3 годин;

II етап (вибіркова складова):

- лекції 4 годин;
- тем. дискусії, круглі столи 8 годин;
- практичні, семінарські заняття 8 годин;
- самостійна робота 104 годин;
- консультації 2 годин;

I, III етапи (нормативна складова) 72 годин;

II етап (вибіркова складова) 144 годин;

- Індивідуальні завдання: випускна робота – 36 годин, індивідуальна навчальна практика – 18 годин;
- Види контролю: *вхідний, поточний, модульний, підсумковий (вихідний, диференційований залік, захист випускної роботи)*.

2. Мета та завдання курсу підвищення кваліфікації

Мета Програми: розширення та систематизація теоретичних знань з основних напрямів сучасної освітньої політики та формування і розвиток відповідного рівня управлінської компетентності керівників ПТНЗ, які необхідні для ефективного виконання їх професійних завдань.

Завдання:

- оновлення і поглиблення знань слухачів з державної освітньої політики та тенденцій і шляхів її модернізації на сучасному етапі, теоретико-методологічних основ реформування системи професійно-технічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір;

- удосконалення та оновлення знань і умінь щодо сучасних методів управління професійним навчанням в умовах децентралізації, використання ІКТ в управлінні, психології управління та кадрового менеджменту;

- розвиток компетентності щодо управління якістю освіти у ПТНЗ, організації навчального процесу на основі сучасних освітніх технологій, досвіду роботи кращих вітчизняних та зарубіжних навчальних закладів професійно-технічної освіти;

- удосконалення та оновлення знань і умінь з нормативно-правового забезпечення функціонування ПТНЗ в умовах децентралізації та забезпечення безпечної життєдіяльності учасників навчального процесу;

- сприяння професійному розвитку щодо впровадження інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу в ПТНЗ.

У результаті підвищення кваліфікації слухачі повинні:

знати:

- сутність і призначення, основні цілі та завдання освіти;
- принципи і засади структурної організації, механізми функціонування системи ПТО на регіональному рівні;
- напрями розвитку ПТО на європейському та національному контекстах.

вміти:

- аналізувати освітні проблеми та процеси;
- проектувати рішення з удосконалення змісту і форм освіти, її законодавчого, наукового, ресурсного забезпечення;
- вести діалог з питань ПТО між державними і громадськими організаціями в глобальному, національному, регіональному масштабах.

3. Програма курсу підвищення кваліфікації

Нормативна складова

І етап

Модуль 1. Євроінтеграційні процеси та нормативно-правове забезпечення освіти у сучасному демократичному суспільстві

Змістовий модуль 1. Стратегічні напрями розвитку професійно-технічної освіти

Тема 1. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти України

Тема 2. Державні стандарти професійної освіти

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення функціонування закладів освіти в умовах модернізації

Змістовий модуль 2. Інтеграція та демократизація професійно-технічної освіти.

Тема 1. Актуальні проблеми реформування системи освіти в Україні

Тема 2. Умови безпечної життєдіяльності учасників освітнього процесу

Модуль 2. Дистанційне навчання та відкрита освіта.

Змістовий модуль 3. Дистанційне навчання

Тема 1. Дистанційна форма в структурі навчального процесу ПТНЗ

Тема 2. Основи практичної роботи у віртуальному середовищі

Змістовий модуль 4. Відкрита освіта

Тема 1. Відкрита освіта: організаційно-педагогічний аспект

Тема 2. Інформаційно-освітні ресурси відкритої освіти

Модуль 3. Розвиток та управління ПТНЗ

Змістовий модуль 5. Інноваційні підходи до розвитку та управління ПТНЗ

Тема 1. Система управління якістю освіти у ПТНЗ

Тема 2. Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в навчальному закладі

Змістовий модуль 6. Управління персоналом

Тема 1. Теоретичні та технологічні засади управління в системі освіти

Тема 2. Актуальні питання управління фінансово-економічною діяльністю ПТНЗ

Тема 3. Психолого-управлінські технології в управлінні ПТНЗ

III етап**Модуль 4. Педагогічні технології в ПТНЗ*****Змістовий модуль 7. Сучасні підходи до роботи керівника ПТНЗ***

Тема 1. Сучасні підходи до оцінювання навчальної діяльності учнів ПТНЗ

Тема 2. Компетентністний підхід в управлінській діяльності керівника ПТНЗ

Змістовий модуль 8. Інклюзивне навчальне середовище ПТНЗ.

Тема 1. Інклюзивна освіта: перспективи розвитку та реалізація в системі ПТО

Тема 2. Сучасні підходи до організації та оцінювання навчальної діяльності учнів ПТНЗ

Вибіркова складова**II етап****Модуль 5. Психологія освітньої діяльності керівника*****Змістовий модуль 9. Психологія управління***

Тема 1. Розвиток мотивації професійного вдосконалення керівних працівників освіти у процесі підвищення кваліфікації

Тема 2. Особистість керівника ПТНЗ

Модуль 6. Засоби спілкування в ДН***Змістовий модуль 10. Роль та місце засобів спілкування в ДН***

Тема 1. Спілкування в ДН: класифікація та функції

Тема 2. Застосування засобів спілкування в ДН

Тема 3. Організація навчальної роботи у віртуальному навчальному середовищі

Змістовий модуль 11. Застосування інтерактивних засобів спілкування в ДН

Тема 1. Інтерактивні засоби спілкування в ДН

Тема 2. Використання Skype в освітній діяльності викладача

Тема 3. Використання вебінарів в освітній діяльності викладача

Модуль 7. Дистанційні технології у випереджувачому навчанні***Змістовий модуль 12. Інформаційне управління знаннями***

Тема 1. Поняття управління знаннями

Тема 2. Технології управління знаннями

Тема 3. Управління знаннями в системі дистанційного навчання

Змістовий модуль 13. Використання засобів Інтернет у випереджаючому навчанні

Тема 1. Соціальна освіта та соціальні комунікації

Тема 2. Передумови та технології створення освітніх Інтернет-ресурсів

Тема 3. Форми використання мережевих технологій в умовах випереджаючої освіти

Модуль 8. Теорія і практика електронного навчання***Змістовий модуль 14. Основи електронного навчання***

Тема 1. Феномен Е-педагогіки

Тема 2. Електронний підручник

Тема 3. Розробка та створення електронного підручника

Змістовий модуль 15. Веб-ресурси у навчальному процесі

Тема 1. Створення та використання блогу викладача у навчальному процесі

Тема 2. Персональний сайт викладача

Тема 3. Подкастинг у вихованні

Змістовий модуль 16. Електронний навчальний курс

Тема 1. Платформи дистанційного навчання

Тема 2. Розробка електронного (дистанційного) навчального курсу

Модуль 9. Аудіовізуальні засоби в дистанційному навчанні

Змістовий модуль 17. Теоретичні аспекти створення та використання аудіовізуальних засобів навчання

Тема 1. Аудіовізуальні засоби навчання

Тема 2. Методика використання аудіовізуального матеріалу

Тема 3. Психолого-педагогічні вимоги до створення та застосування аудіовізуального матеріалу

Змістовий модуль 18. Використання прикладного програмного забезпечення для створення відеофрагментів

Тема 1. Методика створення відеоматеріалу

Тема 2. Створення відео фрагментів навчального заняття

Тема 3. Технології відбору відеоматеріалу у глобальній мережі Internet

Змістовий модуль 19. Організація та проведення Вебінарів

Тема 1. Методика організації, підготовки та проведення навчального заняття у вебінарі

Тема 2. Програмне забезпечення навчального заняття у вебінарі

Модуль 10. Віртуальний навчальний процес

Змістовий модуль 20. Інформаційні та комунікаційні технології в ДН

Тема 1. Інформаційно-методичне забезпечення віртуального навчального процесу

Тема 2. Віртуальний навчальний процес із застосуванням технології Web 2.0

Тема 3. Електронні освітні ресурси: види, порядок розроблення та впровадження

Змістовий модуль 21. Методика використання середовища E-front у віртуальному навчальному процесі

Тема 1. Структура віртуального навчального процесу

Тема 2. Способи інформаційного обміну у віртуальному навчальному процесі

Тема 3. Види навчальної діяльності у віртуальному навчальному процесі

Тема 4. Методи контролю навчальних досягнень у віртуальному середовищі

Модуль 11. Професійне вдосконалення новопризначених директорів ПТНЗ

Випускна робота

Індивідуальна навчальна практика

4. Структура курсу підвищення кваліфікації

Назви модулів, змістових модулів, тем	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН													
	усього	у тому числі												
		лекція	тем. дискусія, круглий стіл	практичні, семінарії	інструктивно- методичні	тренінг	візне заняття	конференція з обміном досвіду	Інтернет заняття	диференційований залік	захист випускних робіт	консультації	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
НОРМАТИВНА СКЛАДОВА														
Модуль 1 Євроінтеграційні процеси та нормативно-правове забезпечення освіти у сучасному демократичному суспільстві														
<i>Змістовий модуль 1 Стратегічні напрями розвитку професійно-технічної освіти</i>														
Тема 1 Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти України	3	2												1
Тема 2 Державні стандарти професійної освіти	3		2											1
Тема 3 Нормативно-правове забезпечення функціонування закладів освіти в умовах модернізації	3		2											1
Разом за змістовим модулем 1	9	2	4											3
<i>Змістовий модуль 2 Інтеграція та демократизація професійно-технічної освіти</i>														
Тема 1 Актуальні проблеми реформування системи освіти в Україні	2	2												
Тема 2 Умови безпечної життєдіяльності учасників освітнього процесу	3		2											1
Інструктивно-методичне заняття	3				2									1
Разом за змістовим модулем 2	8	2	2											2
Усього годин за модулем 1	17		12											5
Модуль 2 Дистанційне навчання та відкрита освіта														
<i>Змістовий модуль 3 Дистанційне навчання</i>														
Тема 1 Дистанційна форма в структурі навчального процесу ПТНЗ	4		2											2
Тема 2 Основи практичної роботи у віртуальному середовищі	6			4										2
Разом за змістовим модулем 3	10		2	4										4
<i>Змістовий модуль 4 Відкрита освіта</i>														
Тема 1 Відкрита освіта: організаційно-педагогічний аспект	4		2											2
Тема 4 Інформаційно-освітні ресурси відкритої освіти	4			2										2
Разом за змістовим модулем 4	8		2	2										4
Усього годин за модулем 2	18		4	6										8
Модуль 3 Розвиток та управління ПТНЗ														
<i>Змістовий модуль 5 Інноваційні підходи до розвитку та управління ПТНЗ</i>														
Тема 1 Система управління якістю освіти у ПТНЗ	4		2											2
Тема 2 Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в навчальному	4		2											2

<i>Разом за змістовим модулем 5</i>	8		4																	4		
<i>Змістовий модуль 6 Управління персоналом</i>																						
Тема 1 Теоретичні та технологічні засади управління в системі освіти	3	2																		1		
Тема 2 Актуальні питання управління фінансово-економічною діяльністю ПТНЗ	4		2																	2		
Тема 3 Психолого-управлінські технології в управлінні ПТНЗ	4		2																	2		
<i>Разом за змістовим модулем 6</i>	11	2	4																	5		
<i>Усього годин за модулем 3</i>	19	2	8	0	0															9		
<i>Модуль 4 Педагогічні технології в ПТНЗ</i>																						
<i>Змістовий модуль 7 Сучасні підходи до роботи керівника ПТНЗ</i>																						
Тема 1 Сучасні підходи до оцінювання навчальної діяльності учнів ПТНЗ	6		2																	4		
Тема 2 Компетентністний підхід в управлінській діяльності керівника ПТНЗ	4		2																	2		
Інструктивно-методичне заняття	2								2													
<i>Разом за змістовим модулем 10</i>	12		4						2											6		
<i>Змістовий модуль 8 Інклюзивне навчальне середовище ПТНЗ</i>																						
Тема 1 Інклюзивна освіта: перспективи розвитку та реалізація в системі ПТО	3		2																	1		
Тема 2 Сучасні підходи до організації та оцінювання навчальної діяльності учнів ПТНЗ	3		2																	1		
Залік																						
Захист випускної роботи																			+			
<i>Разом за змістовим модулем 11</i>	6		4																+	2		
<i>Усього годин за модулем 4</i>	18		8						2											8		
УСЬОГОГОДИН НОРМАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ	72	6	26	6	4	0	0	0											2	2	3	30
ВИБІРКОВА СКЛАДОВА*																						
<i>Модуль 5. Психологія освітньої діяльності керівника</i>																						
<i>Змістовий модуль 9. Психологічні аспекти професійного вдосконалення педагогічних працівників</i>																						
Тема 1. Розвиток мотивації професійного вдосконалення керівних працівників у процесі підвищення кваліфікації	8																		4	4		
Тема 2. Особистість педагогічного працівника: зміст і умови розвитку в процесі підвищення кваліфікації	10																		4	6		
<i>Разом за змістовим модулем 12</i>	18																		8	10		
<i>Усього годин за модулем 5</i>	18																		8	10		
<i>Модуль 6. Засоби спілкування в ДН</i>																						
<i>Змістовий модуль 10. Роль та місце засобів спілкування в ДН</i>																						
Тема 1. Спілкування в ДН: класифікація та функції	2	1																		1		
Тема 2. Застосування засобів спілкування в ДН	4		1																1	2		
Тема 3. Навчальна робота у віртуальному навчальному середовищі	3								1											2		
<i>Разом за змістовим модулем 13</i>	9	1	1	1															1	5		

Тема 1. Інтерактивні засоби спілкування в ДН	2		1									1
Тема 2. Використання <u>Skype</u> в освітній діяльності викладача	3			1								2
Тема 3. Використання <u>вебінарів</u> в освітній діяльності викладача	4							1			1	2
Разом за змістовим модулем 14	9		1	1				1			1	5
Усього годин за модулем 6		18	1	2	2			2			1	10
Модуль 12. Дистанційні технології у випереджувачому навчанні												
Змістовий модуль 15. Інформаційне управління знаннями												
Тема 1. Поняття управління знаннями	2	1										1
Тема 2. Технології управління знаннями	3		1									2
Тема 3. Управління знаннями в системі дистанційного навчання	4			1				1				2
Разом за змістовим модулем 15	9	1	1	1				1				5
Змістовий модуль 13. Використання засобів Інтернет у випереджувачому навчанні												
Тема 1. Соціальна освіта та соціальні комунікації	2		1									1
Тема 2. Передумови та технології створення освітніх <u>Інтернет-ресурсів</u>	3			1								2
Тема 3. Форми використання мережевих технологій в умовах випереджачої освіти	4							1			1	2
Разом за змістовим модулем 16	9		1	1				1			1	5
Усього годин за модулем 7		18	1	2	2			2			1	10
Модуль 8. Теорія і практика електронного навчання												
Змістовий модуль 14. Основи електронного навчання												
Тема 1. Феномен Е-педагогіки	1	1										1
Тема 2. Електронний підручник	1		1									1
Тема 3. Розробка та створення електронного підручника	1			1								1
Разом за змістовим модулем 17	6	1	1	1								3
Змістовий модуль 15. Веб-ресурси у навчальному процесі												
Тема 1. Створення та використання <u>блогу</u> викладача у навчальному процесі	2							1				1
Тема 2. Персональний сайт викладача	2			1								1
Тема 3. <u>Подкастинг</u> у вихованні	2							1				1
Разом за змістовим модулем 18	6			1				2				3
Змістовий модуль 16. Електронний навчальний курс												
Тема 1. Платформи дистанційного навчання	3										1	2
Тема 2. Розробка електронного (дистанційного) навчального курсу	3		1									2
Разом за змістовим модулем 19	6		1								1	4
Усього годин за модулем 8		18	1	2	2			2			1	10
Модуль 9. Аудіовізуальні засоби в дистанційному навчанні												
Змістовий модуль 17. Теоретичні аспекти створення та використання аудіовізуальних засобів навчання												
Тема 1. Аудіовізуальні засоби навчання	1	1										1
Тема 2. Методика використання аудіовізуального матеріалу	1		1									1
Тема 3. Психолого-педагогічні вимоги до створення та застосування аудіовізуального матеріалу	1			1								1
Разом за змістовим модулем 20	6	1	1	1								3

<i>Змістовий модуль 18. Використання прикладного програмного забезпечення для створення відеофрагментів</i>												
Тема 1. Методика створення відеоматеріалу	2									1		1
Тема 2. Створення відео фрагментів навчального заняття	2			1								1
Тема 3. Технології відбору відеоматеріалу у глобальній мережі Internet	2									1		1
Разом за змістовим модулем 21	6			1						2		3
<i>Змістовий модуль 19. Організація та проведення Вебінарів</i>												
Тема 1. Методика організації, підготовки та проведення навчального заняття у вебінарі	3											1 2
Тема 2. Програмне забезпечення навчального заняття у вебінарі	3		1									2
Разом за змістовим модулем 22	6		1									1 4
Усього годин за модулем 9	18	1	2	2						2		1 10
Модуль 10. Віртуальний навчальний процес												
<i>Змістовий модуль 20. Інформаційні та комунікаційні технології в ДН</i>												
Тема 1. Інформаційно-методичне забезпечення віртуального навчального процесу	2	1										1
Тема 2. Віртуальний навчальний процес із застосуванням технологій Web 2.0	4		1							1		2
Тема 3. Електронні освітні ресурси: види, порядок розроблення та впровадження	3			1								2
Разом за змістовим модулем 23	9	1	1	1						1		5
<i>Змістовий модуль 21. Методика використання середовища E-front у віртуальному навчальному процесі</i>												
Тема 1. Структура віртуального навчального процесу	2		1									1
Тема 2. Способи інформаційного обміну у віртуальному навчальному процесі	2			1								1
Тема 3. Види навчальної діяльності у віртуальному навчальному процесі	2									1		1
Тема 4. Методи контролю навчальних досягнень у віртуальному середовищі	3											1 2
Разом за змістовим модулем 24	9		1	1						1		1 5
Усього годин за модулем 10	18	1	2	2						2		1 10
Модуль 11. Професійне вдосконалення викладача-тьютора ВНЗ III-IV р.а.												
Випускна робота												36
Індивідуальна навчальна практика												18
Усього годин за модулем 11												54
УСЬОГО ГОДИН ВИБІРКОВОЇ СКЛАДОВОЇ	144	1	8	8						16		15 93

Примітка: * модуль за вибором ВНЗ – Модуль 5. Психологія освітньої діяльності слухач самостійно вибирає чотири модулі серед представлених п'яти модулів: модуль 6-10, а також самостійно обрати теми та завдання модуля 11.

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти України	2
2.	Актуальні проблеми реформування системи освіти в Україні	2
3.	Теоретичні та технологічні засади управління в системі освіти	2
4.	Спілкування в ДН: класифікація та функції	1
5.	Поняття управління знаннями	1
6.	Феномен Е-педагогіки	1
	Аудіовізуальні засоби навчання	
	Інформаційно-методичне забезпечення віртуального навчального процесу	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основи практичної роботи у віртуальному середовищі	4
2.	Інформаційно-освітні ресурси відкритої освіти	2
3.	Навчальна робота у віртуальному навчальному середовищі	1
4.	Навчальна робота у віртуальному навчальному середовищі	1
5.	Використання Skype в освітній діяльності викладача	1
6.	Управління знаннями в системі дистанційного навчання	1
7.	Передумови та технології створення освітніх Інтернет-ресурсів	1
8.	Розробка та створення електронного підручника	1
9.	Персональний сайт викладача	1
10.	Психолого-педагогічні вимоги до створення та застосування аудіовізуального матеріалу	1
11.	Створення відео фрагментів навчального заняття	1
12.	Електронні освітні ресурси: види, порядок розроблення та впровадження	1
13.	Способи інформаційного обміну у віртуальному навчальному процесі	1

7. Теми тематичних дискусій, круглих столів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Державні стандарти професійної освіти	2
2.	Нормативно-правове забезпечення функціонування закладів освіти в умовах модернізації	2
3.	Умови безпечної життєдіяльності учасників освітнього процесу	2
4.	Дистанційна форма в структурі навчального процесу ПТНЗ	2
5.	Відкрита освіта: організаційно-педагогічний аспект	2
6.	Система управління якістю освіти у ПТНЗ	2
7.	Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в навчальному закладі	2
8.	Актуальні питання управління фінансово-економічною діяльністю ПТНЗ	2
9.	Психолого-управлінські технології в управлінні ПТНЗ	2
10.	Сучасні підходи до оцінювання навчальної діяльності учнів ПТНЗ	2
11.	Компетентністний підхід в управлінській діяльності керівника ПТНЗ	2
12.	Інклюзивна освіта: перспективи розвитку та реалізація в системі ПТО	2
13.	Сучасні підходи до організації та оцінювання навчальної діяльності учнів ПТНЗ	2
14.	Застосування засобів спілкування в ДН	1
15.	Інтерактивні засоби спілкування в ДН	1
16.	Технології управління знаннями	1

17.	Соціальна освіта та соціальні комунікації	1
18.	Електронний підручник	
19.	Розробка електронного (дистанційного) навчального курсу	1
20.	Методика використання аудіовізуального матеріалу	1
21.	Програмне забезпечення навчального заняття у вебінарі	1
22.	Віртуальний навчальний процес із застосуванням технології Web 2.0	1
23.	Структура віртуального навчального процесу	1

8. Самостійна робота

№ ^{3/п}	Назва модулю, змістового модуля, теми	Кількість годин
НОРМАТИВНА СКЛАДОВА		
1.	Євроінтеграційні процеси та нормативно-правове забезпечення освіти у сучасному демократичному суспільстві	5
2.	Дистанційне навчання та відкрита освіта	8
3.	Розвиток та управління ПТНЗ	9
4.	Педагогічні технології в ПТНЗ	8
Разом:		30
ВИБІРКОВА СКЛАДОВА		
5.	Психологія освітньої діяльності керівника	10
6.	Засоби спілкування в ДН	10
7.	Дистанційні технології у випереджувачому навчанні	10
8.	Теорія і практика електронного навчання	10
9.	Аудіовізуальні засоби в дистанційному навчанні	10
10.	Віртуальний навчальний процес	10
Разом:		60

9. Індивідуальні завдання

№ ^{3/п}	Види, форми	Кількість годин
1.	Випускна робота	36
2.	Індивідуальна навчальна практика	18
Разом:		54

Примітка:

- 1) Тема випускної роботи обирається слухачем спільно з куратором-тьютором навчальної групи на першому (очному) етапі навчання з орієнтованого переліку або пропонується власна, фіксується в індивідуальному плані ПК слухача та може бути змінена на етапі керованої самостійної роботи навчання.
- 2) Завдання індивідуальної навчальної практики також обирається слухачем спільно з куратором-тьютором навчальної групи на першому (очному) етапі навчання з орієнтованого переліку або пропонується власна, фіксується в індивідуальному плані ПК слухача та може бути змінена на етапі керованої самостійної роботи навчання.

10. Методи навчання

Вербальні, наочні, практичні.

11. Методи контролю

Усний, письмовий, тестовий, самоконтроль

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

БАЛИ	ШКАЛА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
		диференційований залік
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно
1-34	F	

13. Методичне забезпечення

1. Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф., Битяк Ю. П., Голосніченко І. П., Ківалов С. В. Адміністративне право України: Академічний курс: Підруч. Для студ. юрид. спец. вищих навч. закл.: у 2 т. / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького / Вадим Борисович Авер'янов (голова ред. кол.) – К.:Юридична думка, 2004. – Т.1: Загальна частина. – 583 с.
2. Боголіб Т.М. Менеджмент і маркетинг в освіті: Навчальний посібник. – Львів, 2000. – 164 с.
3. Лукіна Т.О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика. – К: Вид. дім Шкільний світ, 2006. – 128с.
4. Ніколаєнко С.М. Освіта і наука: Законодавчі та методологічні основи: Навч. посібник.- К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка»,- 2004.- 280 с.
5. Олійник В.В. Управління розвитком системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічної освіти: Науково-методичний посібник. – К.: ЦППО, 2001. – 207 с.
6. Олійник В.В. Теоретичні та методичні засади розвитку системи підвищення кваліфікації працівників профтехосвіти на основі дистанційних технологій: навчальний посібник / В.В.Олійник; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2010. – 268 с.
7. Пащенко О.В. Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод.посіб. / Пащенко О.В., Гриценко І.А., Софій Н.З. – К.: Арт Економі, 2012. – 184 с.
8. Почепцов Г.Г. Паблік рилейшнз: Навчальний посібник. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 506 с.
9. Практикум з педагогічної майстерності Навчально-методичний посібник /Кол. автор.: Сергєєва Л.М., Молчанова А.О., Пащенко О.В. та ін. За заг. ред. В.В.Олійника К.: ТОВ «Етіс Плюс», – 2008. – 184 с.
10. Тихомирова Є.Б. Зв'язки з громадськістю: Навчальний посібник. – К.: НМЦВО, 2001. – 560 с.
11. Як стати майстерним педагогом: Навчально-методичний посібник / Кол. автор.: Ковальчук В.І., Сергєєва Л.М. та ін. за заг. ред. Л.І.Даниленко К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2007. – с. 184

Додаткова література:

1. Актуальні аспекти розвитку освіти в Україні: економіка, професійна освіта, дистанційне навчання [Текст]: монографія / Л.Л.Ляхоцька, О.В.Величко, О.М.Гедиш [та ін.] / за заг. ред. В.В.Олійника. – К.: Ун-т менедж. освіти НАПН України; Донецьк: Світ книги, 2012. – 185 с.
2. Боголіб Т.М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період: Монографія: – К.: Т-во «Освіта України», КОО, 2005. – 324 с.
3. Бойченко Т.Є., Дивак В.В., Заплатинський В.М., Лазаренко Л.М., Халмурадов Б.Д., Юхименко А.П. Профілактика ВІЛ/СНІДу серед учнів.// Науково-методичний посібник для

- науково-педагогічних працівників та методистів інститутів післядипломної педагогічної освіти. - К.: Логос, 2005. – 100 с.
4. Вакуліч Т. Соціально-психологічний супровід навчально-виховного процесу дітей з обмеженими можливостями / Т. Вакуліч // Профтехосвіта. – 2010. №6 (18). – С. 42-47.
  5. Дмитриченко М.Ф., Хорошун Б.І., Язвінська О.М. та інш. Вища освіта і Болонський процес. – К.: Знання України, 2007. – 440 с.
  6. Инклюзивное образование. Политика, содержание и сравнительные перспективы/ [под ред. Ф. Армстронга, Д. Армстронга, Л.Бартона]. – Лондон. 2000. – 78 с. (Европ. опыт).
  7. Куценко В.І. Вища і післядипломна освіта в ринкових умовах. – К.: РВПС України НАН України, 2009. – 224 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економічних дисциплін. – К.: КНЕУ, 2006. – 296 с.
2. Александров Ю.В., Клименко В.А. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник для студ. вищих навч. закл. – К.: МАУП, 2004.- 327 с.
3. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
4. Беспалько В.П. Педагогіка и прогрессивные технологии обучения. – М., 2005. – 208 с.
5. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія. – К.: Атіка, 2008. – 450 с.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1977. – 374 с.
7. Даниелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів / Е. Даниелс, К. Стаффорд. - Львів: Т-во «Надія», 2000. – 255 с.
8. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. / І. А. Зязюн. — К.: МАУП, 2000. — 312 с.
9. Ільченко І.А. Паблік рілейшнз як елемент управління сучасним вузом // Вісник Харківського національного університету ім. В.Каразіна. – Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – 2000. – №489. – С.89-92.
10. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А.А. Колупаєва. – К. : «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
11. Інституційний розвиток ПТНЗ: основні підходи до бізнес-планування та маркетингу: Навч.-метод. посіб. / Кол. автор.: Даниленко Л.І., Сергеева Л.М., Кашевський В.В. та ін. / За ред. Л.І. Даниленко. – К.: ТОВ «Етіс Плюс», 2008. – 148 с.
12. Крегул Юрій Іванович. Адміністративне право України: Навч. посібник-практикум/ Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К.: КНТЕУ, 2004. – 190с.
13. Кузьміна Н.В., Реан А. А. Профессионализм педагогической деятельности / Кузьміна Н.В., Реан А. А. – СПб, 1993. – 279 с.
14. Осовська Г.В., Фішук О.Л., Жалінська І.В. Стратегічний менеджмент: теорія і практика. – К. Кондор, 2003. – 196 с.
15. Саламанкська декларація. Рамки дій з освіти людей з особливими потребами, прийняті Всесвітньою конференцією з освіти осіб з особливими потребами: доступність і якість. Саламанка. Іспанія, 7-10 червня 1994 р. – К., 2000. – 21 с.
16. Тарасова Н.В. Стратегия реализации компонентного подхода к образованию. – М.: НИИ Высшего образования, 2007. – 287 с.

Допоміжна

1. Ануфрієва О.Л., Дмитренко Г.А. Сутність і структура економічних знань в системі післядипломної освіти // Післядипломна освіта в Україні. – 207. – №1. – С. 109-117.
2. Белова Е.К., Изюмская Г.В. Дидактическая цель как системообразующий фактор дидактической системы / Е.К.Белова, Г.В.Изюмская // Професійна освіта: теорія і практика. – 1999. - № 2 (10). – С. 21-27.

3. Биков В.Ю., Мушка І.В. Електронна педагогіка та інструменти систем відкритої освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em13/content/09bvyet.htm>
4. Блинов А.О., Захаров В.Я. Имидж организации как фактор ее конкурентоспособности. – Менеджмент в России и за рубежом. – 2003. – №4. – С.35-44
5. Бойко Є М. Підприємницьке спонсорство в освіті // Фінанси України. – 1997. – № 9. С. 114-116.
6. Ляхоцька Л.Л. До питання про електронні навчальні курси для педагогів освітнього округу. // Науково-методичне забезпечення діяльності освітніх округів в умовах реформування освітньої галузі. Тематична збірка праць / За заг.ред. В.В.Олійника. – Рівне: ПП Лапсюк, 012. – 268 с. – С. 31-35

15. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про освіту» . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/laws/ZU_1060.doc
2. Закон України «Про вищу освіту» // Урядовий кур'єр. – 2002. – 15 травня (№ 86). – С. 5-16.
3. Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. – № 347 // Освіта України. Від 23 квітня 2002 р. – №333. – С.4–6.
4. Старова Т.С. Типология образовательный веб-сайтов [Электронный ресурс] / Т.С.Старова, А.В.Могилев // Вопросы Интернет-образования. – 2001. – №2. – Режим доступу: http://vio.fio.ru/vio_02/cd_site/Articles/Art_4_4.htm.
5. Яблонський В.А. Щодо концепції реформування вищої освіти в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://anvsu.org.ua/index.files/Articles/Jablonskiy1.htm>
6. Домбровська С.М. Якість освіти як одна із заporук вдалого державного реформування вищої школи України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-1/doc/2/03.pdf>
7. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>
8. Загальнодержавна програма «Електронна Україна» на 2005-2012 рр. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1981-15>
9. Положення про атестацію електронного навчального курсу на рівні ВНЗ ТА МОН УКРАЇНИ. 08.06.2010 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/images/gr/obg/2010/08_06_10.pdf
10. Наказ МОНУ від 30.12.2005 р. № 77 «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
11. Наказ №588 від 27.06.2008 р. МОНУ «Щодо видання навчальної літератури для вищої школи» . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mon.gov.ua/index.php/ua/pro-ministerstvo/normativno-pravova-baza>

Примітки:

1. Робоча програма підвищення кваліфікації категорії слухачів є нормативним документом вищого навчального закладу і містить виклад конкретного змісту курсу підвищення кваліфікації, послідовність, організаційні форми його вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.

2. Розробляється провідною кафедрою. Розглядається на засіданні кафедри і науково-методичної ради, підписується проректором (заступником директора) вищого навчального закладу з навчальної роботи.

Додаток Д

Електронний інформаційний ресурс

Підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ

Ви зайшли під ім'ям Олексій Самойленко (Вихід)
 Українська (uk)

Вітаємо Вас, шановні керівники професійно-технічних закладів освіти України, у віртуальному освітньому середовищі. Воно призначене для усіх бажаючих вислати методику використання технологій дистанційного навчання у професійній діяльності. Запрошуємо Вас до активного спілкування у даному середовищі, яке буде здійснюватися за допомогою тематичного форуму у кожній темі та за допомогою вебінаріє. Бажаємо успіху у Вашому розпочинанні та сподіваємося на активне спілкування за допомогою засобів, які ми з вами будемо вислати.

Национальної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 документ PDF

Постанова кабінету міністрів від 13 липня 2011 р. N 752

Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти

- Про затвердження Положення про дистанційне навчання від 25.04.2013
- Закон України Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки
- Закон України Про професійно-технічну освіту від 10.02.1998 № 103/98-ВР
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р Київ

НАВИГАЦІЯ

- На головну
  - Моя домашня
  - Сторінки сайту
  - Мій профіль
  - Мои курси

АДМІНІСТРУВАННЯ

- Головна сторінка
  - Редагувати
  - Редагувати параметри
  - Користувачі
  - Фільтри
  - Звіти
  - Резервна копія
  - Відновлення
  - Банк питань
- Мій профіль
- Керування сайтом

Знайти

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

- Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
- Сайт президента України
- Национальний Темплус-офіс в Україні
- Освіта в Україні та за кордоном
- Професійно-технічна освіта в Україні
- Учительський журнал On-line

КАЛЕНДАР

липень 2014

Нд	Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАКЛАДКИ

- Список користувачів
- Самореєстрація
- Ел. пошта
- E-mail - ідентифікація

Доступні курси

Засоби спілкування в мережі Інтернет.

Електронний курс для керівників професійно-технічних навчальних закладів

Тьютор: Олексій Самойленко

Ви зайшли під ім'ям Олексій Самойленко (Вихід)

Рис. Д.1. Головна сторінка електронного інформаційного ресурсу

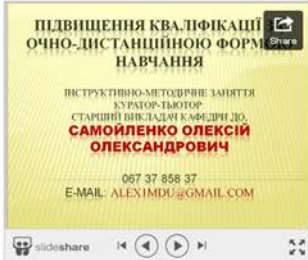
Ви зашли під ім'ям Олексій Самоїленко (Вихід)

Засоби спілкування в мережі Інтернет.

НА ГОЛОВНУ ► МОЇ КУРСИ ► ППО ► СПЕЦКУРС ПТНЗ Редагувати

Дошка оголошень

Шановні слухачі! До Вашої уваги **завдання 3**. Всі питання ставимо у форумі третьої теми. **Обов'язково** заповнить елемент "Список групи" та зробить запис про виконану роботу у "Щоденник просування по навчальному курсу". Бажаю успіху, не забувайте про спілкування у форумі!

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОЮ ФОРМОЮ
НАВЧАННЯ

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБІТТЯ
КУРАТОР-ТЮТОР
СТАРШИЙ ВИВ. ПЕДАГОГ ОЛЕКСІЙ
**САМОЙЛЕНКО ОЛЕКСІЙ
ОЛЕКСАНДРОВИЧ**

067 37 858 37
E-MAIL: ALEXIMDU@GMAIL.COM

- Загальний курсовий форум
- Форум новин
- Опитування
- На допомогу слухачу
- Список групи
- Щоденник просування по навчальному курсу
- Знайомство у курсі
- Глосарій

МАЙБУТНІ ПОДІЇ

Немає подій у майбутньому

Перейти до календаря ...
Створити захід...

КОРИСТУВАЧІ НА САЙТІ

(останні 5 хвилин)

Олексій Самоїленко

НАВІГАЦІЯ

На головну

- Моя домашня
- Сторінки сайту
- Мій профіль
- Поточний курс
- Спецкурс ПТНЗ**
  - Учасники
  - Значки
  - Дошка оголошень
  - Тема 1
  - Тема 2
  - ...ання Skure в професійній діяльності керівника ПТНЗ
  - Тема 4
  - Тема 5
  - Тема 6
  - Тема 7
  - Тема 8
  - Тема 9
  - Тема 10
- Мої курси

Тема 1

У цій темі ми розглянемо Вікі-середовища як інструмент індивідуального та колективного написання піпertextу

- Лекція "Вікі-середовища як інструмент індивідуального та колективного написання піпertextу"
- Форум до теми 1. "Використання Вікі-середовища у професійній діяльності"
- Завдання 1
- Тематичне тестування

Тема 2

У цій темі розглянемо деякі комунікаційні засоби поштової служби Gmail. Виконуємо завдання і звітуємось у щоденнику.

- Google та його сервіси
- Класифікація сервісів глобальної мережі Інтернет та їх функції в освітній діяльності
- Завдання 2.1
- Завдання 2.2
- Завдання 2.3
- Форум до теми 2. "Використання сервісів Google у професійній діяльності"
- Тематичне тестування
- Чат-конференція

Заняття буде присвячено обміну досвідом з використання Google Диск та календаря.
Час проведення 29.03 о 10.30

Питання винесені на обговорення:
Використання сервісів Google (календар, google диск) у навчальному процесі та управлінській діяльності ПТНЗ.

ПОЗНАЧКИ У ТЕКСТІ

- Зверніть увагу!
- Пам'ятайте!
- Завдання для виконання
- Налаштування
- Поглиблений рівень

ОЦІНКИ ЗА ШКАЛОЮ ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	За шкалою ECTS
Відмінно	A
Добре	B
Задовільно	C
Потребує доопрацювання	D

LOGGED IN USER

Олексій Самоїленко
Країна: Ukraine
Місто: Київ
aleximdu@gmail.com

НОВИНИ ФОРУМУ

Додати нову тему ...

Олексій Самоїленко 28 бер 22:37
Чат-конференція
Старі теми ...

ОСТАННІ НОВИНИ

Доступно з неділя 20 липень 2014 9:09

Повний звіт щодо діяльності за останній час

Відновлення курсу:

Видалений Чат

Доданий Тест
Тематичне тестування

Доданий Тест
Тематичне тестування

SECTION LINKS

АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАКЛАДКИ

Список користувачів

Рис. Д. 2. Освітній мережевий ресурс «Засоби спілкування в мережі Інтернет»

	<i>Зверніть увагу!</i>
	<i>Пам'ятайте!</i>
	<i>Завдання для виконання</i>
	<i>Налаштування</i>
	<i>Поглиблений рівень</i>

Рис. Д.3. Умовні позначки в інтерактивній лекції

 Сучасна освіта розвивається в умовах бурхливого розвитку інформаційних технологій. Використання мультимедійних та Інтернет технологій в рамках покращення якості освіти є необхідним елементом в освіті. Збільшується гостра необхідність оснащення якщо не всіх класів, то всіх шкіл найсучаснішими комп'ютерами та технологіями для того, щоб вчителі могли використовувати дані технології для покращення методів роботи та для того, щоб учні могли розширити власні горизонти пізнання через використання мультимедійних засобів.

Динамічний розвиток інформаційних комп'ютерних технологій потребує кадрів нового рівня, здатних швидко адаптуватись до бізнес-середовища. Необхідно підвищувати мобільність системи професійної ІКТ-підготовки, зважаючи на потреби ринку праці.

Навчальний процес має максимально повно гармонізувати з науковими досягненнями з ІКТ. Безумовно, зміст та якість освіти залежать від рівня впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Саме тому дуже актуальним є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в систему освіти. Однією з таких технологій є Skype.

 Skype – безкоштовне пропріетарне програмне забезпечення з закритим кодом, що забезпечує текстовий, голосовий зв'язок і відеозв'язок через Інтернет між комп'ютерами (ІР-телефонія), а також платні послуги для дзвінків на мобільні та стаціонарні телефони.

Рис. Д.4. Відображення умовних позначок в тексті

Частина 2. Робота у вікі

Завдання 1. Створення особистої сторінки учасника у вікі-середовищі (на прикладі проекту Вікіпедія)

1. Перейдіть на головну сторінку проекту української Вікіпедії, набравши адресу <http://uk.wikipedia.org>
2. Ознайомтеся і перегляньте розділи головного меню:

навігація

- Главная страница
- Сообщество
- Текущие события
- Свежие правки
- Случайная статья
- Справка
- Поддержка
- Категории
- Статистика

поиск

інструменти

- Ссылки сюда
- Связанные правки
- Спецстраницы
- Версия для печати
- Постоянная ссылка

- **Головна сторінка.** На ній Ви можете знайти не тільки зміст самого проекту, але й розділи, пов'язані з функціонуванням, і деяку іншу інформацію загального змісту.

- **Поточні події.** Тут можна подивитися, які заходи відбуваються в поточний момент

- **Нові редагування.** Список останніх, знову написаних статей або змін до них. На самому початку сторінки Ви можете змінити наступні параметри показуваного списку: кількість показаних змін, термін, що минув з часу зміни; важливість зробленої зміни: «м» - незначне редагування, «Н» - нова стаття.

- **Випадкова стаття.**

- **Довідка.** «Екстрена допомога» при роботі над статтею, де можна знайти приклади оформлення тексту, таблиць та ін.

- Далі самостійно визначте призначення розділів (Співтовариства, Випадкова стаття, Підтримка, Категорія, Статистика, Посилання сюди, пов'язані з, Спеціальні сторінки, Версія для друку, Постійне посилання).

3. Реєстрація. Зареєстрований автор володіє відповідними правами. Для цього:

у правому верхньому кутку сторінки клацніть за посиланням *Вхід* в систему, а потім за посиланням *Створити обліковий запис*,

введіть Ваші ім'я та прізвище. Реєструватися обов'язково під своїми справжніми іменами. При цьому слід вказати не тільки ім'я, але і прізвище,

заповніть поля, що залишилися,

клацніть Зареєструвати нового учасника.

При наступних входах до системи Ви вводите Ваші ім'я та прізвище (ім'я користувача) і пароль.

4. Заповніть свою візитну картку учасника. Сторінка учасника і сторінка обговорення учасника може бути використана для експериментів з оформленням і зберіганням інформації, для створення списку потрібних посилань, для опису своєї діяльності та ін.

- у верхній частині екрану клацніть на посиланні з Вашим ім'ям при реєстрації,
- напишіть коротку інформація про себе (де живе, працює чи навчаєтесь, захоплення та ін),
- вкажіть категорію. Існуючі категорії для користувача: [[Категорія: Учитель]], [[Категорія: Учень]], [[Категорія: Курси ПК]], [[Категорія: Ваша область]],
- перевірте, що вийшло, натиснувши кнопку Попередній перегляд,
- збережіть сторінку, натиснувши кнопку Зберегти сторінку.

Далі

- Локально призначені ролі
- Права
- Перевірити права
- Фільтри
- Події
- Резервна копія
- Відновлення
- Попередньо переглянути
- Редагувати
- ▶ Звіти
- Оцінювання есе

▶ Керування курсом

▶ Перемикнути на роль...

▶ Мій профіль

▶ Керування сайтом

Рис. Д.5. Додатки мультимедіа в інтерактивній лекції

Вы зашли под именем Олексій Самойленко (Выход)

Засоби спілкування в мережі Інтернет.

В НАЧАЛО ► МОИ КУРСЫ ► ППО ► СПЕЦКУРС ПТНЗ ► ТЕМА 3 ► ЗНАЙОМСТВО З ПРОГРАМОЮ SKYPE ТА Ї НАЛАШТУВАННЯ Редактировать страницу

Знайомство з програмою Skype та її налаштування

Просмотр
Редактировать
Отчеты
Оценить эссе

Знайомство зі Skype

Сучасна освіта розвивається в умовах бурливого розвитку інформаційних технологій. Використання мультимедійних та Інтернет технологій в рамках покращення якості освіти є необхідним елементом в освіті. Збільшується гостра необхідність оснащення якщо не всіх класів, то всіх шкіль найсучаснішими комп'ютерами та технологіями для того, щоб вчителі могли використовувати дані технології для покращення методів роботи та для того, щоб учні могли розширити власні горизонти пізнання через використання мультимедійних засобів.

Динамічний розвиток інформаційних комп'ютерних технологій потребує кадрів нового рівня, здатних швидко адаптуватись до бізнес-середовища. Необхідно підвищувати мобільність системи професійної ІКТ-підготовки, зважаючи на потреби ринку праці.

Навчальний процес має максимально повно гармонізувати з науковими досягненнями з ІКТ. Безумовно, зміст та якість освіти залежать від рівня впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Саме тому дуже актуальним є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в систему освіти. Одним з таких технологій є Skype.

Skype – безкоштовне пропрітарне програмне забезпечення з закритим кодом, що забезпечує текстовий, голосовий зв'язок і відеозв'язок через Інтернет між комп'ютерами (IP-телефонія), а також платні послуги для дзвінків на мобільні та стаціонарні телефони.

У зв'язку зі збільшенням темпів використання високошвидкісного доступу до мережі Інтернет, все більша кількість організацій починають використовувати Інтернет як засіб для здійснення телефонних дзвінків (дана технологія називається «передача голосу по IP-протоколу» - VoIP) і передачі швидких текстових повідомлень.

Головною особливістю Skype являється можливість безкоштовно (в рамках використаного трафіку) спілкуватися через Інтернет в системі «комп'ютер - комп'ютер», коли дві людини можуть розмовляти один з одним, використовуючи навушники та мікрофони, під'єднані до їх комп'ютерів.

Передача швидких текстових повідомлень і файлів посередництвом системи Skype на будь-яку відстань здійснюється безкоштовно (в рамках використаного трафіку).

Наступна сторінка

МЕНЮ ЛЕКЦИИ

- Знайомство зі Skype
- Інсталяція програмного забезпечення Skype
- Реєстрація у Skype
- Робота з контактами

ПОЗНАЧКИ У ТЕКСТІ

	Зверніть увагу!
	Пам'ятайте!
	Завдання для виконання
	Налаштування
	Поглиблений рівень

НАСТРОЙКИ

- Управление лекцией
  - Редактировать настройки
  - Локально назначенные роли
  - Права
  - Проверить права
  - Фильтры
  - Логи
  - Резервное копирование
  - Восстановить
  - Просмотр
  - Редактировать
  - Отчеты

НАВИГАЦИЯ

В начало

- Моя домашняя страница
- Страницы сайта
- Мой профиль
- Текущий курс
  - Спецкурс ПТНЗ
    - Участники
    - Значки
    - Дошка оголошень
    - Тема 1
    - Тема 2
    - Тема 3
      - Знайомство з програмою Skype та її налаштування**
      - Завдання 3.1
      - Форум 3
      - ...е відповідь на поставленні питання у вигляді ессе.
      - Комунікаційне забезпечення Skype в освіті
        - Тема 4
        - Тема 5
        - Тема 6
        - Тема 7
        - Тема 8
        - Тема 9
        - Тема 10

ПОБАВИТЬ БЛОК

Знайомство з програмою Skype та її налаштування

Попередньо переглянути
Редагувати
Звіти
Оцінювання есе

Дайте відповідь на питання!

Програмне комунікаційне забезпечення скайп - це...:

- безкоштовне пропрітарне програмне забезпечення з закритим кодом, що забезпечує текстовий, голосовий зв'язок і відеозв'язок через Інтернет між комп'ютерами (IP-телефонія), а також платні послуги для дзвінків на мобільні та стаціонарні телефони.
- спосіб організації зустрічей онлайн, формат проведення семінарів, тренінгів та інших заходів за допомогою Інтернету.
- централізована служба миттєвого обміну повідомленнями в мережі Інтернет, в даний час належить інвестиційному фонду Mail.ru Group.
- це програма для захоплення зображень, що виводяться на монітор комп'ютера, зняття скріншотів, що працює під операційною системою Windows і Mac OS.

Відправити

LESSON MENU

- Знайомство зі Skype
- Інсталяція програмного забезпечення Skype
- Реєстрація у Skype
- Робота з контактами

НАВИГАЦИЯ

На головну

- Моя домашня
- Сторінки сайту
- Мій профіль
- Поточний курс
  - Спецкурс ПТНЗ
    - Учасники
    - Значки
    - Дошка оголошень
    - Тема 1
    - Тема 2
    - Тема 3

ПОЗНАЧКИ У ТЕКСТІ

	Зверніть увагу!
	Пам'ятайте!
	Завдання для виконання
	Налаштування
	Поглиблений рівень

Рис. Д.6. Питання для рефлексії

Повідомлення: Олександр Ліженін Ви зашли під ім'ям Олександр Самойленко (Вихід)

НА ГОЛОВНУ > МІЙ ПРОФІЛЬ > ПОВІДОМЛЕННЯ

Навігація за повідомленнями:

Contacts

Offline contacts (6)

- Pavlo Fedyk X
- tariel Ibraimov X
- Віктор Кінзерський X
- Микола Пастушенко X
- Наталія Ткаченко X
- **Олександр Ліженін** X

Олексій Самойленко

Олександр Ліженін

Видалити контакт | Заблокувати контакт

Усі повідомлення | Недавні повідомлення

середа 2 квітень 2014

10:04 : К стати, обзвонил всех слушателей нашей группы. Оказывается так много людей на больничном

четвер 3 квітень 2014

7:10 : Добрый день, Алексей Александрович! У меня на работе и дома комп с камерой и там и там Скайп на один логин. Или нужен обязательно ноутбук?

середа 9 квітень 2014

2:22 : Добрый день, Алексей Александрович! Тема моей методической разработки, которую я думаю использовать как основу выпускной работы, - "Электронні навчально- методичні комплекси у підготовці кваліфікованих робітників". Тему озвучивать так же, или нужно переименовывать?

5:22 : В идеале они должны быть созвучны, но не идентичны прям слово в слово. Хотя я не думаю, что это будет прям таким грубым нарушением

п'ятниця 18 квітень 2014

1:45 : Добрый день, Александр Анатолиевич. Как Ваши успехи? У Вас осталось невыполненным задание 2.3.

четвер 24 квітень 2014

4:46 : Добрый день, Алексей Александрович! Какось, грешен, пропустил это задание. Была запарка на работе, сразу не вник в диск Гугл, а теперь руки не доходят. Сегодня подтвердил высшую категорию и педагогическое звание. А задания непременно все нужно выполнить?

Повідомлення

НАВІГАЦІЯ

На головну

- ▣ Моя домашня
- Сторінки сайту
- ▾ Мій профіль
  - ▣ Переглянути профіль
  - Повідомлення форумів
  - Блоги
  - ▣ **Повідомлення**
  - ▣ Мої особисті файли
  - ▣ Мої значки
  - ▣ Нотатки
  - Мої курси
  - Користувачі

АДМІНІСТРУВАННЯ

- ▾ Налаштування профілю для Олександр Локенін
  - ▣ Редагувати інформацію
  - Ролі
  - ▣ Повідомлення
  - Звіти про діяльність
  - ▣ Увійти як ...
- ▾ Мій профіль
  - ▣ Редагувати інформацію
  - ▣ Змінити пароль
  - ▣ Ролі
  - ▣ Повідомлення
  - Блоги
  - ▣ Значки
  - Звіти про діяльність
- Керування сайтом

Рис. Д.7. Надання консультацій у освітньому мережевому ресурсі

Форум до теми 1

У форумі будемо обговорювати питання, які виникли у Вас при ознайомленні з першою темою

Видимые группы:

[Добавить тему для обсуждения](#)

Обсуждение	Начато	Группа	Ответы	Непрочтенные ✓	Последнее сообщение
Чи корисно обговорювати теми на форумах?	Алла Кострикова	Директори ПТНЗ	0	0	Алла Кост Пн, 24 мар 2014
Виконання завдання 1	Наталя Ткаченко	Директори ПТНЗ	1	0	Олексій Самс Пн, 24 мар 2014
Чи варто розмістити інформацію про училище у Вікіпедії?	Pavlo Feduk	Директори ПТНЗ	4	0	Наталя Т Чт, 27 фев 2014

НАВИГАЦИЯ

- В начало
- Моя домашняя страница
- Страницы сайта
- Мой профиль
- Текущий курс
  - ▼ Спецкурс ПТНЗ
    - Участники
    - Значки
    - Дошка оголошень
    - ▼ Тема 1
      - ...відуального та колективного написання гіпертексту*
      - Форум до теми 1**
      - Завдання 1
    - Тема 2
    - Тема 3
    - Тема 4
    - Тема 5

ПОЗНАЧКИ У ТЕКСТІ

- Зверніть увагу!
- Пам'ятайте!
- Завдання для виконання
- Налаштування
- Поглиблений рівень

Засоби спілкування в мережі Інтернет.

В НАЧАЛО ► МОІ КУРСЫ ► ППО ► СПЕЦКУРС ПТНЗ ► ТЕМА 1 ► ФОРУМ ДО ТЕМИ 1 ► ...рто розмістити інформацію про училище у Вікіпедії?

Форум до теми 1

[Переместить обсуждение в ...](#) [Перенести](#)

Чи варто розмістити інформацію про училище у Вікіпедії?
от Pavlo Feduk - Четверг, 27 Февраль 2014, 12:39

Думаю, що так, і варто спробувати це зробити...

[Редактировать](#) | [Удалить](#) | [Ответить](#)

Re: Чи варто розмістити інформацію про училище у Вікіпедії?
от Виктор Гайдаманчук - Четверг, 27 Февраль 2014, 14:20

маємо бажання, але не знаємо поки що, як це зробити

[Показать сообщение-родителя](#) | [Редактировать](#) | [Отделить](#) | [Удалить](#) | [Ответить](#)

Re: Чи варто розмістити інформацію про училище у Вікіпедії?
от Микола Пастушенко - Четверг, 27 Февраль 2014, 14:22

маємо бажання але не знаємо як зробити

[Показать сообщение-родителя](#) | [Редактировать](#) | [Отделить](#) | [Удалить](#) | [Ответить](#)

Re: Чи варто розмістити інформацію про училище у Вікіпедії?
от Олександр Ліженін - Четверг, 27 Февраль 2014, 14:45

Має сенс!

[Показать сообщение-родителя](#) | [Редактировать](#) | [Отделить](#) | [Удалить](#) | [Ответить](#)

Re: Чи варто розмістити інформацію про училище у Вікіпедії?
от Наталя Ткаченко - Четверг, 27 Февраль 2014, 14:45

Так, це буде дуже корисна інформація для учнів 9 класів, та їх батьків.

[Показать сообщение-родителя](#) | [Редактировать](#) | [Отделить](#) | [Удалить](#) | [Ответить](#)

НАВИГАЦИЯ

- В начало
- Моя домашняя страница
- Страницы сайта
- Мой профиль
- Текущий курс
  - ▼ Спецкурс ПТНЗ
    - Участники
    - Значки
    - Дошка оголошень
    - ▼ Тема 1
      - ...відуального та колективного написання гіпертексту*
      - Форум до теми 1**
        - ...рто розмістити інформацію про училище у Вікіпедії?**
      - Завдання 1
    - Тема 2
    - Тема 3
    - Тема 4
    - Тема 5
    - Тема 6
    - Тема 7
    - Тема 8
    - Тема 9
    - Тема 10
- Мои курсы

ПОЗНАЧКИ У ТЕКСТІ

- Зверніть увагу!
- Пам'ятайте!
- Завдання для виконання
- Налаштування
- Поглиблений рівень

Рис. Д.8. Обговорення у форумі

Засоби спілкування в мережі Інтернет.

В НАЧАЛО ► МОЙ КУРС ► ППО ► СПЕЦКУРС ПТНЗ ► ТЕМА 3 ► ЗАВДАННЯ 3.1

Завдання 3.1

Завдання для виконання:

1. Завантажте інсталяційний файл Skype та встановіть дане програмне забезпечення на комп'ютері.
2. Зареєструйтесь у Skype. Додайте інформацію про себе.
3. Налаштуйте параметри автоматичного запуску та входу. Виконайте вхід.
4. Зробіть тестовий дзвінок. Виконуючи інструкції аудіо робота, перевірте Ваші аудіо налаштування.
5. Додайте своїх колег для спілкування в програмі Skype. Вкажіть Ваше ім'я в Skype. (Для цього на форумі поточного тижня створіть відповідну тему та додайте запис у щоденник).
6. Обміняйтесь кількома повідомленнями, здійснивши діалогове спілкування.
7. Звітуйте про виконану роботу у щоденнику просування по навчальному курсу.

Состояние ответа

Номер попытки	Попытка 1.
Состояние ответа на задание	Ни одной попытки
Состояние оценивания	Не оценено
Последний срок сдачи	Вторник, 8 Апрель 2014, 00:00
Оставшееся время	Задание просрочено на: 21 дн. 12 час.

[Добавить ответ на задание](#)

Внесение изменений в представленную работу

НАВИГАЦИЯ

В начало

- Моя домашняя страница
- Страницы сайта
- Мой профиль
- Текущий курс
  - Спецкурс ПТНЗ
    - Участники
    - Значки
    - Дошка оголошень
    - Тема 1
    - Тема 2
    - Тема 3
      - Знайомство з програмою Skype та її налаштування
      - Завдання 3.1**
      - Форум 3
      - ...е відповідь на поставленні питання у вигляді ессе.
- Мои курсы

ПОЗНАЧКИ У ТЕКСТІ

- Зверніть увагу!
- Пам'ятайте!
- Завдання для виконання
- Налаштування
- Поглиблений рівень

НАСТРОЙКИ

- Управление курсом
- Переключиться к роли...
- Вернуться к моей

Рис. Д.9. Практична робота у освітньому мережевому ресурсі

▼ Ответ в виде файла

Максимальный размер новых файлов: 100Мбайт, максимальное количество прикрепленных файлов: 1

Файлы

Для загрузки файлов перетащите их сюда.

[Сохранить](#) [Отмена](#)

▼ Ответ - в виде текста

Абзац

B *I*

Путь: p

Рис. Д.10. Звіт по виконанню практичної роботи у освітньому мережевому ресурсі

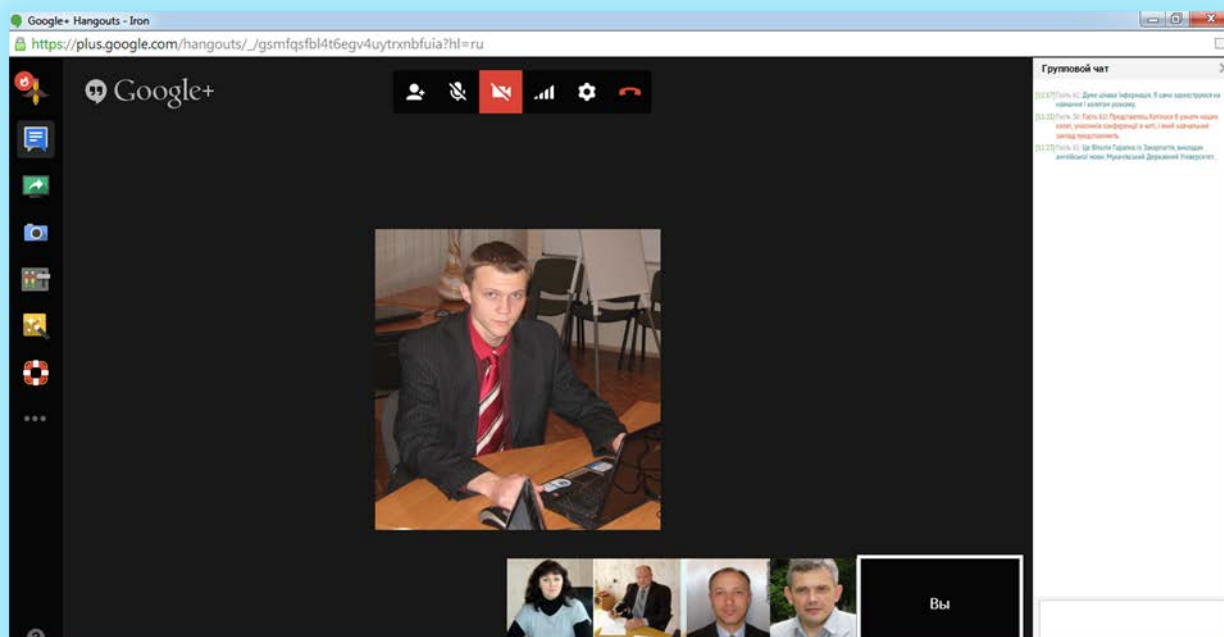

Рис. Д.11. Реалізація відеозв'язку у освітньому мережевому ресурсі

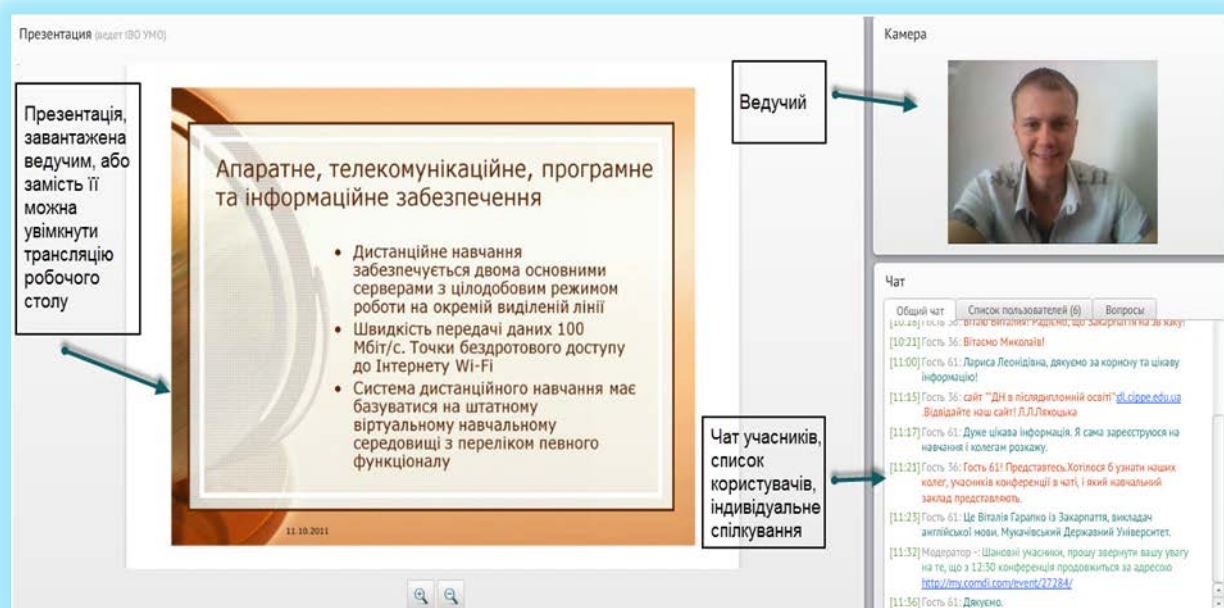

Рис. Д.12. Медійно-мережевий семінар

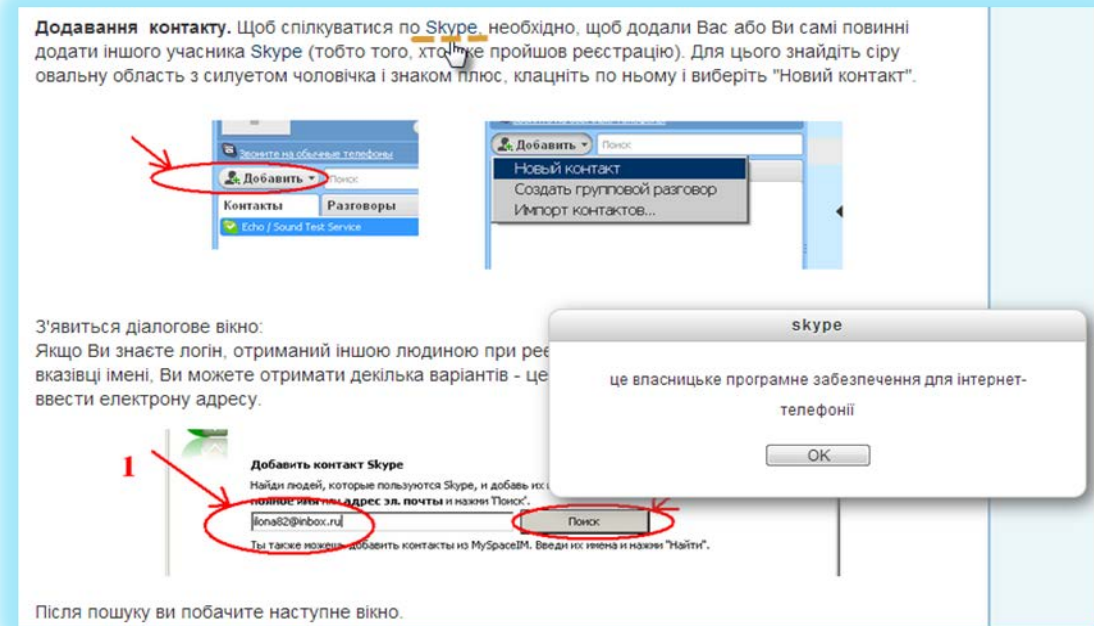

Рис. Д.13. Відображення роботи глосарію в тексті інтерактивної лекції

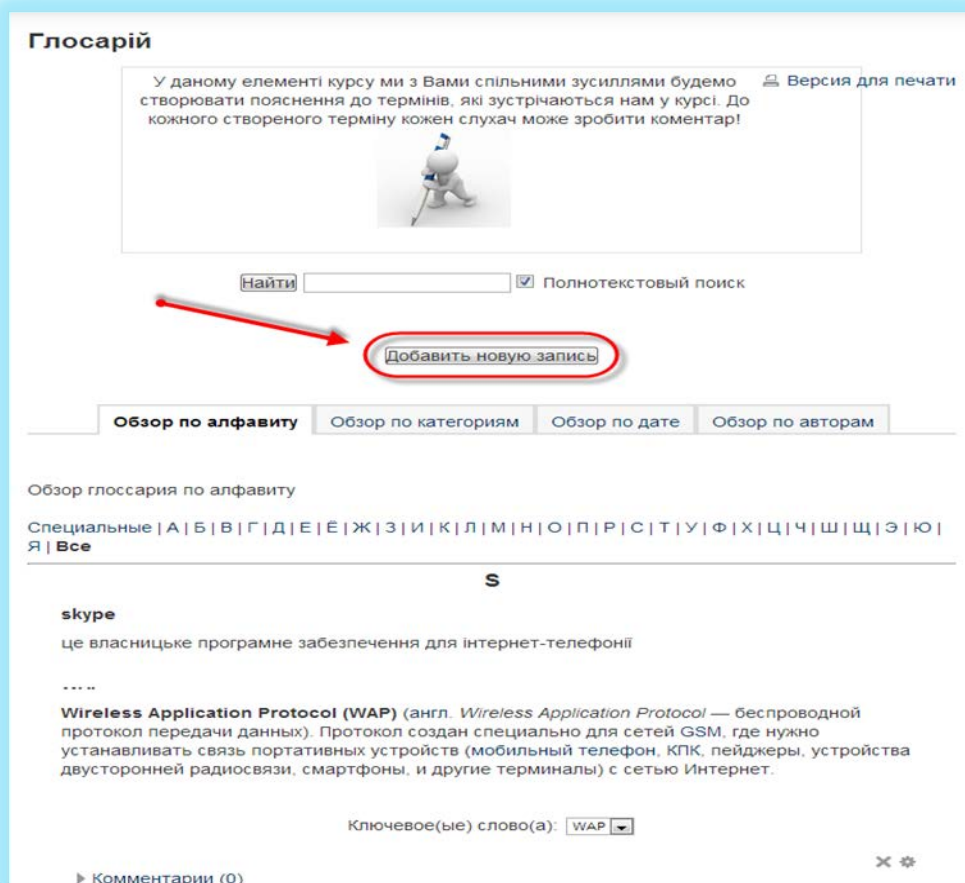

Рис. Д.14. Глосарій освітнього мережевого ресурсу

Тема 3. Використання Skype в професійній діяльності керівника ПТНЗ

- Знайомство з програмою Skype та її налаштування
- Завдання 3.1
- Форум 3
- Дайте відповідь на поставленні питання у вигляді есе.
- Комунікаційне забезпечення Skype в освіті
- Тематичне тестування**

Тематичне тестування

Шановні слухачі! З метою самоперевірки засвоєних знань з теми пропоную пройти тестування.

Кількість дозволених спроб: 3
Метод оцінювання: Краща оцінка.

Почати тестування

Питання 1
Відповіді ще не було
Макс. оцінка до 1
Відмітити питання
Редагувати питання

Вкажіть, на Вашу думку, правильні твердження:

Виберіть одну або декілька відповідей:

- a. Технологія VoIP називається «передача голосу по IP-протоколу»
- b. Skype – це безкоштовне пропрітарне програмне забезпечення з закритим кодом, що забезпечує текстовий, голосовий зв'язок і відеозв'язок через Інтернет між комп'ютерами.
- c. Для створення голосової конференції обов'язково потрібно мати веб-камеру
- d. За допомогою програмного комунікаційного забезпечення Skype можна організувати безкоштовні відеоконференції для великої кількості користувачів.

Далі

Рис. Д.15. Тестування у освітньому мережевому ресурсі

Засоби спілкування в мережі Інтернет.: Перегляд: Звіт по користувачу у курсі

Ви зашли під ім'ям Олександр Ліженін (Вихід)

НА ГОЛОВНУ ► МОЇ КУРСИ ► ППО ► СПЕЦКУРС ПТНЗ ► КЕРУВАННЯ ОЦІНКАМИ ► ЗВІТ ПО КОРИСТУВАЧУ У КУРСІ

Звіт по користувачу у курсі

Звіт по користувачу у курсі - Олександр Ліженін

Елемент оцінювання	Оцінка	Діапазон	Відсоток	Коментар
Засоби спілкування в мережі Інтернет.				
Лекція "Вікі-середовища як інструмент індивідуального та колективного написання гіпертексту"	-	0-100	-	
Дайте відповідь на поставлені питання у вигляді есе.	-	0-100	-	
Щоденник просування по навчальному курсу	-	Наиболее отдельные сообщения-Наиболее связанные сообщения	0 %	Заглявеш, коли отримавши запрошення від Google на створення Вами події! Так тримати, прослукайте precisely дивувати дослідження у курсі.
Завдання 1	A	0-100	95 %	Ви не откорректировали запись, в Вашей учебной задавании на Wiki. Запись закрыли. Но в виду того, что это Ваше первое задание - оценка высокая
Google та його сервіси	-	0-5	-	
Завдання 2.1	A	0-100	96 %	Вы отправили письмо коллеге по курсу?
Завдання 2.2	-	0-100	-	
Завдання 2.3	-	0-100	-	
Знайомство з програмою Skype та її налаштування	-	0-100	-	
Завдання 3.1	A	0-100	93 %	Александр Анатольевич, Вы используете скайл в рабочих целях?
Тематичне тестування	-	0-10	-	
Всього по курсу				

Рис. Д.16. Журнал оцінок слухача у освітньому мережевому ресурсі

Засоби спілкування в мережі Інтернет.

Ви зашли под именем Олексій Самодельно (Виход)

В НАЧАЛО ► МОЇ КУРСИ ► ППО ► СПЕЦКУРС ПТНЗ ► ОТЧЕТЫ ► ОТЧЕТ О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Засоби спілкування в мережі Інтернет.

Вычислять из журнала событий, начиная с Суббота, 12 Октябрь 2013, 17:03.

Елемент курсу	Просмотры	Связанные записи блога	Последний вход
Загальний курсовий форум	234	-	Четверг, 19 Июнь 2014, 16:31 (21 дн. 23 час.)
Форум новин	11	-	Четверг, 19 Июнь 2014, 10:59 (22 дн. 4 час.)
Опитування (одне запитання)	15	-	Вторник, 18 Март 2014, 23:21 (114 дн. 16 час.)
Демонстраційний чат	33	-	Вторник, 18 Март 2014, 20:59 (114 дн. 18 час.)
На допомогу слухачу	47	-	Четверг, 19 Июнь 2014, 10:57 (22 дн. 4 час.)
Список групи	89	-	Понедельник, 7 Июль 2014, 12:32 (4 дн. 3 час.)
Щоденник просування по навчальному курсу	106	-	Четверг, 19 Июнь 2014, 13:53 (22 дн. 1 ч.)
Знайомство у курсі	348	-	Пятница, 11 Июль 2014, 13:41 (1 ч. 54 мин.)
Глосарій	32	-	Пятница, 11 Июль 2014, 14:40 (56 мин. 26 сек.)
Тема 1			
Лекція "Вікі-середовища як інструмент індивідуального та колективного написання гіпертексту"	179	-	Пятница, 11 Июль 2014, 11:59 (3 час. 35 мин.)
Форум до теми 1	140	-	Четверг, 19 Июнь 2014, 13:55 (22 дн. 1 ч.)
Завдання 1	111	-	Четверг, 19 Июнь 2014, 13:56 (22 дн. 1 ч.)
Тема 2			
Google та його сервіси	188	-	Четверг, 10 Июль 2014, 19:37 (19 час. 57 мин.)
Класифікація сервісів глобальної мережі Інтернет та їх функції в освітній діяльності	82	-	Среда, 21 Май 2014, 14:54 (51 дн.)
Завдання 2.1	98	-	Среда, 25 Июнь 2014, 17:34 (15 дн. 22 час.)
Завдання 2.2	91	-	Среда, 25 Июнь 2014, 17:37 (15 дн. 21 час.)
Завдання 2.3	64	-	Среда, 25 Июнь 2014, 17:47 (15 дн. 21 час.)
Форум 2	176	-	Суббота, 31 Май 2014, 11:33 (41 дн. 4 час.)

Рис. Д.17. Аналіз активності у освітньому мережевому ресурсі

Додаток Е

Договір про співробітництво

ДОГОВІР № 2

про спільну творчу діяльність з впровадження дистанційного навчання в післядипломну педагогічну освіту

м. Херсон

„29” лютого 2012 року

Ми підписані нижче: кафедра дистанційної освіти Університету менеджменту освіти (далі - Сторона-1) в особі завідуючої Ляхощької Лариси Леонідівни з однієї сторони та кафедра теорії та методики викладання природничо-математичних і технологічних дисциплін Херсонської академії неперервної освіти (далі Сторона-2) в особі завідуючої Юзбашевої Галини Сергіївни з іншої сторони, які діють на підставі Закону України "Про вищу освіту", уклали цей Договір про наведене нижче.

1. Предмет та ціль Договору

1.1. Предметом Договору є організація спільної наукової, методичної, організаційної та практичної роботи з впровадження дистанційного навчання в післядипломну педагогічну освіту.

1.2. Головна ціль спільної діяльності – подальший розвиток системи післядипломної педагогічної освіти на основі дистанційного навчання.

2. Обов'язки сторін

2.1. Сторона-1 зобов'язується:

2.1.1. Здійснювати наукову, методичну та консультативну допомогу з питань дистанційного навчання.

2.1.2. Здійснювати допомогу у підготовці спеціалістів в галузі дистанційного навчання.

2.1.3. Брати участь в організації та проведенні спільних заходів (семінарів, конференцій тощо) з проблем дистанційного навчання.

2.2. Сторона-2 зобов'язується:

2.2.1. Сформувати регіональну мережу підтримки процесів дистанційної післядипломної освіти та забезпечити її стійке функціонування.

2.2.2. Розробляти навчально-методичні комплекси дистанційного підвищення кваліфікації окремих категорій слухачів на основі використання технологій надання дистанційних послуг.

2.2.3. Здійснити експериментальну підготовку викладачів Херсонської академії неперервної освіти до використання технологій дистанційного навчання у процесі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

2.2.4. Здійснити експериментальне дистанційне навчання слухачів (одна-дві навчальні групи).

2.2.5. Брати участь в організації та проведенні спільних заходів (семінарів, конференцій тощо) з проблем дистанційного навчання.

3. Права Сторін

3.1. Сторони самостійні у виборі засобів, форм та методів діяльності.

3.2. Результати спільної діяльності є інтелектуальною власністю Сторін та можуть бути передані третій Стороні тільки за взаємною згодою.

3.3. Офіційні виконавці є співавторами та можуть використовувати результати спільної діяльності у відповідності з чинними нормами та правилами.

4. Відповідальність Сторін

- 4.1. В разі неможливості виконання Стороною умов Договору вона зобов'язана попередити про це іншу Сторону не пізніше, ніж за один місяць до закінчення погоджених термінів.
4.2. Невиконання умов Договору однією із Сторін є підставою для його розірвання.

5. Інші умови

- 5.1. У всьому іншому, що прямо не передбачене цим Договором, Сторони керуються чинним законодавством.
5.2. Усі суперечки з приводу цього Договору розв'язуються в установленому Законом порядку.

6. Строк дії Договору

- 6.1. Даний Договір набуває чинності з дня підписання і діятиме впродовж одного року.
6.2. Термін дії Договору автоматично продовжується на один рік, якщо жодна із Сторін не повідомить письмово іншу Сторону, не менш ніж за місяць, про свій намір припинити дію цього Договору.

7. Юридичні адреси Сторін

- 7.1. Сторона-1: 04053, м. Київ, вул. Артема, 52-А, тел. 211-39-65, факс 244-50-96, E-mail: rector@cippe.edu.ua.net; rector@umo.edu.ua; rectorumo@ukr.net
7.2. Сторона-2: м. Херсон вул. Покришева 41, тел. (0552) 37-02-00, факс (0552) 37-05-92
E-mail: suitti.ks@gmail.com.

Договір укладено в трьох примірниках, які мають однакову силу.

Підписи Сторін:

Завідувач кафедри дистанційної освіти
Університету менеджменту освіти

Ляхощка Л.Л.

 УВО

Завідувач кафедри теорії та методики викладання природничо-математичних і технологічних дисциплін
Херсонської академії неперервної освіти

Юзбашева Г.С.

Додаток Ж

Результати оцінювання показників комп'ютерно-мережевої компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів контрольної і експериментальної груп в кінці експерименту (у відносних частотах)

№ п/п	Код	Показники комп'ютерно-мережевої компетентності	До експерименту		Після експерименту		Різниця у віднос частот
			ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	
1	А.1.	Усвідомлення необхідності отримання нових знань з питань використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності.	0,37	0,39	0,59	0,49	0,1
2	А.2.	Прагнення набути навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності.	0,31	0,29	0,72	0,53	0,19
3	А.3	Володіння понятійним апаратом щодо можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.	0,39	0,4	0,81	0,69	0,12
4	А.4	Знання основ використання комп'ютерних засобів у професійній діяльності, роботи з електронними документами та сервісами мережі Інтернет.	0,27	0,26	0,58	0,49	0,09
5	Б.1.	Уміння поєднувати та синтезувати елементи готової електронної інформації (електронні нормативні документи, освітні та демонстраційні програми і т.д.).	0,22	0,23	0,74	0,53	0,21
6	Б.2.	Створення власних електронних документів шляхом застосування двох або більше різних форматів (pdf, word, excel, powerpoint).	0,19	0,17	0,78	0,54	0,24
7	Б.3.	Уміння створювати власні демонстраційні матеріали на основі самостійно створених і задалегідь заготовлених цифрових аудіо та відео матеріалів.	0,16	0,16	0,77	0,46	0,31
8	Б.4.	Уміння за допомогою комунікаційних засобів мережі Інтернет передавати власностворену інформацію.	0,18	0,19	0,66	0,48	0,18
9	В.1.	Методичне формування інформаційного контенту освітнього мережевого ресурсу.	0,23	0,22	0,62	0,51	0,11
10	В.2.	Формування комунікаційного блоку освітнього мережевого ресурсу.	0,25	0,26	0,57	0,44	0,13
11	В.3.	Формування контролюючого елемента освітнього мережевого ресурсу.	0,14	0,15	0,55	0,41	0,14
12	В.4.	Організація освітньо-інформаційного простору у межах єдиного електронного інформаційного ресурсу.	0,28	0,29	0,76	0,67	0,09
13	В.5.	Аналіз та корегування інформаційно-методичного рівня викладацького складу навчального закладу за допомогою освітнього мережевого ресурсу.	0,12	0,11	0,52	0,36	0,16
14	В.6.	Удосконалення та оновлення освітньо-інформаційного контенту освітнього мережевого ресурсу.	0,11	0,11	0,78	0,46	0,32